

MİMAR SİNAN

İÇİNDEKİLER

- 4 Büyük Ustadın mesajı H. ÖRS
7 Konularımız N. EKEMEN
11 Kardeşlik duygusu N. C. AKKERMAN
19 Konsekrasyon M. ERBUDAK
25 Operatif masonluktan spekülâtif masonluğa
geçiş F. ÇELTİKÇİ
38 Türkiyede Franmasonluk W. B. ARBURY
42 Ben bir mavi loca masonuyum M. M. JOHNSON
45 «I Am Only a Blue Lodge Mason» M. M. JOHNSON
47 Düşünme hürriyeti F. ÇELTİKÇİ
51 Tarih boyunca iyi, doğru ve güzel. C. M. ALTAR
59 Türk Masonluğunun hangi konuları araştırması
gerektiğine dair bir deneme. C. M. ALTAR
69 Mimar Sinan O. ALSAÇ
73 Mimar Sinan Muh . . . L . . . nün faaliyeti hakkında
bilgi Yayın Komitesi
75 Masonik araştırma locaları (☆)
78 Yankılar (☆)
80 George Washington (★)
82 Agap (★)
83 By-Laws Of The «Mimar Sinan Lodge» (★)

MİMAR SİNAN

**Gevşeklik göstermeyin,
endişe etmeyin. İnaniyorsanız, mutlaka yenersiniz.
Kur'an-ı Kerimden**

YAYIN KOMİTESİ

Şinasi BARUTÇU

Fikret ÇELTİKÇİ

Nafiz EKEMEN

Macit ERBUDAK

Mukbil GÖKDOĞAN

Hayrullah ÖRS

Kapak kompozisyonu : Şinasi BARUTÇU

NURETTİN UYCAN MATBAASI — İSTANBUL 1966
Servili Mescit Sokak No: 12 — Telefon : 22 08 17

MİMAR SİNAN

Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locasının
tarihi, çağdaş ve gerçekçi açıdan
araştırma ve yayın organıdır.

YIL : 1

Nuruziya sokağı 25 Beyoğlu Tel. : 49 47 53

SAYI : 1

İÇİNDEKİLER

- 4 Büyük Üstadın mesajı H. ÖRS
7 Konularımız N. EKEMEN
11 Kardeşlik duygusu N. C. AKKERMAN
19 Konsekrasyon M. ERBUDAK
25 Operatif masonluktan spekülâtif masonluğa geçiş . F. ÇELTİKÇİ
38 Türkiyede Franmasonluk W. B. ARBURY
43 Ben bir mavi loca masonuyum M. M. JOHNSON
43 «I Am Only a Blue Lodge Mason» M. M. JOHNSON
47 Düşünme hürriyeti F. ÇELTİKÇİ
51 Tarih boyunca iyi, doğru ve güzel C. M. ALTAR
59 Türk Masonluğunun hangi konuları araştırması
gerektiğine dair bir deneme C. M. ALTAR
69 Mimar Sinan O. ALSAÇ
73 Mimar Sinan Muh nın faaliyeti hakkında
bilgi Yayın Komitesi
75 Masonik araştırma locaları (☆)
78 Yankılar (☆)
80 George Washington (★)
83 Agap (★)
83 By-Laws Of The «Mimar Sinan Lodge» (★)

BÜYÜK ÜSTADIN MESAJI

Bundan iki yüz elli yıl önce Londra'da birleşerek bir Büyük Loca kuran İngiliz Masonları, Doğuda mazisi çok eskilere varan kardeşlik örgütlerinin Batıdaki örneklerini yeni bir ruhla canlandırdıklarını bilmiyorlardı. Ama biz bunu biliyor ve bununla övünüyoruz. Memleketimizdeki loncalar sadece ekonomik alanda iş birliği yapan, sadece nasıl ve ne kazanacağını düşünen insanlar toplulukları değildi. Fütüvve Ehli olmak, cömertlik, yiğitlik, insan severlik, doğruluk gibi meziyetlere gerçekten sahip olmak demektir. Fütüvve Ehli, «Şedd» yani kuşak

bağladıktan sonra artık yalnız kendileri için değil, başkaları için yaşarlardı. Batıda ancak 18. yüzyıldan sonra aydınlar Mason olmuşlardır, ama Doğuda en üstün insanların Fütüvve Ehli oldukları oldum olası bilinen bir gerçektir.

Bizce de Mason olmak, Feta, yani Fütüvve mensubu olmak demektir. Fakat bunu bir süre unutmuş olduğumuzu da itiraf etmeliyiz. Türkiyede Masonluk, içinde topladığı çok değerli insanlara rağmen kimi vakit gerçek ülküsünü yitirmek, dış âlemin, küçük bir örneği olmak, ondaki küçük dâvaları, gündelik işleri, hattâ düşmanlıkları içinde toplamak tehlikelerine düşmemiş değildir. Ama yol göstericimiz akıl oldukça bunlardan sıyrılmamız tabii idi ve daima da sıyrıldık.

Yalnız şurasını katmak gerektir ki akıl, dayanacağı bilgiler ve veriler olmadıkça şaşabilir. Gene itiraf edelim ki, yabancı dillerde Masonluk üzerine yazılmış ve yayınlanmış eserlerin sayısı yüz bine yakın olduğu halde, dilimizde tam ve mükemmel diyebileceğimiz hemen hemen hiç bir kitap yoktur. Masonluk bir tekye değildir ki bu eksiği mürşitlerin önünde diz çökerek gidermek mümkün olabilsin! Şu halde bizim kuşağa düşen ödev, uzun yıllardan beri ihmal edilen, ve dış âlemde bizi kınamalarının de belki sebeplerinden biri olan bu noksanı, elimizden geldiği kadar telâfi etmek olmalıdır. Bunun için atılan en önemli adım da Mimar Sinan'ın yüce adını taşıyan araştırma ve yayın locamızın kuruluşu olmuştur.

Geçmişî tam olarak bilmek, geleceğî daha emin adımlar atmaya sağlar. Mimar Sinan Locası da yalnız başka dillerden aktarmalarla yetinmek yolunu tutacak değil-

dir. Buna gereği gibi önem vermekle birlikte, adı çağdan ağa Ahi, Fütüvve, Franma-son olan ve her zaman aynı kardeşlik ruhu- nu yaşatmış bulunan bütün örgütleri ince- lemesi, masalların yerine gerçekleri getir- meye çalışması gerekmektedir.

Bize, yolumuzun tam aksine şeyleri ykli- yerek iftira edenlere kızmıyalım kardeşle- rim. Biliyoruz ki insanlık düşüncesine karşı olan örgütler ilk olarak bunları yaymışlar- dır ve esrarlı, korkunç ,hattâ iğrenç şeyler birçok insanları daha fazla eker. Gerçek- ler açıklanmalı ve yayınlanmalıdır ki, elle- rine şu ya da bu kitabı geçirip bunların ne maksatlarla yazıldıklarını bilmeyenler de karşılaştırma ve doğru düşüncelere sahip olma imkânını bulsunlar. Çok eskilere git- meden sadece Tanzimat Devrindeki mer- hum kardeşlerimizin adlarını dizivermek, sanırım ki her insaf sahibini düşündürecek, bunlar arasına birkaç, rasgele mesleğimize girmiş olanı da, bütün insan toplulukları- nın kaçınılmaz bir derdi olarak görmelerini sağlıyacaktır. Biz Trkiyemize lâyıık Ma- sonlar olmak istiyor ve buna çalışıyoruz, fa- kat bunu sadece kendimizin bilmemiz yet- mez. Her rgt mensup olduğu topluma he- sap vermek zorundadır. Bunu bir övünme vesilesi haline getirmek elbette ki akıldan geçemez; ama alevli ha etrafında gece ka- ranlığında toplanan sapıklara yaraşacak es- rarlı tavırlar takınmak, en üstün fikirleri gerçekleştirmek ülküsüne bağlı birliğimize en az yakışacak bir davranıştır. Gizlenme- yi, insan haklarının çiğnendiği memleket- lerde, eğer kaldılarsa, yaşıyan kardeşleri- miz için tabii görebiliriz; bizim için asla...

Hayrullah RS
Büyük stad

KONULARIMIZ

«Her Büyük Loca, muntazam tanınmış bir Büyük Loca veya muntazam şekilde kurulmuş üç veya daha fazla Loca tarafından usulü dairesinde tesis edilmiş olmalıdır.»
İntizam ve Tanışma Beyannamesi Madde 1

Nafiz EKEMEN

Büyük Kâtip

Türkiye Büyük Locasının, Nisan 1965/Nisan 1966 tarihleri arasındaki 10. Çalışma Devresi, «TANZİM - CONSECRATION» Töreni ile başlamıştır.

1909 yılında usule aykırı olarak kurulan ve 1948 yılında usule aykırı olarak uyandırılan Millî Masonluğumuz, bu usulsüzlükler yüzünden Dünya Masonluk camiası içinde kendine lâyük olan mevkie bir türlü alamamış, dış münasebetlerini bir takım gayrı muntazam teşkilâtle mektuplaşmaktan ve görüşmekten ileri götürememiş, ve memleket içinde uh-tesine düşen çeşitli hizmetlerden hiç birisini ifa edememiştir.

İşte yukarıda bahsedilen «Tanzim - Consecration» töreni Türk Masonluğunun önünde, memleket ve insanlık hayrına çalışmak için geniş ufuklar açmıştır.

Türkiye Büyük Locası, her ne kadar, İntizam ve Tanışma Beyannamesinin aradığı diğer şartlara öteden beri riayet edegelmekte ise de, bahis konusu Tanzim-Consecration Töreninden sonra, İntizam ve Tanışma Beyannamesinin birinci şartını -yani menşindeki intizam şartını- da tahakkuk ettirmekle, Türk Masonluğu, Dünya Masonluk camiası içinde hızla büyük inkişafalara namzet bulunmaktadır.

İntizam ve Tanışma Beyannamesinin 1. maddesi dikkatle okununca, bir Büyük Locanın -ve buna imtisalen bir Locanın- şunun bunun emriyle, şunun bununu keyfiyle kurulmasına ve intizam dahilinde olmasına, ve özellikle intizam dahilinde tanınmasına imkân ve mesâğ yoktur.

Bir Büyük Loca, ya muntazam bir başka Büyük Loca tarafından, veya usulüne göre -yani muntazam bir Büyük Locadan patent alarak- kurulmuş üç veya daha fazla muntazam Loca tarafından tesis olunduğu takdirde muntazamdır, ve bu sıfatla diğer muntazam Büyük Localarla münasebet kurar ve müntesipleri de ancak bu suretle muntazam mason sıfatını alır ve taşır. Bunun dışında, mensup oldukları Localardan ayrılarak, faal ve muntazam mason sıfatını kaybeden eski biraderlerin bir araya gelip tıpkı bir kulüp, bir cemiyet kurar gibi teşkil edecekleri topluluklar ne Locadır, ne de Büyük Loca. Bunların ismi «Clandestine» gizli Localardır ve müntesipleri, muntazam olmadıkları için, Mason sıfatını haiz değildir ve Mason haklarından faydalanamazlar.

İşte Türk Masonluğu, «Tanzim-Consecration» töreninin sevinç ve heyecanını henüz tap taze yaşarken, her halde eski alışkanlıklardan olduğu şüphe olmıyan ve Türk Masonluğunun yegâne hâkimi ve mutlak nâzımı olan Hür ve Müstakil bir Büyük Loca mefhum'u ile bağdaşmıyacak çeşitli müdahaleler ve hareketlerle karşılaşmıştır.

Fakat sayısı 2300 ün üstünde olan Kardeşlerimizin hemen hemen tümünü teşkil eden büyük ve ezici çoğunluğu bu müdahale ve hareketlere iltifat etmemiştir. Zira bu Kardeşlerimiz Demokratik prensiplerin hâkim olduğu Masonluktan aldıkları terbiyenin icabı, Büyük Loca meselelerinin Büyük Loca içinde, Büyük Locanın yetkili organları tarafından halledilmesi lüzum ve imkânına inandıkları gibi, bu organlarca alınan kararların kendi arzu ve isteklerine uygun olmaması halinde dahi bu kararlara uymak ve bunların yine demokratik esaslar dahilinde değiştirilmesi imkânlarını aramak lâzım geldiğine inanmaktadırlar.

İşte Kardeşlerimizin bu olgunluğudur ki, zinde kuvvetlerin birlik ve beraberliğini sağlamakla, Türkiye Büyük Locasının bünyesini Tanzim -Consecration töreninden ziyade kuvvetlendirmeğe yardımcı olmuştur.

Türkiye Büyük Locası, çeşitli kollardan, mason çalışmalarının icaplarını yerine getirmektedir. Kollarımız kültür ve hayır işlerini büyük bir

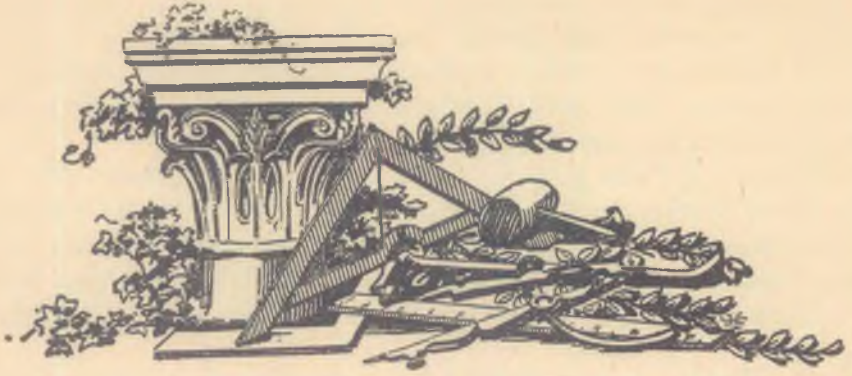
şevkle yürütmekte ve geliştirmektedirler; fikriyat sahasının daha verimli sonuçlarla bezenmesi için, Mimar Sinan Locasının kuruluşu özlü bir nüve teşkil etmektedir; tercüme işlerimize ciddiyetle devam olunmaktadır; yardım sandıklarımız vazifelerini şevkle, zamanında ve hiç bir arıza ya mahal bırakmadan yapmaktadırlar.

Dış münasebetlerimiz gelişmesine devam etmektedir. Nisan 1966 tarihinden sonra Oregon ve York Grand Lodge of Mexica Büyük Locaları ile tanışma muameleleri tekemmül etmiş, ve bu suretle münasebet kurduğumuz muntazam Büyük Loca sayısı 63'e balığ olmuştur. Diğer muntazam obedyanslarla, tanışma işlerinin tamamlanması yolundaki çalışmalara devam olunmaktadır.

Türkiye Büyük Locasına mensup Kardeşler, bin bir dertle muztarip sevgili Vatanımızın iyi ahlâk sahibi ,seciyeli, kültürlü, vicdanlı, kalplerinde Allah korkusunu taşıyan evlâtlarından beklediği hizmetleri, üç dereceli masonluğun yarattığı sevgi, fedakârlık ve beraberlik hisleriyle ve bilhassa ihtiraslardan ve şahsî makam ve paye arzu ve endişesinden uzak olarak, şevk ve gayretle yerine getirmek için çalışmaktadırlar. Bu kadar temiz hislerle hareket eden bu Kardeşlerin muvaffak olmamaları için sebep yoktur, ve Muntazam Türk Masonluğu behemehal muvaffak olacaktır.

N. EKEMEN

İnsan bir şeyi sevmedikçe, onu anlayamaz, öğrenemez.

Goethe

Kardeşlik Duygusu

Collegium Humanum

Naki Cevad AKKERMAN

**Sevgi ve barış, kemal yolunda oluştur;
Delâletle dövüő, insanlıktan kopuştur.**

Kardeşlik duygusu, ruhsal yetenekleriyle çevrenin canlı yaratıkları arasında en seçkin bir varlık olan insanın kutsal niteliklerinin başında gelir.

İnsanla beraber doğan ve hayat boyunca gelişen bu duygu, huzur içinde mutlu yaşayış için dayanışma ve insan sevgisini en ulu amaç ve olgunluk sayan hümanizma'nın da temel taşıdır.

Kardeşlik bir sevgi halesidir ve sevgi kavramı altında toplanan bütün ruhsal nitelikler arasında insana özgü duyum, düşünme, idrak, zihin, zekâ akıl ve saire gibi yetileri kapsayan bilinç'in ve bilinçaltı dünyasının en asil cevherini teşkil eder. Bu cevher ,insanın tabiatında mevcut yaşama eğinim ve tutkusuyla ortama uyma ihtiyacının yarattığı hayat mücadelesi içinde ıstıfa yoluyla bilinçle beraber gelişmiş ve dayanışma şeklinde eylem (fiil) haline gelmiştir. Bu bakımdan kardeşlik duygusunun ve sevgisinin kaynaklarını ve olgunluk yönünde akışını, insan toplumunun oluşundan buyana geçirdiği ruhsal ve sosyal evrim düzeninde aramak yerinde olur.

Bu hususta felsefi görüşlerle konulan ilkelere ve bilimsel buluş ve açıklamalara geçmeden önce dinsel bir inanç ve efsane üzerinde duracağız. Bu, aslında, sembolik anlam taşıyan «Ademle Havva» ve Hâabil ile Kaabil kıssasıdır.

Kutsal kitaplara ve kaynağını Asurlardan alan efsanelere göre:

Allah, ilk atamız olan Âdemi balçığın özünden yarattıktan sonra ona, kendi ruhundan üflemiş ve daha önce yaratılmış olan hayvanlar arasında ona arkadaşlık ve eşlik edecek nitelikte ve şekilde bir varlık bulunmadığı için Âdemin kaburga kemiğinden de Havvayı meydana getirmiştir. Cennette geçen bu olay sırasında Âdem'le Havva'ya bazı şeyler yasaklanmış ve Allah'ın emriyle onlara secde eden bütün meleklerin hareketlerine katılmadığı için, esasen ateşten yaratılmış olan İblis lânetlenerek cennetten kovulmuştur. Bu cezanın öcünü almak için, bugünkü yılanların ceddidir. Bunlardan kendi kız kardeşinin güzelliğine dayanamadığı için ona nete girmiş ve huzur içinde kardeş gibi yaşayan Âdem'le Havva'yı yasaklanan meyveyi yedirerek kardeşlik duygusunu ve kurallarını aşan bazı işleri öğretmiş ve böylece onların cennetten kovulmalarına sebep olan günahlar işletmiştir. Aynı yönlerde yer yüzüne atılan Âdem'le Havva, ikiyüz yıl ayrı yaşadıkdan sonra buluşmuşlar ve döl sahibi olmuşlardır. Bunlardan kendi kız kardeşinin güzelleğine dayanamadığı için ona âşık olan ve karı-koca olmak istiyen Kaabil, babaları Âdem'in koyduğu kurallara göre, bu kızla eşlenmek durumunda olan Hâabil'i kıskanarak öldürdükten sonra cesedi ne yapacağını bilemediğinden bir yıl sırtında taşımış ve babası Âdem'in lânetine uğrıyarak zenci kılığını almıştır. Böylece her iki olay ile kardeşliğin asil duygularına ve kurallarına yapılan ihânetlerle de ilk suç ve ceza da doğmuştur.

Bu dinsel inanç ve efsanenin sembolik anlamına gelince :

«Âdem'le Havva, insan soyunun bir varlıktan türeyişini; Cennet hayatı; üflenen ruh, şuuru sembolize etmekte ve böylece Âdem, insanların şuur ve irade sahibi olarak doğuşunu; Havva da sevgi ve şefkati temsil eylemektedir. Meleklerin secdesi, insanlığın ve insan şuurunun kutsallığına ve aldığı ilâhî ruh, mutlak şuur ve bilgi olan Allah'tan bir parça olarak fıtratındaki yaratıcı yüce kudrete; ilâhî yasaklar, huzur ve mutluluğu yaratacak kurallara ve bunlara uymazlık, telkinin yarattığı irade za'fiyle kudsi duygulara yapılan ihanete işarettir. İblis, bütün kötülükleri ve Haabil ile Kabil ise cinsel eğinim, tutku ve ilişkilerin kutsi kardeşliğin sevgi bağlarını kıracak ve elleri kardeş kanına buluşturacak cürüm, ceza ve vicdan azabını remzetmektedir.

Yukarıdaki sembolik ve dolaylı anlamları biryana bırakarak bilimsel alanda biyolojik, psikolojik ve sosyolojik düşünce ve buluşların, canlıların sudan ve bir nefisten (canlıdan) yaratıldığını ve bir kaynaktan gelmeleri itibarıyla insanların kardeşliğini ve bu husustaki sevgi ve di-

ğer sosyal kuralları bir çok âyetlerle tahkim eden ve kardeşin kardeşe ihanet ettiği Nuh'un ve Lût'un kavimlerinin başına gelenleri örnek olarak insanların gözlerinin önlerine seren Kur'an'ın yargılarına aynen uygun geldiğini belirtmek isteriz. Yer yüzünde canlıların ve özellikle insanların yaratılışlarını ve şimdiye kadar geçirdikleri biyolojik (morfoloji ve fizyoloji yönünden) değişikliklerin nitelikleriyle bunların hangi etkiler altında cereyan ettiğini ve nihayet, izlediği evrim seyrini kapsayan açıklamalar konumuz içinde değildir. Yalnız psikoloji ve sosyoloji alanında temel kural ve ilke olarak konumuzu ilgilleyen çok önemli bir tabiat yasası üzerinde duracağız. Bu, Haeckel'in ortaya koyduğu :

«Birey oluş, soy oluşun kısa bir tekrarıdır.»

formülüdür. Örnek olarak insan alınır, bu yasanın anlamı şudur :

Bir insanın ana döl yatağındaki ilk hücrel oluşundan başlayarak doğuncaya ve doğduktan sonra tabii ömrünü bitirerek ölünceye kadar geçirdiği morfolojik ve organların düzen ve görevlerindeki değişiklikler, onun yer yüzünde ve sular içinde bir hücre halindeki hayatî oluşundan başlayarak bugüne kadar geçirdiği bütün değişikliklerin kısaca tekrarıdır başka bir şey değildir.

Böylece nasıl ki, bugünkü şeklimizin görünüşü ve organlarımızın anatomik ve fizyolojik düzen ve görevi, ortamın zorladığı bir hayat mücadelesinin meydana getirdiği milyonlarda yıllık değişmelerin kalıtım halinde bize intikalinin sonucu ise, bu cismani kalıtım yanında bizlerle beraber doğan ve bütün faktörleriyle bir ömür boyu gelişen bilinçle, bilinç altında depolanarak zaman zaman onun yüzeyinde intikal eden ruhsal nitelik ve yetenekleri de aynı evrim seyrini izleyen manevî bir kalıtım olarak düşünebiliriz.

Gerçek olan şudur ki, insanlar merhale merhale bir evrim akışının seyri içindedirler. İlk hilkatten buyana hayat mücadelesinin getirdiği ferdi ve toplumsal istifanın maddi olduğu gibi ruhsal alanlardaki evrim safhalarını hayatımızın çocukluk, gençlik, erginlik ve ihtiyarlık çağlarında da izlemek mümkündür. Dinleri, dilleri, gelenekleri ve hatta renkleri ayrı olan insan yavrularının biraraya geldikleri zaman fitri bir yöneliş ve dürtü ile —Çocuk psikolojisi deyimi ile Kafale iç güdüsü ile— sevgi ve kardeşlik yetilerinin aksiyon haline geçerek onları birbirlerine nasıl kaynaştırdıklarına her zaman tanıklık etmek mümkündür. Cinslerine göre oyunları, oyuncakları, davranışları, sevinç ve heyecanları ve hatta gördükleri rüyaları ve dünya anlayışları birbirine benzeyen bu ço-

cukluk âleminde yaşanan hayat, toplumsal sevgi ve hümanizma birliğinin (Collegium humanum) örneği ve çekirdeğidir.

Gençlik, ruhsal yetilerin dürtü halinde uyandığı ve gelişmeye başlayan cinsel duyguların heyecanı içinde bütün tabiat güzellikleriyle yirmi yaş sevincinin kutlandığı ve çeşitli yönlerde sevgiler uğruna göz yaşlarının çağladığı çağdır. Bütün iyi veya kötü istek, tutku ve çabalarıyla kalım mücadelesinin yoğunlaştığı erginlik yaşlarını izliyen ihtiyarlık ise, ruhsal bütün yeti ve duyguların armonize edildiği ve daha önceki yaş kademelerinin realiteleri içinde insan sevgisiyle kardeşlik kavramının en yüksek dereceye eriştiği son merhalelerdir.

Yirminci yüzyılın insan kuşağı da, kendilerini meydana getiren ön kuşakların, tarih öncesi,, İlk Orta ve Yeniçağlarla içinde yaşadığımız uzay ve atom çağında geçirdiği ve geçirmekte olduğu maddi ve ruhsal bütün evrimleri ve olayları ve bu çağların kendi dünyası ve realiteleri içindeki gelişme ve akışı, fert ve toplum hayatında olgunluğu amaçlayan ve çok ağır tempolarla en iyi, en güzel, ve en doğru kavramları kapsayan normatif bilimlerin ışığı altında inceleme alanına girmiş bulunmaktadır.

Bu incelemelerle aydınlığa kavuşan ruhsal ve sosyal görünüş, bugün için iç açıcı olmamakla beraber, insanların içinde yaşadıkları bugünkü rejimlerin ve ortamın niteliğe ne olursa olsun ,hümanizma yönünden zamanımız insanların toplumsal hayat görüşünün, duyusunun ve inanışının geçmiş çağların realitelerinden çok uzaklaşmış olmasıdır. İlkel yaşayışın sırtta post, elde topuzla ve kadınla bir lokma için her cana kıyan dünya anlayışı ve o ortamın şartları arkada kalmıştır. Zaman ve mekân içinde yerleşme ve birleşme ülküsünün veya dinsel taassubun ve talancılığın amansız tepkisi altında meydana gelen yığın halindeki göçler ve akınlarla şefkat ve rahmetten uzak topyekûn imhalar da, hazin birer hatıra olarak yalnız tarih sayfalarında yaşamaktadır.

Hendrik Van Loon, «İnsanlığın Kurtuluşu» adındaki eserinde açıkladığı gibi, Milâdın 47 inci yılında ufak bir fenike gemisi ile o zamanın Avrupasının karayolu iskelesi olan Antalyadaki Perge şehrine gelen İsa'nın havarîlerinden Paulus ve Barnabast'ın, Mesih'in koyduğu kardeşlik sevgisi ve tolerans ilkelerine kattıkları kör taassupla diri diri yakılan binlerce erkek ve kadın hümanizma ölçüleriyle saltanat, ikbal ve ihtiras uğruna Mısır Ehramları önünde veya Bâbil yollarında can veren milyonlarca esirin, önlerinde koskoca bir nehir akarken, Kerbelâ'da bir damla suya hasret çekdire çekdire öldürülen bir avuç mâsum mutsuzun, derileri yüzülen ve hayale gelmedik işkencelerle öldürülen insanların menkibeleri, hümanizma konusunda bugünün ve geleceğin insanları için hazin birer ibret dersi olsa gerektir.

Bugünün insanları, sınırlı ve mevzî de olsa, hâlâ sürüp giden siyasal ihtiraslar ve dinsel taassuplarla yaratılan engellere, baskılara ve hatta yer yer yaygın halinde katliâamlara ve sömürgelerin bataklıklarında insanları hayvan gibi çalıştıran ve derileri siyah olanları insan yerine koymayan kartellere rağmen fert ve toplum olarak ulusal yapıları ve kendi sınırları içinde ferdiyetçilikten, kölelikten, aşağılık duygusundan ve özellikle bu duygunun yarattığı ruhsal ve ahlâkî çöküşlerden kurtulmanın, toparlanmanın ve kardeşlik bağları içinde hümanizma birliği yoluna girmenin ve böylece evrensel sosyal adalet ve sosyal emniyet ilke ve kurallarının güvenliği altında mutlu bir hayata erişmenin gayretinde ve çabasıdadır.

Bu kurtuluş çabalarında, hümanizma önder ve öncülerinin dinsel ve felsefi ilkeler halinde tarih boyunca getirdikleri telkin ve eğitimin rolü büyük olmuştur.

Bugünün ve geleceğin topyekûn Hümanizma Birliği'nin (Collegium humanum) temel taşları olan bu fikir cevherleri üzerinde çok özetlenmiş aşağıdaki notlar, konumuzun belgelerini teşkil etmektedir.

Mısırdaki Firavunların zulüm ve esareti altında maddî ve mânevî benliğini kaybeden ve derin bir dalâlet içinde hertürlü âdetleri gelenek halinde kuşaktan kuşağa aktaran köle İsrail kavmini o diyarlardan kaçırarak sefalet ve perişanlık içinde Sina yarımadasında kırk yıl dolaştırdıktan sonra onları, kutsiyet duyguları içinde ve kardeş sevgisine dayanan ahlâkî ilkelerle siyasal ve sosyal birliğe ulaştıran ve Filistin'de yer ve yurt sahibi yapan âmil, Musa'nın (MÖ. 1298-1232), bu yarımada üzerinde yükselen Haleb dağında aldığı ilâhî on emir'dir.

Mânevî hayatı kökünden mahvolmuş bir ümmeti yeniden hayata, varlığa ve benliğe kavuşturan Onemir; katil, hırsızlık, zina vesaire gibi insanlığın ruhsal hayatının kanserlerini önliyecek ve kardeşlik duygularını tahkim edecek ilkelerdir.

Bütün bu ilkeleri kapsayan Tevrat (Torat = Kanun kitabı), bugünün Musevilerinin de inançlarına temel olan kutsal kitaptır.

Yıllarca sürüp giden kanlı savaşlarla birbirinin hayatına ve varlığına kasteden Etilerle Mısırlılar arasındaki amansız boğuşmaları barışa bağlayan ve asılları İstanbul müzesinde bulunan III. Hattusil ile firavun II. Ramses arasında bundan 3166 yıl önce yapılan andlaşma, herşeyden önce barışın ve kardeşlik duygularının kutsallığı üzerinde durmaktadır.

Âlemin, hayır ile şerrin, ve iyilikle kötülüğün mücadelesi olduğunu açıklayan Zerdüş (MÖ. 660), iyi düşünmenin, doğru kanunun, asil hükûmet ve kutsal seciyenin, insan varlığının mutluluğu için temel unsurlar olduğunu ortaya koyar. Hayrın şerre galebesinin ve insanlar arasında

sevgi ve kardeşlik duygusunun ebedileşmesinin ve nihayet iyilik için yapılan yardımların, aydınlığa erişmenin ve ruhî huzurun en esaslı ah-lâkî şartları olduğunu belirtir. Bu ilekeleri, Zendavesta adını taşıyan ki-tabında birer birer açıklayan Zerdüşt, dünyanın ilk sosyoloğu olarak kabul edilmektedir.

«*Şu - King*» adındaki dokuz kitabında :

«Nefsinize yapılmasını istemediğiniz şeyi siz de başkasına yapmayınız! Siyasal ve sosyal bütün işlerde asıl olan sevgi, te-vazu ve itidaldir. Ben muztarip insanlıktan başka kiminle dost olabilirim?...»

diyen ve dünyanın ilk hümanisti olarak kabul edilen Konfüçyüs (MÖ. 551-479) ilkeleri uğruna bir lokmaya muhtaç olarak yaşamış ve ölmüş-tür.

Cehalet perdesini kaldıran adam anlamını taşıyan Buddha (MÖ. 563-483) koyduğu dürüst inanç, dürüst karar, dürüst söz, dürüst hareket, dü-rüst çalışma, dürüst muhakeme ve dürüst düşünceden ibaret sekiz şartı, hümanizmanın temel taşları olarak kabul etmiştir. Budistlerce kutsal sa-yılan Veda adındaki yüz kadar kitapta, her insanın mukadderatı ne ol-duğuna değil, ne yapacağına bağlı olduğu tezini de ileri sürerek nezih, temiz ve mükemmel insan hayatının, ancak insanlar arası kardeşlik sev-gisi ile mümkün olduğunu ilkeler halinde tahkim etmiştir.

Bilimin ve insanlar arası mutluluk ve sevgi yolunun herşeyden önce, kişinin kendini bilmesiyle, doğacağını ilke olarak ortaya koyan ve nor-matif bilimlerin kurucusu sayılan Sokrates (MÖ. 469-399), Allah'ın iste-ği olan faziletin de böylece meydana geleceğine inanmaktadır.

Milâddan önce 427-347 arası yaşayan ve Sokrates'in öğrencisi olan Plâton'a göre de : Hikmet, yani bilgi; nefse hakimiyet, adalet ve hakka-niyet, insan sevgisinin odakları ve ruhun ilhamı ile fikrin ahenk içinde ve birlikte çalışmaları insanlığın kurtuluş çâreleridir.

Hümanizma konusunda deneysel bilimlerin ve bunlara dayanan lo-jik sistemin kurucusu olarak tanına Aritoteles (MÖ. 384-322) :

«Evren'in kemale ve hakka yönelen iradî ve gayriiradî aşktan baş-ka birşey olmadığına ve bütün sevgileri kapsayan faziletin de, ruhumu-zun azim ve iradesiyle ve nefis mücadelesiyle elde edilen, fakat aklın faaliyetiyle olgunlaşan en asıl ve ulu bir yeti olduğuna inanır.

Musa'nın Tevratına, Davud'un istirap ve sevgileri inliyen Mezamiri-nin ve Zeburunun insan sevgisine dayanan ilkelerine rağmen hertürlü kö-

tülüğü mübah sayacak derecede mânevî yıkıntıya uğrayan Roma esaretindeki oğullarının karşısına dikilen ve kurtuluşun tek çâresini insan varlığını ilgileyen her alanda tolerans, sevgi ve kardeşlik olduğunu ileri süren bakire Meryem'in çarmıha gerilen oğlu Mesih'in İncil'deki hazin hikâyesini herkes bilmektedir.

Akıl ve hayale gelmiyecek dalâlet ve hurafelerin karanlığı içinde kız evlâdlarını diri diri gömerek öldürmeyi gelenek sayan bir putperestlik içinde doğan ve Uhud savaşında Vahşî adındaki kölesine haince öldürttüğü ilk müslümanlardan Hamza'nın ciğerini söküp yiyen ve yüreğini yarararak avuç avuç kanını içen Muaviyenin anası Hind adındaki kadının örnek olduğu bir vahşet ve şenat ortamında gelişen İslâm dininin kutsal kitabı Kur'an'ın âyetleri, bilimsel, ruhsal ve sosyal bütün özellikleriyle insanlar için mutlu bir dünya yaratmayı amaç olarak almış ve bu hususta :

«Dinde zorlama yoktur! diye başlayan ilkeleriyle fikir ve vicdan özgürlüğü bakımından insan haklarının korunmasını, basiretli olmayı, kö-rükörüne herşeye inanmamayı, doğruyu ve hakkı görmeyi, bütün beşerî ilişkilerde düşünmeyi, aklı ve bilgiyi, insanların ve iman edenlerin kardeş olmaları itibariyle birbirlerini sevmeyi ve şahsî çıkarlar için haksızlık etmemeyi, gerçeklerin kabul edilmesini, kibir ve gururdan, katil ve zina-dan, hodbinlikten ve kötü zanlardan, insanları teşhil ve tecessüsten, alay ve iftiradan, yalandan ve hasislikten kaçınmayı; anaya ve babaya, ak-raba ve taallükata ve özellikle kadınlara ve ihtiyarlara bilim adamlarına saygı göstermeyi, yetimleri korumayı ve düşkünlerle yoksullara yardım-cı olmayı telkin ve millet malına el uzatanları da telin eder.

Sabırlı ve müzahamalı olmanın ve insanları sevmenin en kutsal bir haslet ve meziyyet olduğu üzerinde ısrarla durduktan başka hertürlü emaneti ehline vermenin, insanları kemale ulaştıracak niteliklerin başın-da geldiğini de ilâve eder.

İnsan sevgisini en ulu amaç sayan, ruhsal ve sosyal kemalin tahak-kukuna ancak bu amacın sağlayacağı dayanısmaya bağlayan hümnizma kavramının, bu kadar geniş ölçüde yer bulduğu Kur'an'dan başka hiçbir din kitabı veya felsefî eser mevcut değildir.

Yukardaki kutsal ilkeleri âyetler halinde ilâhî vahiyelerle olan ve «ben en iyi ahlâkî tamamlamaya geldim» diye insanlık â'eminde yapa-cağı en ulu görevi açıklayan İslâm dininin kurucusu Hz. Muhammed Mustafa hâdislerinin çoğunda ,beşerî münasebetlerde en asıl ülkünün, insanların kardeşliği ve hümanizma olduğuna işaret buyurur.

Rönesan'ın doğuşunda, kısa notlar halinde açıklanan yukarıdaki ilkelerin rolü de büyük olmuştur. Ve sonuç olarak da, bir süre tabii hak-

larla dünyaya gelen insanlar için özgürlük, eşitlik ve kardeşlik ilkelerini ve amacını kapsayan, siyasal ve sosyal alanlarda insanlık için yeni bir devir açan 1776 Amerika ve 1789 Fransız İnsan Hakları Beyannameleri ile, insanların birbirleriyle boğazlaştıkları İkinci Dünya Savaşından sonra, aynı hakların bütün dünya milletlerine teşmilini izliyen ve bunları teşkilâtla tahakkuk ettirme yoluna giren 1948 Birleşmiş Milletler Anayasası doğmuştur.

Bütün bu hareketler, başıboş bir akışla insanları birbirine kırdıran savaşları önlemek ve barış içinde insanlar arasında sevgiye dayanan işbirliğini sağlamaktır. Meydana gelişlerinde Masonik ilke ve gayretlerin de hissesi olan bu andlaşmalar, gelecek için şefkat ve ümit dolu bir Dünya Kardeşliğinin ve Hümanizma Birliğinin (Collegium humanum) fecridir.

Konudaki düşüncelerimizi; ilkelerimizi kapsayan şu mısralarla bitirelim :

*«Gerçeklerden nasip almak gerektir,
Ve şefkat bir şiarı müsterektir,
Ki insanlıkta onsuz dirlik olmaz,
Sevgisiz, yardımsız hakiki birlik olmaz.»*

N. C. AKKERMAN

KONSEKRASYON

Macit ERBUDAK

Konsekrasyon, bir değişme ve dönüşme anlamı taşır. Klise Âyinlerinde konsakre edilen Şarap ve Ekmek nitelik değişikliğine uğrıyarak İsa Peygamberin Kan ve Cesedine dönüşürler.

Bu kelime, bir kişiye veya bir nesneye yeni bir kimlik kazandırarak, onu bir kuruluş ya da bir topluluğa İthaf etme mânasına da gelir. 29/4/1965 günü İskoçya Büyük Locası, Türkiye Büyük Locasını Konsakre ederek İntizama koymuş ve onu bu yeni niteliği ile bütün dünya Masonluğuna tanıtmıştır. Yürkiye Büyük Locasının muntazam dünya Masonluğunca tanınmasına engel teşkil eden Kök ve Kaynak şartı da böylece yerine getirilmiş oluyordu.

Çünkü, Türkiyede remzî Masonluk, Yüksek Şûraca Büyük Meşrik olarak kurulmuş, 1935 de uyutulduktan sonra 1948 de masonların bir kısmı uykuda bırakılarak Büyük Loca olarak uyandırılmıştı.

Türkiye Büyük Meşriki Ağustos 1909 da kurulurken, Büyük Meşrik Büyük Kâtibi Dr. M. C. Duru B. . in «Masonluğu Mason olmıyanlardan kurtaralım» konulu konferansında işaret ettiği gibi Tubâ ağacı örnek olarak alınmış veya Avusturya Yüksek Şurası Hâkim Büyük Âmiri pek muhterem F. Rangetiner B. . in, Yüksek Şuralar toplantısı dolayısı ile İstanbulda bulunduğu bir sırada söylediği gibi Yapının kurulmasına Temelden değil, Çatıdan başlanmıştı.

Gerçekte Avusturyadaki gelişmenin tersine 1909 da ilk önce Türkiye Yüksek Şurası kurulmuş, Yüksek Şura da Büyük Meşriki kurmuştu.

Türkiye Büyük Locası, kaynağını Yüksek Şuradan almakla kendini muntazam dünya Masonluğuna tanıtmakta güçlük çekiyordu. İlişki kurmak istediği bütün Mason Obedyansları hep masonluğumuzun kökünün nereye dayandığını öğrenmekte ısrar ediyor ve menşeimizdeki intizamda

tereddütleri bulunduğundan, Büyük Locamızı tanıtmakta çekingen davranıyorlardı.

Avrupa ve Amerika ile sıkı teması olan KK. , çok daha önce Masonluğu kaynağında incelemeye başlamışlar ve Türkiye Masonluğunun muntazam olmadığını, intizama konması için çeşitli denemelere giriştikten sonra Konsekrasyondan başka çıkar yol bulunmadığını anlamışlardı.

Bu imkân, 1959 Mart ayında İskoçya Büyük Locası eski Büyük Üstadı pek Muhterem Lord Mackdonald ve Büyük Kâtibi pek muhterem Dr. Buchan BB. in Orta Şark seyahatlerini Ankaraya kadar uzatıp Büyük Daimi Heyetimizle doğrudan doğruya yaptıkları görüşme sonunda belirlemeye başlamıştı.

Nihayet, İstanbula konsekrasyon törenini yapmaya gelen, İskoçya Büyük Locası Büyük Üstadı pek muhterem Lord Bruce ve Büyük Kâtibi pek muhterem Buchan BB. den kurulu heyet 29/4/1965 günü Türkiye Büyük Locası eski Büyük Üstadı pek muhterem Dr. Ekrem Tok B. tarafından Büyük Locaya alınarak Profanların sürekli alkışları ile selâmlandı.

Konsekrasyonu yapacak olan bu heyete eski Büyük Üstad kaymakamı Dr. Necdet Egeran B. , İskoçya Büyük Locasının fahrî 2. ci Nazırı ve Türkiye temsilcisi bulunduğundan, Büyük Hatip vekili olarak, aynı zamanda gerek İskoçya ve gerekse obedyansımıza bağlı bulunan pek muhterem R. T. Sime B. de Büyük Teşrifatçı olarak katıldı.

İskoçya Büyük Hatibi, gerek kendi tekâmülümüz ve gerekse İnsanlığın kurtuluş ve saadeti uğrunda gösterilen çabanın başarıya ulaşması için dua ettikten sonra Heyet, Konsekrasyon törenine başladı. Büyük Locayı dolaşarak ilkin güneyde durdu. İskoçya Büyük Üstadı : Türkiye Büyük Locasına, cismani ve ruhani bütün isteklerimizin rızkını teşkil ve tanrısal iyiliği remz eden Buğdayı serpererek, Kâinatın Ulu Mimarının adına ve onun yüce şanına Büyük Locayı Hür-Masonluğa ithaf ettiğini bildirdi.

Heyet ikinci defa Büyük Locayı dolaşıp batıda durdu. İskoçya Büyük Üstadı : Bu büyük Locaya, kuvvet ve memnunluk sembolü olan Şarap döktü ve Kâinatın Ulu Mimarının adına ve onun yüce şanına Büyük Locayı Fazilete ithaf etti.

Heyet üçüncü defa Büyük Locayı dolaşarak Şarkta durdu. İskoçya Büyük Üstadı : Bu Büyük Locaya, Neşe ve Huzurun sembolü olan Zeytinyağı döküyorum. Kâdiri Mutlakın yüce şanına bu Büyük Locayı Evrensel İyilik ve Yardıma törenle itham ediyorum dedikten sonra heyet yerine dönünce, İskoçya Büyük Hatibi duasını okudu : Akıl

ve Hikmetin tamamı kendi özünde bulunan tanrım, bu Büyük Locanın idaresi ile görevlendirilen kkkk . . . mizin, çalışmaların başarılı ve ahenkli yönetiminde gerekli basiret ve sadakati haiz olmalarını ve üyeler arasında kardeşlik sevgisinin hüküm sürmesini temin eyle. Kardeşlerimize her yerde rahmetini esirgeme ve onların ızdırap ve acılarına merhamet eyle. Milletleri birlik ve ahenk içinde birleştir ve Dünya üzerinde gerçek kardeşliğin ve barışın hüküm sürmesini çabuklaştır. Senin Egemenliğin altında bütün Dünya kardeşlik sevgisi ile kaynaşarak büyük bir aile haline gelsin. Bizlerin ve her yerdeki kardeşlerimizin Sana karşı daima artan sadakatimizle ve eski mesleğimizin kutsal ilkelerine olan bağlılığımızla muhteşem teâmülümüzü gerçekleştirmeye imkân bağışla Ulu Tanrım.»

Törende Büyük Locanın Cenup, Garp ve Şarkında bulunan Şamdanların temellerine konan Buğday, Şarap ve Zeytinyağının mistik bir anlamları, yani İsa Peygamberin Kan ve Cesedi ile bir ilişkileri yoktur. Bunlar, İyilik, kuvvet ve dirliğin sembolleridir.

Tekris törenlerinde, adogmatik bir hüviyetle çalışan İstanbul Localarında bile, İsa Peygamberin Dağ nutkundan bazı parçalar teypte alınarak okunurdu. Mâbedin kapısı önünde gözleri bağlı olarak bekliyen adaylar, gür bir sesden şu özlü öğütleri dinlerlerdi : «İsteyiniz, verilecektir. Arayınız, bulacaksınız. Kapıyı çalınız, açılacaktır. Çünkü, her istiyen alır ve her arıyan bulur ve kapı her çalana açılacaktır.»

Bu konsekrasyon töreni ile, ters takılmış bir makinanın işler duruma getirilmesi sağlanmak isteniyordu.

Bunda yalnız Büyük Loca için değil, Yüksek Şura için de sayısız faydalar vardı. Çünkü, bir Yüksek Şuranın da muntazam tanınması bazı şart ve ölçülere bağlı idi. Çünkü, Masonluk demek, ölçü demektir. Masonluk her şeyi ölçüye vurur, ölçüyü elden bırakmamağa çalışır. Mukaddes Kitapların bile üstünde ölçü âletleri bulundurulur.

Türkiye Masonluğuna kaynak veren Belçika Masonluğu da Evrensel Mason Birlik Zincirine katılabilmek için, beş yıl önce, tecrübelerden almış olduğu ders ile Yüksek Şuradan uzak durarak beş Loca ile kurduğu yeni Büyük Locayı 11/9/1960 da Hollanda Büyük Meşriğine konsakre ettirmişti. Bu tarihe kadar Belçika Masonluğu muntazam hiç bir obed-yans, hatta Türkiye Büyük Locası tarafından bile tanınmazken, usulüne göre kurulduktan sonra hemen 92 Büyük Loca tarafından tanınmıştır.

Türkiye Masonluğunun ana kaynağı olan Belçika Masonluğu, konsekrasyon yolunu seçmişken, gözü açılan Türkiye Masonluğunun bu tarihi olaya seyirci kalması beklenemezdi. Akıl için yol birdi.

Sırası gelmişken şunu da belirtelim ki :

Konsekrasyona benzer törenler, İslâm tarikatlerinde de yapıldı. İrsat mertebesine ulaşanlara Şeyhlerinden gördükleri irşat ve terbiye dairesinde, taliplerin öğretim ve eğitimlerine ruhsat ve mezuniyeti tazammun eden İcazetnameler verilir ve bu yeterlik belgelerini alanlara Şeyhleri tarafından merasimle Taç giydirilirdi. Tarikatlerin bazılarında Taç yerine hırka tâbiri kullanılırdı.

Şimdi, hem bir Büyük Loca ve hem de bir Yüksek Şuranın tanınma şart ve ölçülerini bildirelim: En son olarak Avrupa kesimindeki obedyanslardan, Hollanda ve İtalya Büyük Meşrikleri ile İsviçre, Avusturya, Fransa ve Lüksemburg Büyük Locaları ve Almanya Birleşik Büyük Locası Büyük Üstadları ilkin 1953 de Feldkirch'de ve Hamburg'da ve 14 Mayıs 1954 de de Lüksemburg'da toplanarak şu prensip kararlarını almışlardır. Büyük Obedyanslar arasındaki ilişkilerin bir dünya Kardeşlik Zinciri kurmaya elverişli olmayışı, ayrıca böyle bir durumun Masonluklar arası münasebetlerin kurulması veya kesilmesinde dayanılan prensiplerin kesin olarak belirlenmiş olmayışından ileri geldiği ve nihayet ziyaret hakkı hususunda umumî olarak kabul edilmiş bir nizamın bulunmayışı göz önünde tutularak tatmin edici olmıyan durumun düzeltilmesi için, aşağıdaki konvansyona karar vermişlerdir. En az aşağıdaki şartları yerine getiren Büyük Localar muntazamdırlar :

- I — a) tanınmış bir Büyük Loca tarafından doğrudan doğruya veya onun aracılığı ile kurulmuş olmak,
b) Kâinatın Ulu Mimarına saygı ile çalışmak,
c) Tekris yemininin üç Büyük Işık Üzerine ettirilmesi,
d) Hiç bir din veya politika tartışmalarına ve bu konularda açıklamalarda bulunulmasına müsaade etmemek,
e) Hiç bir surette kendileri ve Locaları, Yüksek Derecelere bağlı olmamak,
f) Yalnız erkek üye almak,
g) Masonluk gelenek ve vecibelerine riayet etmek,
- II — Büyük Localar, başka Büyük Locaları ancak daha önce yapacakları görüşmeler sonunda tanımayı ve bu adımları mümkün olduğu kadar birlikte atmayı taahhüt ederler.
- III — Büyük Loca mensupları prensip olarak sadece muntazam Locaları ziyaret etmeyi ve ancak bu gibi Localardan olanları kendi çalışmalarına katılmalarına müsaade etmeyi taahhüt ederler.

VI — Büyük Localar ,bu antlaşmaya katılan her Büyük Locanın Egemenlik hakkına riayet, yani böyle bir Büyük Locanın alanında Loca kurmamayı veya tanınmamayı veya önce tanınmış olanların muvafakati olmaksızın başka bir Büyük Locayı tanımamayı kabul ederler.

Bir Yüksek Şuranın da muntazam tanınması için aşağıdaki sorulara müsbet cevap vermesi şarttır. Bu soruların hazırlanmasına 9/4/1961 de Washington'da toplanan VIII. ci Uluslar arası Yüksek Şuralar kongresinde karar verilmiştir. Bu Soruları hazırlayan komiteye, Türkiye Yüksek Şurası Hâkim Büyük Âmiri pek muktedir ve pek münevver Hazım Âtîf Kuyucak B .: başkanlık etmiştir.

YÜKSEK ŞURANIZ :

- 1 — Remzî Masonluğun kaynağının muntazam olmasını şart koşarmı?
- 2 — Eski ve Kabul Edilmiş İskoç ritine kabul için, Ulu Mimar ve onun insanlara «açıklanan irade» kavramlarına inancı ilk şart olarak ileri sürer mi?
- 3 — Tanrının Vahyini teşkil eden ve her Masonun vicdanını bağlayan, Mukaddes Kitabın herkesçe görülecek bir yere konulmuş olduğu halde, üzerine yemin edilmesini şart koşarmı?
- 4 — Üyelerin yalnız erkeklerden olmasını şart olarak kabul eder mi?
- 5 — Herhangi bir Obedyansı tanıma şartı olarak, bu Obedyans içindeki Büyük Loca veya Locaların Kadın üye kabul eden Localar ile uzaktan veya yakından Masonik ilişkisi bulunmaması üzerinde ısrarla durur mu?
- 6 — Rite kabul edeceği üyelerin, yalnız muntazam remzî Masonluktan olmalarını şart koşarmı?
- 7 — Rite yazılan üyelerin bağlı buldukları Büyük Locanın, kendi Locaları üzerinde tam ve mutlak bir yargı hakkına (Jüridiksyon) sahip bulunması yani, ilk üç derece üzerinde tam ve mutlak bir yetkiyi haiz, sorumlu, bağımsız ve muhtar bir kuruluş olarak işlerini yürütmesi ve ilk üç derece üzerinde en ufak denetim veya gözetim hakkı veya iddiası bulunan herhangi bir Yüksek Şura veya başka Mason kuruluşlarına bağlı veya yargı hakkını bunlarla paylaşmakta olması hususları üzerinde titizlikle durur mu?
- 8 — Masonluğun üç Büyük Nurunun, Büyük Locanın veya buna bağlı Locaların çalışmaları sırasında görünürde bulundurulması tanıma şartlarından mıdır?

- 9 — Loca çevresi içinde din ve politika konularının kesinlik ile yasaklanması prensipine riayet edilirmi?
- 10 — Remzî Masonlukça eski Landmarklara, örf ve âdetlere kesinlikle riayet edildiği yolunda teminat verilmesini istermi?

1. inci, 6. nci ve 7. nci maddelerden anlaşıldığına göre, bir Yüksek Şuranın mutlak surette muntazam bir Büyük Loca ile iş birliği yapması ve kendi intizamını koruyabilmek için de onunla Konkordato yapması gerekmektedir. Netekim, Belçika Yüksek Şurası, muntazam yeni bir Büyük Loca kurulduktan sonra, eski Büyük Loca ile ilişkisini hemen kesivermiştir.

Yukarda belirtildiği gibi, bu yeni Büyük Loca Hollanda Büyük Meşurikince konsakre edilmiştir.

Yüksek Şuraların tanınma şart ve ölçüleri, 1786 da Bordeaux konsistuarında alınan ve 26/9/1875 de kurulan Lozan konfederasyonunda gözden geçirilen kararlara uygundur.

Ayrıca masonluğumuz, bu konsekrasyonla sosyal yapımıza uygun bir nitelik kazanmıştır.

Fakat her nedense, bu törenden sonra, Anglo-Sakson Masonluğu ile Sen Jan Localarının doğmalara bağlı kuruluşlar olduğunu ileri süren KK .: olmuştur. Oysa, Lâtin Mason Atölyelerinde, eldeki belgelerden anlaşıldığına göre, ruh var mıdır? yok mudur? diye boşuna vakit öldürülmektedir. Anglo-Sakson Masonluklarında, ne ilmin, ne de felsefenin alanına girmiyen irrarsyonel sorunlar ile uğraşılmaz. İngiliz filozofları, tabiat felsefesi ile uğraştıkları halde mistik bir tavırları vardır. Fakat bu mistiklik, ilmin bittiği yerde başlamakta ve felsefi tefekküre tesir etmemektedir.

Sen Jan Locaları için yazılmış bir el kitabında şu cümleyi okumaktayız : «Nichts beginnt, nichts endet» yani, hiç bir şey başlamaz ve hiç bir şey sona ermez.

Din felsefesi ve teoloji ile uğraşan KK .: , çok iyi bilirler ki, Spinoza'nın da katıldığı bu görüş, ilmi görüşün ta kendisidir.

Ve Masonluk hatanın itirafı ile başlar ve akla tuzak kuran öfkelerden korku, alışkanlık ve dostlukların düşünme gücü üzerindeki olumsuz etkilerinden korunmakla ve en sonunda «Hakikatin Dostluktan Üstün» olduğunu öğrenmek ve bunu davranışlarımızın bir kanunu yapmakla Kemâle erişir.

M. ERBUDAK

Operatif Masonluktan Spekülatif Masonluğa geçiş

Fikret ÇELTİKÇİ

Bu günkü şekliyle Franmasonluk 1717 tarihindenberi mevcuttur. Bu tarihte İngilterede mevcut dört Loca birleşerek, masonluğun yeniden tanzim edilmesine ve yeni bir Nizamnameye bağlanmasına karar vermişlerdir. Yeniden canlandırma - Revival - ismi verilen bu hareket, başlangıçta basit bir reorganizasyon işi gibi görülmektedir. Tarih boyunca bu kadar şumullü bir gelişme göstermiş olay nadirdir. Tam 250 yıl süren bir cemiyet, insan toplulukları içinde pek kolay rastlanan bir vak'a olamaz. Bunun hiç şüphesiz bir sebebi

ve manâsı olmalıdır. Bunu anlayabilmek için, Masonluğun bu iki buçuk asırlık gelişmesini olduğu kadar, eski bağlarını da iyice incelemek gerekir. Mimar Sinan Muh. . L. ., Türk Masonları için bu görevi üzerine almış bulunmaktadır. Tarihî incelemeler kolaylıkla yapılabilen işlerden değildir. Hele Masonluğa ait tarihî incelemeler bir kat daha güçtür. Zira, hepimizin bildiği gibi, Masonluğa ait bilgilerin en büyük kısmı «gayri mektup» tur. Böyle olduğu halde bir çok gerçeklerle masonluğun menşe'i oldukça bilinen şeylerdendir. Biz, «Ma-

son Tarihinden Notlar» ismini verdiğimiz bu incelemelerimizde, Mimar Sinan Muh. .L.: için fantezist iddialardan bu gerçekleri ayırt'ederek Kardeşlerimizimizin mütaleasına arz etmeğe gayret edeceğiz.

**

Bu günkü Masanluğun 18 ci asrın başında, Londrada, Elma Ağacı Şaraphanesinde -Apple Tree Tavern- toplanan dört locanın pek mahdut sayıdaki üyelerinin müsterek bir kararıyla yeniden tanzim edilmiş olduğunu biliyoruz. Eski ananeleri ihya etmek üzere toplanmış olan bu muhterem kişiler spekülâtif masonluğun resmen kurucularıdır. Bazı müelliflere nazaran 14 biraderlerden ibaret olan bu muhterem kişilerin almış oldukları karar kendi ümitlerini de muhtemelen çok büyük ölçüde aşmış bulunmaktadır. Bu gün dünya üzerinde beş altı milyon insanın bir kardeş gibi aynı hislerle ve aynı ideal uğruna, insanlığın hayrına çalışmakta olması gibi muazzam bir işin böyle bir kaç insanın attığı ilk adımla başlamış olması çok düşündürücüdür. Bunun elbetteki bir mânası olmak gerekir.

1717 de bir araya gelen ve hepisi İngilterenin o devirde yetiştirdiği en bilgili kişilerden sayılması gereken bu Masonlar hangi Locaların mensubu idi? Yeniden ihya ettikleri an'aneler nelerdir.

1717 de reorganize edilen masonluğun o tarihte tesbit edilen esaslarının, bir çok ilâvelere rağmen, he-

men hemen aynen bu gün de cari olduğuna inanmaktayız. Bu esaslar, her halde o tarihe kadar mevcudiyetini muhafaza etmiş olan Operatif Masonluktan mülhem tarafları ihtiva etmekle beraber, aynı zamanda ve genellikle masonluğun gayesini başka bir yöne doğru çevirmiş idi. Bu değişiklik dolayısıyledirki, Spekülâtif Masonluğun başlangıcını 18 ci asırdan daha ileriye götürmek mümkün değildir.

Ancak, 18 ci asır başlangıcında bazı Locaların Londrada yeni bir teşkilât vücuda getirebilmeleri için, o tarihlerde yine de bir mason teşkilâtının, veya daha doğrusu bir takım Locaların mevcut olması lâzımdır. Yeni teşkilâtı hazırlayan Masonların mensup oldukları Localar yoktan var olmadığına göre, bunların menşe'ini bilmek için hem tabii, hem de zaruridir.

Menşe hakkındaki bilgileri derleyen masonların, bu konu üzerinde mutlak olarak birleştiklerini söylemek kolay değildir. Bir çok nazariyelere kadar giden müdekkiklerin buluşlarını, veya buldukları üzerindeki görüşlerini şimdilik bir tarafa bırakarak, biz burada en fazla birleşilen bilgileri gözden geçirmek istiyoruz. Bu arada fantezist olduklarından şüphe edilmeyen bazı iddiaları da zikretmeden geçilemeyeceği kanaatındayız. Zira bunların bazıları, bizzat 1717 kuruluşunu sağlayanlar tarafından ortaya atılmış olduğunu unutmamamız. Bizzat Anderson Nizamnamesinin muhtevi olduğu kitapta da bu

kabil iddialar mevcut bulunmaktadıdır.

**

İlk çağlarda ilim ve san'at kapaalı cemiyetlerin bir nevi imtiyazı halinde idi. Bilgi, dinî telkinler gibi, bin bir tedbir ve teyakkuz ile, sır devreder gibi öğretilirdi. Bilhassa san'at eserlerinin meydana getirilmesi için bulunan bazı esaslar meslek sırrı olarak, yalnız mesleğe kabul edilenlere öğretilirdi. İlk devrelerin az, çok gelişmiş topluluklarda, bilginler her türlü faydalı bilgiyi bir takım «mystère» ler halinde, çeşitli sembollerden, işaretlerden ve jestlerden istifade ederek, topluluk adına en iyi kullanacaklarına inandıkları gençlere naklederlerdi. Topluluk içinde bu bilgilere lâıyk görülenlerin sayısı fazla olmazdı. Hindistanda, Çinde, Afrikada, Asyanın az çok medeniyete yönelmiş her kısmında bilgi hep böyle mahdut bir sınıfın eline tevdi edilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Daha sonraki devirlerde, bilhassa Mısırdaki, ilim ve san'at dinî bir terbiye sistemi içinde nesilden nesile intikal eden bir miras gibi idi. Bu hale daha sonraları Mezopotamya ve Anadolu'da aynen şahit olmaktadır. Bilgi ve san'at geliştikçe eski davranışlarda daha liberal bir şekil sezilmekle beraber yine de Mystère'li sistem Anadolu'da ve Ege denizi kıyılarında eski Mısır usullerinden pek uzaklaşmış değildir. İlim ve San'at hep böyle gizli cemiyetlerin malı olarak kalmış ve gelişmelerde daima bir sır ruhu hakim

olmuştur. Bunu bütün eski mekteplerde görüyoruz. Eski Yunanın henüz parlak devirleri belirmeden evvel, Ege sahillerindeki insanlar bu gibi mekteplere sahip olduğundan şüphe edilemez. Mısırla temasın, hiç şüphesiz bunda büyük rolü olmuştur. Şukadar varki, bu sahillerde kurulan cemiyetler ve okullar artık daha rasyonel bilgilere doğru gelişme göstermiş haldedirler. Bunların arasında bilhassa zikre şayan olanlardan birisi Milâttan dokuz asır önceleri büyük bir medeniyet seviyesine ulaşmış olan Teos kırallarının ülkesinde mimarî şaheserleri vücuda getirmiş olan Diyoniziyen İşçilerdir. Bergama Saraylarının bu güne kadar kalıntıları bunların ne kadar mükemmel eserler vücuda getirmiş olduklarını göstermektedir. Bu san'at eserlerini vücuda getirenler, eski devirlerin en mükemmel gizli öğrenim yapan mekteplerinde yetiştirilmiş ve fevkalâde disiplinli bir teşkilâta bağlanmış kimselerdir. Bu teşkilât hakkında incelemelerde bulunanalar bunların tamamile Operatif Masonların Locaları gibi Localara bağlanmış olduklarını belirtmektedirler. Bir iddiaya göre de Diyoniziyen ustaları, Süleyman Mâbedinin mimarları olmuşlardır. Hazreti Süleymanın da Milâttan önce 9 cu asırda yaşamış olduğu hatırlanırsa böyle bir ihtimali red'etmeye sebep yoktur. Her ne kadar Tir kralının gönderdiği meşhur Üstat Hiram menkıbesi bizler için büyük manâ taşımakta ise de, bazı tarihçilerin tariflerine göre Süleyman Mâbedinin

kolonlarının Dioniziyenlerin Teos kırallığında yarattığı eserlerdekilere çok benzemekte olduğu anlaşılıyor. Hiram da acaba Tir Kırallının emrinde çalışan Teoslu bir mimar mı idi? Mukaddes kitapta bulunan küçük bir cümleden başka hiç bir referans mevcut olmadığı cihetle bu hususta pek fazla bir şey söylemek kolay olmaz. Burada bizi bilhassa ilgilendiren, Teos Kırallığında teşkilâtlanan Dioniziyen İşçilerin Organizasyonu ile, Hiramın kurduğu iddia olunan Teşkilât ve 18 ci asra kadar devam edegelen Mason Teşkilâtı arasındaki benzerliktir.

**

İslâm Medeniyetinin gelişmesi süresince mimarî eserleri vücuda getiren kişilerin teşkilâtları ne idi, her halde tetkik edilmeye değer. Masonluk bakımından bu teşkilâtın enteresan bilgileri ortaya çıkarması mümkündür. Maalesef bu hususta elimizde hiç bir bilgi, arşivlere geçmiş bir vesika, tarihî değeri olan bir iddia yoktur. Bununla beraber İoniyen devirlerden çok eski devirlere kadar uzanan bir çok medeniyet devirlerinin beşiği olan Yakın Şark memleketlerinde, ezcümle Bağdat çevresinde, Suriye ve bilhassa Anadolu'da her köşede kalıntılara rastlanan eserlerin yapıcıları Teos Kırallığı zamanındaki Lonca Teşkilâtından bir şeyler tevarus etmemiş olması makul olmaz. İslâm medeniyeti bu eski medeniyetlerin üzerine bir çok eserler eklerken eskilerinin tesirinden müs-

takil olduğu ileri sürülemez. Bu itibarla, sırf bir mantikî faraziye ile diyebilirizki, İslâm medeniyetinin eserlerinde de mutlaka aynı organizasyondan birşeyler bulunması gerekir.

Burada hemen akla tekkeler gelmektedir. Bu tekkelerin zamanımıza kadar uzanan, bilinen veya tahmin edilen organizasyonları ve bilhassa kullanılan işaret ve alâmetleri ile masonik teşkilât, işaretler ve semboller arasında düşündürücü benzerlikler olduğu anlaşılıyor. Bunların bazıları bağlı oldukları tarikatın gördüğü işlerin az çok meslek sendikaları işlerine intibak etmekte olduğu sanılmaktadır. Meselâ Orta Anadolu'da bir zamanlar büyük tesirlere sahip olmuş olan Ahiler böyle bir teşkilâta malik idi. Tıpkı Orta Çağ Avrupa Masonları gibi, Ahilerden birisi bir yerden başka bir yere gidince, oradaki Ahî teşkilâtına uğrayınca, kendisine gerekli yardım yapılır, iş varsa iş sağlanır, yoksa başka nerede iş bulabileceği hususunda tavsiyelerde bulunulur ve kaldığı süre içinde izaz ve ikram görürdü. Ahilerden olanlar meslek haysiyetini en yüksek seviyede tutmak için elinden geleni yapardı. Bunlar birbirlerini, yine tıpkı Orta Çağ Operatif Masonları gibi, bazı işaretler ve kelimelerle tanırlar ve tanışırlardı.

Anadoluda yerleşmiş, gelişmiş ve Türk Tarihinde büyük izler bırakmış daha başka bir çok tarikat teşkilâtının bazı özellikleri ile Masonluk sembolizmi arasında yakınlıklar

olduğu ileri sürülür. Bunların birer tesadüften ibaret olması mümkün olduğu kadar, bu benzerliklerin hepsinin aynı menşe'den gelme şeyler olması da öne südülebilir. Bundan daha ileri gitmeye imkân yoktur.

Osmanlı itilâ devrindeki eserlere Operatif Mason teşkilâtının ne ölçüde iştirak ettiğini bilmiyoruz. Şu kadar varki, Osmanlı İmparatorluğunun yayıldığı bütün ülkelerdeki çeşitli yapıların müşterek esaslara göre belirli düzen içinde inşa edilmesi Operatif Masonluk teşkilâtının mevcudiyetine işaret sayılmaz mı?

Türk Masonları için bu alanda yapılması gereken araştırmaların Dünya Masonluğuna yeni yeni buluşlar sağlayabilir. Bu güne kadar bu hususta pek az inceleme yapılmıştır. Bunlar da sadece spekülâtif masonluğun 1717 den daha eskiye götürülmesi için sarfedilen cabalar nevinde, daha ziyade mütesavvıfların modern masonluğun öncülerini teşkil ettiği iddiasını isbata çalışan incelemelerden ibarettir. Bizce bundan daha önemlisi Orta Çağ Avrupa Operatif Masonları ile Orta Doğu memleketlerinde ve Bilhassa Osmanlı İmparatorluğunda Türk Loncalarına mensup kimseler arasında benzerliklerin ve belki daha iyisi muhtemel bağların tesbiti olacaktır. İşte bizce ortaya çıkarılması gereken gerçek tarihî bilgiler bu alandadır.

✱

Bu hususta araştırmaların yapılması ümidini tekrarladıktan sonra, Batıda gelişen Fran-Masonluk ile ilgili bilgilere avdet edelim.

Bir iddiaya göre, Orta Çağ'da dinî binalar yapmakta ihtisas sahibi ustalar veya daha doğrusu kalfalar, Papaların himayesine mazhar olmuştur. Bu himaye sayesinde kendilerine Mason ismi verilen inşaat kalfaları serbestçe bir yerden diğerine gidebilir ve istediği yerde iş tutabilirdi. Bu iddianın tabii bir sonucu olarak diğer bir iddiaya göre de bu kalfalar Hür Masonlar ismini taşımaktadırlar. Taş Yontanlar, Tasvir Yontanlar, Duvarcı Ustaları, ilâh... gibi isimler alan bu kalfalar meslek sıralarını muhafaza etmekle mükellef sayılırdı. Bu münasebetledir ki, Hür Masonlar her hangi bir iş yerine bu sıfatla geldiği zaman kendilerini ancak hakikî Hür Masonlarca bilinen kelimeler ve işaretlerle tanıtmak mecburiyetinde idi. Bu şekilde yapılan imtihanlarda hakikî meslekten olmadığı anlaşılanların iş yerine sokulması, daha doğrusu kalfa olarak işe alınması mümkün olamazdı.

Diğer bir iddia ise Hür Mason isminin menşe'ini daha başka bir şekilde izah etmektedir: Orta Çağ'da her meslek için mevcut Lonca teşkilâtı arasında bir de inşaat mesleğine ait olanı mevcut idi. Bu nevi loncalara mensup olan kimselerin çok sıkı, disiplinli bir nizama bağlı oldukları bilinir. Loncanın kontrolundan çıkmak imkânsızdır. Halbuki kilise veya büyük âbideleri inşa eden bir sınıf

meslek adamı, devrin otoritelerinin müsadeseyle, ve muhtemelen Papalığın müzaharasıyla, Loncanın kontrolundan kurtulmakta, ve dilediği gibi serbestçe iş görme hakkını kazanmakta idi. İşte Lonca dışına çıkma yetkisine sahip olmuş Kalfalara Hür Mason -Franc-Mason- ismi verilmekte idi.

Bu iddiaların sıhhati hakkında daha ileriye gitmeden bir nokta üzerinde durmak mümkündür: her hal ve kârda Avrupanın büyük eserlerini, bilhassa Gotik stilindeki kiliseleri, katedralleri inşa edenler, büyük mimarların bilhassa aradıkları kalfalar bu Hür Masonlardır.

Bir kilise büyüğü, bir Kral veya Prens kendi idaresi altında bulunan yerde bir kilise, katedral, Saray, şato, hülâsa her hangi yeni bir san'at eseri vücuda getirmek isteyince, Hür Masonların ileri gelenlerinden bir ustaya, veya bir mimara, müracaat eder, onunla bir anlaşma yapar ve ona bu anlaşmaya göre eserin baş ustalığını verirdi. Bu Usta veya Mimar yukardaki ikinci iddiaya uygun olarak bir teşkilâta bağlı olmayan hakikaten serbest bir kişi olabilirdi, veya diğer iddialara göre sıkı disiplinli mason loncasına, veya İngilterede mevcudiyetleri bilinen bir Guild'e mensup olabilirdi. Bu mimar, mukavelesini imzaladıktan sonra mutlak bir yetki ile hareket eder ve Avrupanın her tarafına haber salarak, işin vüsatını belirterek meslek erbabını davet eder, böylece mes'uliyetini deruhte ettiği iş yerine, yavaş

yavaş bir işçi akını başlardı.

Bunlar geldikçe şantiye yanında veya yakınlarında gruplar halinde yerleştirilir ve her şeyden evvel burada barınmalarını sağlayacak tedbirler alınır. Her grup ayrı bir sınıf san'atkârdan teşekkül ederdi. Taş yontanlar, muhtemelen en büyük grubu teşkil ettiğinden şantiyede toplananlara, mason veya taş yontanlar da denirdi. Bu taş yontanlar da daha küçük gruplara ayrılarak, her biri bir kalfanın emrinde çalıştırılmak üzere hazırlanırdı.

Şantiyeye kabul olunanların o andan itibaren nafakalarını sağlamak gerekirdi. Bu itibarla merkezî bir binada işlerin idaresi ele alınır. Burada her iş grubunun veya atölyenin ücretleri dağıtılırdı. Fakat bu merkez binasının diğer ve çok mühim bir vazifesi de inşa edilecek binanın veya kilisenin mimarî resimleri, plânları, şartnameleri ve malzeme listeleri hazırlanmaktı. Bu işler yapılırken bir taraftan da san'atkârlara yapacakları işler üzerine çeşitli öğretici bilgiler verilirdi. Bu münasebetle merkez şantiye binası oldukça geniş çapta bir bina olurdu. Şantiye merkez binası, çırakların yetiştirilmesine mahsus özel bölümleri de ihtiva edebilirdi. Hülâsa burası, işin önemine göre bazen çok geniş bir enstitü halini alabilirdi. İşte bu merkez binasına «Loca» ismi verilirdi.

Bazı müelliflere göre, işlerin kaba kısımları ile meşgul olanların bu teşkilâtla pek ilgisi yoktur. Daha doğrusu onlar meslek dışı kimseler

olarak kalır ve hammallık gibi işleri görür ve mason veya hür mason sıfatını hiç bir zaman kullanamazlardı. Merkezî teşkilât bunlarla, meslekten olan san'atkârlarla olduğu şekilde ilgilenemezdi. Onlara, meslek sıraları asla öğretilemezdi. Merkez binasında -Locada- san'atkârlardan başkaları bulunamazdı. İşlerin tatbikatına dair bilgiler, tatbiki gereken kaide ve usuller yalnız mümtaz masonlara verildiğine göre, san'atkâr olmayanların bu bilgileri edinmeleri imkânsızdı. Bu itibarla da Locaya giriş ve çıkış sıkı kontrole tâbi idi.

Mesleğin idamesi için Locaya kabul olunan çıraklar ayrı bir seçime tâbi idi. Bazı anglo-sakson mason müelliflerine göre, çırakların geliş güzel devşirilmesi kabul olunmazdı. Bunlar iyi ve hür ailelerin çocukları olmalı idi. Bu hür oluş, biraz da asîl olmak demektir. Bu iddia doğru ise, demektir ki Locaya çırak olarak kabul olunan çocuklar asîl ailelerden seçilmelidir. Hiç olmazsa, Orta Çağdaki Şövalyelik için seçilenler gibi, hür ailelerin bu mesleğe kendini adanmış çocukların seçilmesi esastı. Böyle bir kaide veya esasın doğruluğu hakkında kat'î hiç bir delil ortaya konmuş olmamakla beraber, çırakların yetiştirilme tarzı hakkında bilinen şeyler bu iddiayı red etmeye de manidir. Bilinen bir şey varsa, Hür Mason sıfatını kullanabilmek ve ona ait imtiyazlardan, serbestlikten faydalanabilmek için, mutlaka esasında hür insan, hür ana ve babadan doğmuş olmak ve bütün be-

denî ve akli meleklerine sahip olmak gerekir ve hiç bir sakatlık ile malûl olmamak lâzım gelirdi.

Locaya kabul edilen çıraklar 12-18 yaşında mesleğin pratik taraflarını öğrenir ve yardımcı olarak çalışırlardı. Çıraklık devresini bitirenler çok ciddi ve çetin imtihanlardan sonra mason ünvanını alabilir ve kalfa olarak, ihtisası dahilinde bir atölyenin idaresine memur edilebilirdi. Bu yetki, yalnız çıraklığın tamamlandığı şantiye için değil, bundan sonra bütün şantiyeler için muteberdi. Yeni kalfa, gideceği her yerde mason imtiyazlarından istifade edebilir, kendisine öğretilen işaretler ve kelimeler sayesinde iş olan her yerde işe alınabilirdi.

Özetle izahına çalıştığımız ve İş yerinde kurulan Localar arasında bir merkezî teşkilât aracılığı ile veya doğrudan doğruya hiç bir bağlantı yoktur. Böylece her Mason Locası tamamen müstakil bir merkez halinde taazzuv ediyordu. Her yerde bu Localar aynı esaslara uygun olarak kuruluyor ve geliyordu. Fakat bu hal tabii bir şekilde, çok eskiden beri teessüs etmiş bir anenin neticesi idi. Her Loca müstakil bir ünite olarak, kendisi tarafından hazırlanıp kabul edilen bir iç yönetmelikle idare olunurdu. Bununla beraber, her Locanın İç Yönetmeliğinde değişmez kaideler, esaslar yer alırdı. İşte bu müşterek esaslar her masonun iş yerini değiştirdiği halde yeni iş yerinin kaidelerindeki aynı-

yet dolayısıyla hiç bir güçlük çekmeden hemen işine koyulabilirdi.

Böyle olmakla beraber, bazı müdekkiklerin beyanlarına bakılırsa, ayrı ayrı Localarda yetişmiş Masonlar, zaman zaman bir genel toplantı yaparlardı. Bir nevi meslekî kongre mahiyetinde olan bu toplantılarda Masonlar imtiyazlarını kuvvetlendirmek veya mahallî otoritelere hatırlatmak, maksadını da güderek, müşterek hareket imkânları üzerinde tartışılar ve yeni yeni kararlar alırlardı. Bu kararlar arasında, meslekî olanlardan başka, bilhassa mütekabil yardım esasları, tesanüt teahhütleri yer alırdı.

Bu arada bir hususa da değinmek yerinde olur: Şantiyelerde kalfa gibi çalışan masonlar arasında, çıraklık devresini bitirdikten sonra veya belki de daha önce kilise adamı olmuş, papazlar da bulunduğu anlaşılıyor. Bunlar her fırsattan istifade ederek bahsini ettiğimiz genel toplantılarda dinî inançların yerleşmesine bilhassa önem vermekte idiler. Bu itibarla alınan kararlar birer dua ile başlar ve sona ererdi. Papazların veya din adamlarının Localarda söz sahibi olması, masonlar üzerinde etkili olduğu gibi, bizzat masonluk da, kendine has özellikleri ve bilhassa hür ve müstakil olma vasıfları dolayısıyla bu papazlar üzerinde etki yaratmakta idi.

Uzun asırlar boyunca Avrupada Masonluk işte bu esaslara göre yayılmış ve her yerde büyük eserler ve şaheserler yaratmıştır. Her memle-

kette masonların, merkezi bir otoriteye bağlı olmadan, bu kadar muhkem esaslar, sağlam bir nizam içinde çalışmış olmaları oldukça düşündürücüdür. Bu esasların ve nizamın müşterek olan kısımlarını ilk defa kim tasarlamıştı. Bu hususta tarihî kayıtlara pek rastlanmamış denebilir. Bazı arşivlerde bulunan vesikaların hemen hemen hepsi sonradan düzme -apocryphe- vesikalardır. Her halde 14 - 15 ci asırlardan daha aşağıya inen bir vesika bulmak kolay değildir. Bunlardan bilhassa ikisi üzerinde durulmaktadır: Regius Manuscript ve Matthew Cooke's Manuscript. Bu manüskripler British Museum'da bulunmuştur. Bunların birincisi «Regius Manuscript on good manners» ismini taşımaktadır. Bu eser münhasıran masonluğa ait olmadığı iddia olunur. Bilhassa 14-16 yaşındaki çocukların iyi tavru hareket, etiket sahibi olmasını temine matuf tavsiyeleri ihtiva etmektedir. Çırakların genellikle küçük köy ve kasaba çocukları arasından seçildiğinden, bunların ilerde, yüksek sınıf insanları ile buluşacaklarını, görüşeceklerini, onlarla birlikte yemek yiyeceklerini belirtmektedir. Bu münasebetle çocukların, bilemedikleri bazı iyi şeyleri, teşrifat ve adâbı muaşeret kaidelerini öğrenmeleri lâzımdır. Çıraklara, öğrenimleri sırasında, meslek bilgileri ile beraber bu kaideler de öğretilirdi.

Muhtemelen 1390 veya 1400 yılında yazıldığı sanılan bu manüskrinin aslen İngiliz olmayan birisi tara-

findan kaleme alındığı söylenir. Daha sonraları bu manüskri temiz İngilizceye tercüme edilmiştir. Manüskride Masonluğa atf'edilen san'at leandrları anlatılmaktadır. Ayrıca üzerinde duracağımız üzere meşhur Kral Aethelstanın masonları toplanmaya çağırıldığına mütedair lejand'a da yer verilmiştir.

Manüskrinin bir kısmında masonlara verilen talimat bulunmaktadır; bu talimatta şunlar vardır : «Allahı iyi seveceksin, kiliseyi sevecek ve sırları iyi muhafaza edeceksin. Bunları, nereye gidersen git, hiç kimseye söylemeyeceksin.»

Diğer bir kısımda da çeşitli menkibeler anlatılmaktadır. Meselâ, masonluğun Hazreti Nuh zamanından beri mevcut olduğuna işaret olunmaktadır. Bu kısımda, Nuhun gemisinden, Babil Kulesinden, «Euclide»'in maharetinden söz edilmektedir.

Bu manüskrinin son 100 satırı «Urbanitatis» ismi altında Cemiye-tin kaidelerini izah etmektedir.

İkinci manüskri, Cooke Manüskrisi, 1861 de British Müseum'da Mathew Cooke tarafından bulunmuş ve bir kopyası çıkarılarak neşrolunmuştur. Bu metinde eski vecibeler-old charges- zikredilmektedir.

Bu manüskrilerden sonra bir çok vesika daha bulunmuştur. Bunların bir çoklarının «apocryphe» olduğu anlaşılmıştır. Pek azı da Masonluğa ait gerçek bilgileri ihtiva etmektedir. Bir takım müphem ifadelerle Masonluğun tarihini izaha kalkan bu metinlere haddinden fazla itimat caiz

olmaz. İlerdeki incelemelerimizde bütün bu metinlere avdet etme ümidile, şimdilik, Anderson Nizamnamesinde görüldüğü cihetle sözü geçen manüskrilerdeki Aethelstan ve Prens Edwin efsanesinden kısaca bahsetmek yerinde olur. Bütün efsaneler gibi bunun da doğruluğunu isbat etmeğe imkân yoktur. Efsane şudur : «Anglo-Sakson krallarından Aethelstan ,zamanında masonlara büyük imtiyazlar tanımıştı. Bu imtiyazları, mason teşkilatına hitaben gönderdiği bir patent ile tevsik ediyordu. Teşkilâtın başına da bizzat kardeşi olan Prens Edwin'i tayin ediyordu. Krallın ruhsatnamesine dayanarak, Prens Edwin İngiliz Masonlarının hepsini York şehrinde bir kongreye çağırıldı. Kongreye gelenler, Prens Edwin'in tebliğine uyararak ellerinde bulunan eski manüskrileri beraber getirdiler. Kimi latince, kimi yunanca, kimi fransızca kimi de ingilizce yazılmış olan bu manüskirler, eski zabıtlar ve daha başka bir çok lisanlarda yazılmış metinler, yeni tanzim edilen mason teşkilâtı için müşterek bir nizamnameye mesnet ve mehoz teşkil etmiştir.»

Anderson Nizamnamesi kitabında üzerinde ciddiyetle durulmuş olan bu York toplantısı 926 yılında yapılmıştır. Masonluğun ilk Nizamnamesi veya Ana Yasası burada kaleme alınmıştır. British Museum'da bulunan manüskrilere dayanılarak kabul olunan bu iddianın pek sağlam bir iddia olması mümkün değildir. Sözü geçen vesikalar hakkında

esaslı bir bilgi yoktur. Sonradan yazılmış metinlerle tarihî hakikatlar meydana çıkamaz. Kral Aethelstan'ın kim olduğu pek malûm değildir. Kardeşi olarak gösterilen Prens Edwin de, muhtemelen çok daha eski devirlerde, 626 yılında, Northumberland kralı olduğu bilinen Edwin ile karıştırılmıştır. Bu zat 627 yılında, York'ta, Hıristiyanlığı kabul etmiş, orada vaftiz edilmiş ve kâğir bir kilisenin inşaatına karar vermiş ve bu inşaatta fiilen de çalışmıştır. Anderson kitabına alınan efsanenin işte böyle bir benzerlikle ilgisi olduğu ileri sürülebilir.

15 ci asırdan sonra bir çok manüskri masonluğa ait bazı bilgileri ihtiva etmektedir. Fakat bunların da hemen hemen hiç birisi katiyetle doğru ve ciddi olarak gösterilmemektedir. Bilhassa eski operatif mason locaların zabıtları diye iddia edilen metinlerin bu locaların toplantı tarihinde yazıldığı isbat edilememiştir. Bu arada bazı zabıtların hakikî olabileceği hakkında mütalealar vardır. Meselâ, Edinburg No 1 Locasının 1599 tarihine kadar uzanan zabıtları.

Bir çok vak'alar böylece Mason tarihine karıştırılmış ve ona mal edilmiştir. Bunlardan bir tanesini daha burada zikredebiliriz: 1567 tarihinde İngiltere adasında, Güney kısmı masonları bir yerde toplanmışlar ve meşhur maliyeci ve tüccar Sir Thomas Gresham'ı kendilerine Başkan - Büyük Üstat - seçmişlerdir. Bu zat, Kraliçe Elizabeth tarafından Anvers'e gönderilmiş, Londra Bele-

diye Reisi olmuş ve bu hizmetleri sırasında Masonlarla ilgilenmiş ve muhtemelen onların imtiyazlarını koruduğu için teşkilâtın hâmesi olarak Büyük Üstat ünvanını almıştır. Fakat bu ünvan verilmiş olsa da, yine mason localarının merkezi bir teşkilâtı olduğuna dair bir delil teşkil edememektedir. Bu tarihlerde mevcudiyeti kabul edilen bütün operatif mason locaları tamamen müstakil olarak faaliyette bulunmuşlardır.

Operatif mason localarına kabul edilen kimselerin daima meslek adamı olması kadar tabii ve mâkûl bir şey tasavvur edilemez. Böyle olmakla beraber, bulunan zabıtlarda meslek dışı kimselerin isimlerine de rastlandığı görülmektedir. Bu hususta sarıh bir izah bulmak güçtür. Localara kabul edilenlerin san'atlarını serbestçe icra yetkisine sahip ve her birinin mutlaka hür -free- mason oldukları beyan edilmektedir. Locaya intisap etmeden masonlar san'atlarını icra edemezlerdi, fakat loca mükellefiyetlerini yerine getiren ve kaidere riayet eden ve nihayet meslek sırlarını ifşa etmemesi kabul eden ve bu teahhüdünde duranlar serbestçe, istediği şekilde çalışabilirdi.

16 cı asırda, locaların kabul ettikleri kişilere mason sıfatını vermek hakkı vardı ve bunu istediği gibi kullanırdı. İşte bu hak dolayısıyla, çıraklıktan ve kalfalık kademesinden geçmemiş, yani meslekten olmadıkları belli olan bir çok kimselerin 17 ci ve hatta muhtemelen 16 cı

asırdan itibaren, aynen meslek adamları gibi locaların üyeliğine kabul edildiği anlaşılıyor. Bir takım araştırmalar arasında bilhassa Conder isimli müellifin bulduğu zabıtlar 1620-1621 yılında bir locada san'at-kâr olmayan masonların mevcudiyetini şüphesiz bir şekilde göstermektedir. Bu zabıtlara göre Locaya meslekten olmayan yedi kişi kabul edilmiş ve usule uygun şekilde tekrisleri -intiatiion- icra edilmişti. Bu şekildeki toplantılara «Acception» ismi verilmekte idi. Bu suretle meslekten olmayanlara da «accepted» -kabul edilmiş- ismi veriliyordu. Kabul edilmiş deyimi tamamile tekris edilmiş mânasına geliyordu. Daha eski zabıtlarda bu tâbire asla tesadüf edilmemekte idi.

Bilinen özelliklerden birisi de şu idi: Kabul edilmiş masonlar diğerlerine nisbetle tam iki misli aidat ödemek mecburiyetinde idi. Bu şekilde kabul edilenlerden Elias Ashmole'un tekrisi en iyi bilinenlerdendir. Bu zat eski eserler mütehasısı, tanınmış bir antikacıdır. Tuttuğu hâtıra defterinde Ashmole, 16 Ekim 1646 tarihinde, Warrington'da, Albay Henry Mainwaring isminde birisile birlikte tekris edildiğini kaydetmiştir. Ertesi günü Londrada, masonların lokalinde bir loca toplantısına davetiye aldığını, ve bir çok teferuat ile ilgili hususları hâtıra defterine kaydeden Elias Ashmole'un diğer bir notu oldukça dikkati çekmektedir; bu notta şöyle denilmektedir: "11 mart 1682 tarihinde franma-

son cemiyetine altı centilmen kabul edildi, bunların üçü san'ata mensup idi."

Hemen hemen katiyetle bilinen bir husus şudur ki, Ashmole'un kabul edildiği gün, Locada san'attan olan kimse yoktu. 1682 tarihindeki toplantı kayıtlarına göre en az üç kişi meslek adamı idi. Yani, yine ekseriyetle kabul edilmiş masonlar locaları idare etmekte idi. 1646 tarihinden evvel hiç kullanılmayan accepted - kabul edilmiş masonlar tabiri, bir müddet sonra artık kendisinden vaz geçilemez bir tabir olmuş ve 1682 den sonra da artık localar Hür ve kabul edilmiş masonların locaları ismini almış ve bu isim umumileşmiş ve tek bir isim olarak kullanılmağa başlanmıştır. Bu istihale 17 ci asrın sonuna kadar devam etmiş ve 18 ci asrın başında, muhtemelen artık hiç bir locada operatif denilebilecek meslekten gelme bir mason kalmamıştır.

Kabul edilmiş masonların neden operatiflerin localarına girdikleri hakkında hiç bir bilgi yoktur, denilebilir. İleri sürülen hiç bir iddia isbat edilmiş sayılamaz. Bizzat Elias Ashmole'un, alşimi meraklısı olduğundan ve bu alandaki tecrübî çalışmalarını imtiyazlı bir cemiyetin imkânlarından istifade ederek gizlemek kaygusunun Mason Cemiyetine kabul edilmek isteği için ileri sürülen idda, hiç bir zaman isbat edilememiştir. Bu kabil fantezist iddialar ciddî müdekkikler için asla mu-teber sayılmamıştır.

Bu noktada bir hususa işaret etmek yerinde olacaktır. İngilterede operatif mason teşekküllerinin devamlı bir istihale geçirerek kabul edilmiş masonları sinesine kabul ederek tarih sahnesinden silinmekten kurtulmaya çalışırken, Avrupada, diğer batı memleketlerinde, artık operatif mason locaları veya loncalar, her türlü kardeşlik cemiyetleri, kompanyonaj teşekkülleri tamamile ortadan kalkmış veya çeşitli yollardan ortadan kaldırılmış veya fesh edilmişlerdi. Böylece Avrupada tamamile ölmüş görünen masonluk, kabul edilmiş kişilerin sayesinde hayatını idame ettirme ve nihayet, bilindiği üzere 1717 de yeniden canlanma imkânını bulabilmiştir. Böylece, bu günkü dünya masonluğunun hakikî başlangıcı İngilterededir ve İngilizler sayesinde yeniden canlanabilmiştir.

Bununla beraber yeniden canlanma işinde muhtemelen bazı sebepler olmalıdır. Meslek adamlarının ihmâl ettiği bir cemiyeti kurtaran münevver kişilerin acaba bilerek, his ederek veya bir bakıma cemiyet ruhunun şiddetli etkisile Mason Localarında hür insanlar olarak birleşmelerinde önemli bir saik yok mudur?.. 17 ci asrın sonlarında inhitata doğru gitmekte olan mason localarına giren kimselerin kişilikleri biraz incelenince dikkati bir husus çekmektedir; şöyleki: Fransada, IV cü Henri, Protestan Klisesinin Devlet çerçevesi dahilindeki durumunu tanzim eden ve Nantes Fermanı -Edit de Nantes- diye bilinen emirna-

meyi 13 Nisan 1598 de yayınlanmıştı. Bu tarihten sonra din kavgaları dinmiş, nisbî bir sükûn vücut bulmuş ve protestanlar, katoliklerin malik oldukları haklara sahip olarak işlerinde serbestçe gelişme imkânlarını bulmuşlardı. Bu karar ebedî ve gayrı kabili rücu'idi. (Perpétuel et irrévocable). Artık Protestanlar istikballerinden emin olarak serbestçe ibâdetlerini yapıyorlardı. Fakat, bir asır geçmeden, 17 Ekim 1685 de Katolik Kilisesinin isteği ve Sarayın ve bilhassa Madame de Maintenon'un tesirile, 14 cü Louis bu emirnameyi birden bire geri aldı. Bunun üzerine, Fransadaki protestanların en san'atkârları, bilgili ve münevver insanların bir çoğu hicret etmekten başka çâre bulamadılar. Yeniden canlanan taassup havası içinde, yeni yeni katliamlardan korkan protestanlar Avrupanın bir çok yerlerine dağıldılar. İşte bunlardan bir çokları ve bilhassa hür düşünceli münevverlerin pek çokları İngilterede kendilerine melce' buldular. Bu hicret sonunda Fransa bir çok endüstri gelişmelerinden mahrum kaldığı gibi, 18 ci asrı hazırlayan münevverlerin bir çoklarını da kaybetme bahtsızlığına uğradı. İşte bu hicret, birden bire İngilterede, bir çok muhitlerde vicdan ve fikir hürriyeti konusunda kuvvetli cereyanların esmesine yol açtı.

İşte bu cümleden olarak, Fransasonluk, operatif masonluktan spekülatif hale geçişte bilhassa Avrupanın din kavgalarından yorulmuş,

bıkmış hür düşünceli münevver kimselerin büyük rolü olmuştur ve yarı uyku halinde yaşamakta devam eden locaların hızla uyanması ve canlanması -Revival- bu kişilerin Localara girmeleri sayesinde mümkün olmuştur. (Ref. Essai sur l'Idéal Maçon- nique. Par Jacques Maréchal.)

Bu günkü masonluğun menşe'ini belirtmeğe çalıştığımız olaylardan ayrılarak, bu menşe'i daha eski ve daha asil bir mâziye ve fikir mekteplerine veya şövalyelik organizasyonlarına bağlamak isteyenler pek çoktur. Bu arada ruhanî tarafı üzerinde ısrarla duran ve çeşitli tarikat teşekküllerini mason localarının menşe'i olarak gösterenler eksik değildir. Halbuki, Operatif san'atkârların lonca veya birlikleri ile mevcut irtibatı dışında hiç bir bağlantı ilmî olarak isbatlanamamıştır. Ne Kudüs Mâbedini bekleyen Şövalyelerin kurduğu çeşitli ve çoğu zaman muhayyel tarikatlar, ne Şarkın muhtelif bölgele- rinde yayılmış Tarikatlar ve tekke-

ler, ne Roz Kurve veya Tampliye şövalyeleri ile, 1717 de yeniden ihya edilen Localar ve o tarihten itibaren tarihi başlattırılan Spekülatif Masonluk arasında hiç bir bağlantı bulunamamıştır. 1717 den sonra Masonlukta vuku bulan muhtelif gelişmeleri dikkat nazarına alarak ma- ziyi tahmin etmek daima fantezist iddia ve izahlara yol açmıştır. Gerçek olan ancak ve ancak 17 ci asırda İngilterede halâ yaşamakta olan Operatif Mason Localarına kabul edilen münevver kişilerin, izahına çalıştığımız şekilde, 18 ci asrın başında ve operatif masonlardan tamamile mahrum olduktan sonra Locaların spekülatif çalışmalara koyulmuş olmasıdır. Eskiye hatırlatan hür kelimesidir. Bu da operatif masonlara ait bir ünvandan kalmadır. Kabul edilmiş kelimesi ise spekülatif çalışmaların sahiplerine aittir. Sembolik esaslara bağlı kalan masonluk, artık gerçek menşe'i de göstermek suretile bu günkü Franmasonluğu, Hür ve Kabul edilmiş Masonların teşkilâtı olarak göstermekle en doğru olan yolu bulmuştur.

F. ÇELTİKÇİ

TÜRKİYEDE FRANMASONLUK

Yazan : NEW YORK BÜ . . L . . sı Eski Büyük ÜSTADI
Pek Muh . . Ward B. ARBURY

The Empire State Mason
Nov, Dec, 1965 ve Jan, 1966
sayısından tercüme eden :
Abdurrahman ERGİNSOY
Erdin **ERGİNSOY**

Ben Türkiyedeki Masonluk hakkında ilgi duymaya 1953 yılında, Büyük Üstad iken başlamıştım. Yüzbaşı Maurice H. Witherspoon, şimdi olduğu gibi o zaman da bizim Kamu Münasebetleri müdürümüzdü. Bana, yüzlerce dostu arasından, Türkiyede doğmuş, Amerikan vatandaşı, New York'ta bizim 5 No. lu Manhattan Bölgemize bağlı 727 No.lu Charity Locası azâsından olan Cemil ERK Biraderden bahsetmişti. O yıl sonbaharda, Süriye ve Lübnan'daki Localarımıızı ziyaret etmeye niyetli idim. Yüzbaşı Witherspoon B., ERK B. ile birlikte Türkiyeye de bir ziyarette bulunmam hususunda teklifte bulundu ve neticede bir kaç günümüzü Türkiyede geçirmeye karar verdik.

ERK B. benimle İstanbulda buluşmayı ve Mason Liderlerle konuşabilmem için bana yardımcı olmayı kabul etti. 1953 Eylülünde, ERK B. ile İstanbulda buluştuk ve onun çok değerli yardımlarile İstanbul ve Ankara'daki TÜRK Masonlarla görüştük. TÜRK grubunun Lideri çok saygı değer Doktor M. Kemal ÖKE idi.

Kendisi, Büyük TÜRK Lideri ATATÜRK'ün dostu idi. ATATÜRK, sosyal, ekonomik ve politik hayatta birinci dünya harbinden sonra Türkiyede inkılablar yaratan bir kimse idi. Genel olarak inanıldığına göre, ATATÜRK Mason Birliğine aza idi. Fakat benim bildiğime göre, bu hususta kat'i bir ispat vesikası mevcut değildir. Dr. ÖKE'nin Masonlukta bir yardımcısı olan seçkin âlim Kemalettin APAK B.' yıllarca Türk Masonluğunda aktif rol oynamıştır. Dr. ÖKE ve takriben yirmi arkadaşı, Amerikan ve İngiliz Büyük Localarile nasıl Kardeşlik münasebeti kurulabileceği ve bu meselenin nasıl halledilebileceği hususunda benden fikir sordular. Franmasonluğun eski Landmarklarının tetkikine dayanarak onlara, Tanınmanın iki esas prensibi olan Menşe Meşruluğu ile Hakimiyet ve İstiklâl problemlerinin halli gerektiğini söyledim. Masonik jüridiksiyonda menşe meşruluğu demek, Büyük Locaların menşelerini direkt veya endirekt olarak İngiltere Büyük Locası veya ona Bağlı Localara dayandırmak mecburiyeti demektir. 1717 kuruluşundanberi İngiltere Büyük Locası, Modern Sembolik Masonluğun, bugün Amerikada ve dünyanın başka yerlerinde yaşayan Masonluğun Ana Membayı olarak kabul edilmiştir.

Dünyanın birçok yerlerinde ve bu arada Türkiyede, Localarda tatbik edilen seremonilerde, operatif Masonluğu yaşatan bir takım belirtiler vardır ki İnisiyasyon yönünden bizimkilere benzerdirler. Ama bunlara ait vesikalar pek mahduttur. İngiltere Büyük Locası, genel olarak bugün, Operatif Locaların prensip ve pratiklerinin mirasçısı, Masonik bir kuruluş olarak tanınmaktadır.

Tam hakimiyet ve istiklâl ise, bir Büyük Locanın, hüküm sürdüğü coğrafi alanda, Masonik yönden hiç bir otoriteye tabi olmıyarak çalışmasıdır.

Bu iki faktör, bazı zorluklar ortaya koymaktadır. Meselâ Masonluk Türkiyede 1935 yılında uykuya girmişti ve devlet tarafından bütün emvaline el konmuş, vesaiki de imha edilmişti. Bunun gibi hadiseler sebebiyle az da olsa, elde kalan yazılı vesikalar, geçen bir kaç yüzyıl içinde zaman zaman yaşamış bir çok Locanın İngiliz Büyük Locası, İskoç ve diğer tanınmış obediyanlardan berat aldıklarını göstermektedir.

İskoç Riti Süprem Konseyi Türkiyede nasılsa yaşamasına devam etti. Dr. ÖKE grupta çok aktif idi ve 1945 te Grand Komandör olmuştu. 1948 de Türk hükümeti resmi bir izinle Süprem Konseyin aktivitesini ele almasına müsaade etti. Bunun üzerine Süprem Konsey 1935 e göre yaşadığı bilinen Locaları tanıdı ve onlara berat ve ayrıca bir Büyük Loca kurulması için gerekli çalışmaların yapılmasına izin verdi. Yalnız bunun yanında kendi başına kontrol kurup otorite olacak müstakil bir Büyük Locanın kurulmasına izin vermedi.

Türkiyedeki Masonluğun restorasyonunda, 1955 te ölen Dr. ÖKE, büyük bir değer taşır. Ben geçen mayıs Büyük Üstadın İstanbuldaki ofisinde O'nun resmini görmekle çok sevinmişim. 1953 deki ziyaretimde, Dr. ÖKE'nin, Türkiye Büyük Locasının kurulmasını ve daimî kılınmasını arzu ettiği, ancak bu Büyük Locanın tamamen müstakil olması hususunda isteksiz bulunduğu, bariz şekilde göze çarpmakta idi. Bununla beraber emindim ki o zamanki konuşmamızda hazır bulunan kimseler bu adımın atılmasına lüzum olduğuna inanmışlardı. Bay Kemalettin APAK, Türkiyedeki Franmasonluk tarihi yazma işini kendi üzerine alacağını belirtti ve bir arzusunun da Türkiyede müstakil ve hâkim bir Büyük Locanın kurulmasına efor sarfetmek olduğunu da ifade etti. Nihayet APAK B.'in kitabı yazıldı, 1958 de basıldı ve ben 1960 da Türkiyeyi ziyaretim sırasında müelliften bir imzalı kopyasını almakla çok memnun olmuşum.

1956 da Ankarada Türkiye Büyük Locası ilân edildi, ilk Büyük Üstad Ahmet Salih KORUR idi. 1957 de Türkiye Büyük Locası hür ve müstakil, hâkim bir otorite olduğuna dair bildiri yayınladı. Aynı yıl içinde Süprem Konsey ile anlaşmaya varıldı, istiklaliyeti deklare edildi ve tanındı. 1960 da Türkiyeyi tekrar ziyaretimde yeni ve müstakil Büyük Locayı gelişen bir durumda buldum. 1935 deki hükümet zamanında kaybolan Ankara, İstanbul ve İzmirdeki hak ve emvale kavuşmuştu. KORUR Büyük Üstad, APAK B.'. Kaymakam ve Necdet EGERAN B.'. ki New Yorkta şahsen tanışmışım, Büyük Kâtip İdiler.

Ankara ve İstanbuldaki Locaları ve Mabetleri gezdim. Ritüelik çalışmaya ait bilgisi mükemmel ve İngilizce konuşan Kardeşlerden raporlar aldım. Kâni oldum ki seremonileri ve ritüelleri bizimkilere uygun, zanaatın Landmarklarına göre hazırlanmıştır.

Dikkatime çarpan bir husus da inisiyasyon için namzedlerin çok dikkatle seçilmesidir. Her namzedin teklifine bir de fotoğraf ekleniyor. Teklif Ankara, İstanbul ve İzmirdeki Masonik Mabetlere gönderiliyor, 30 gün süre ile askıda kalıyor. Namzedin tek bir Loca tarafından değil Büyük Loca tarafından da kabulü gerekiyor. Üyelik Birinci derecededir, ikinci ve üçüncü dereceler arzuya bağlıdır. Dereceler arasında en aşağı bir yıllık zaman vardır ve derece alma hem yazılı ve hem sözlü imtihanlardan sonra olmaktadır. Bu faktörlere dayanarak bizim Büyük Loca'nın Türkiye Büyük Locasını tanıması için bir mektup yazdım. Sonra 1960 da ben New York'a dönmeden önce Türkiyede bir Revolüsyon oldu ve KORUR B.'.in de içinde bulunduğu hükümet devrildi. Bu durum, onun kendi alanında, idarede ve Masonluk sahasında düzensizliklere yol açtı ve genel durum aydınlanıncaya kadar New York'un Türkiyeyi tanıması gecikti. Mamafi 1963 de İskoçya Büyük Locasının Türk Masonluğu üzerindeki alâkası bizim ki kadar, hatta belki bizimkin-

BÜYÜK ÜSTAT HAYRULLAH ÖRS B .:

WARD B. ARBURY B .:

den de büyüktü. Ama tanıma işi uzamıştı. Aynı yıl içinde Türkiye'yi ziyaret eden Büyük Locamızın Muhabere ve Münasebetler Komitesi başkanı Pek Muhterem Charles W. FROESSEL B.'. Locamıza uygun bir rapor verdi ve Büyük Üstad Harry OSTROW B.'. Türkiye Büyük Locasını tanıdı. Mennuniyetle öğrendim ki, Büyük Üstad, Türkiye Büyük Locasının ilk Büyük Temsilcisi olarak New York Büyük Locası nezdinde benim adımdan bahsetmişler. Bugün 9 Amerikan Juridiksiyonu Türkiye Büyük Locası ile Kardeşlik bağları kurmuş olmaktan zevk duymaktadır.

1965 yılının mayısında Türkiye'ye yaptığım son ziyaretim çok memnuniyet vericilerden biri idi. Benim gelişimden bir kaç gün önce İskoçya Büyük Locası Büyük Üstadı Lord ELGİN (BRUCE) ve Büyük Kâtip Dr. Alex BUCHAN B.'. Türkiye Büyük Locasının Consecration merasiminde bulunmuşlardı. Aşağı yukarı aynı zamanda kendisi için çok yüksek saygım olan EGERAN B.'. Büyük Üstad seçilmişti. Onun, Masonik alanda faydalı ve ona yardımcı olabilecek, istikbale ait plânları vardır.

Türk Masonluğu üzerine yazılmış bazı belgeleri Londradaki British Museum'un kitaplığında saklanan tarihî eserler arasında bulabilirsiniz. Bunlardan biri de 15 aralık 1865 yılında Türkiye Bölge Büyük Locası toplantısına aittir. Bölge Büyük Üstadı Sir Henry BULWER Türkiyeden ayrılırken yerini Hyde CLARK B.'. e bırakmıştı ve esasen CLARK B.'. onun Kaymakamı idi. Vazifeyi kabul eden CLARK B.'. Bölge Büyük Locasında şu ilk Konuşmayı yapmıştı: «Herkesle dost olalım, kimseye düşman olmayalım. Hatta bizi adletsizce zemmeden, bize küfredenlere dahi. Bizim içimizdeki, başkalarına olan iyilikseverliğe, şefkatimize, dil uzatanları yine şefkat ve iyilikle yenelim. Bütün bunların üstünde Masonluk hakkındaki yanlışlara, yakıştırmalara imkân vermiyelim. Masonluk politika ve parti işlerine içinde yer vermez. Biz hiç kimseye yeni bir din sunmuyoruz ve ne de onların kendi dinlerine karışıyoruz. Bizim çalışmamız sadece kendimiz için de değildir. Bütün insanlık ve insanlar içindir ve o da terakki yoludur. Hakiki dinde, fazilette ve öğrenmedeki terakki... Öyle ki bütün insanlar yaratıcılarına karşı vazifelerini daha iyi yapabilmeliler ve hatta O'nun yarattıklarına da....»

Bu vazifede bizler, vazifeye davet ettiğimiz, politik ve dinî her yönde bütün kimselerden faydalanmalıyız, bu güne kadar faydalandık da... Meselâ, Washington, Büyük Frederik gibi tahtındaki kraldan, günlük nafakasını çıkarmak için didinen fakirden de...

Masonluk, anarşiyi, ateizmi, dinsizliği ve cehaleti kabul etmez. Bu şartlar altında, emin olarak vazifemize ciddiyetle devam edeceğiz. Hiç bir topluluk, kilise, bir hükümdar, bir millet, Masonluğa karşı çıksa bile onu alt edememiştir, edemeyecektir de....»

Bu sözler 100 yıl önce söylenmiş olmasına rağmen bugün de yine hakıktır.

600 yıl önce yaşamış olan Büyük Türk Filozofu Hacı Veli'nin sözleri de aynı manâdadır. Bu sözler APAK B.: in kitabının başından bize seslenmektedir.

Şakirtleri taş yonarlar,
Yonup üstada sunarlar,
Çalapın adın anarlar,
Ö taşın her paresinde....

W. B. ARBURY

GÜZEL DÜŞÜNCELER

«BEN SADECE BİR MAVİ LOCA MASONUYUM»

MELVIN M. JOHNSON, 33° HÂKİM BÜYÜK ÂMİRİ.

Remzi Loca derecelerinden başka hiç bir dereceye sahip olmamış kimselerden alınan bir tonda : «Ben sadece bir Mavi Loca Masonuyum» sözünü ne kadar sık işitmişizdir. Belki bundan daha sık olarak aynı mealde sözleri, büyük Loca ve Yüksek Şura idarecilerinin ağızından da duymuşuzdur. Bu hal bilhassa bu gibi vazifelilerin gerek resmî, gerek sadece biraderâne ziyaretleri esnasında vuku bulmaktadır.

Remzi Franmasonluk (Mavi Localar), mesleğin tanıdığı diğer teşekküllerin meydana çıkmasından çok önceleri mevcut idi. Dolayısıyla, «Most Excellent Grand High Priest, Puissant and Eminent Commanders» ve saire gibi vazifelilerce sonraki yıllarda riyaset edilen teşekküllerin tevcih ettiği tezyin edici, öğretici, ve şeref sağlayıcı derecelerin her hangi birinin ihdasından çok seneler önce, üstadlar ve büyük üstadlar vardı.

Hiç kimse Sembolik veya Mavi diye adlandırılan locaların derecelerine sahip olmadıkça başka hiç bir Masonik dereceyi iktisap edemez. Çırak, kalfa ve üstad dereceleri esas derecelerdir. Bundan başka, her Büyük Loca kendi jurisdiction sınırları dahilinde, hangi derece olursa olsun ve mütebenni bulunsun veya bulunmasın, bütün masonlarla, masonik esaslar dahilinde ilgilidir.

Her ne kadar Büyük Loca, diğer teşekkülleri idare edemezse de jurisdiction'un yüksek masonik otoritesini teşkil eder. Diğer teşekküllerin masonik olup olmadıkları tayin hususu Büyük Locaya aittir. Büyük Loca tarafından tanınma keyfiyeti daima nihai bir hüküm ifade etmiştir. İstikbalde de böyle olacaktır. Üstad derecesini haiz masonların iltihak taleplerini almayan hiç bir masonik teşekkül yaşama imkânına sahip değildir. Diğer taraftan Masonlukta ihraç etme hakkı yalnız Büyük Locaya aittir. «Masonlukta ihraç» sözü kendiliğinden anlaşılmaktadır. Birinci, ikinci, veya üçüncü dereceden ihraç bahis konusu değildir. Masonlukta ihraç, Masonik ölüm demektir.

Pek . . Muk . . Josiah H. Drummond, bizim Yüksek Şuramızın Hâkim Büyük Âmiri iken beyan buyurmuşturki: «Her hangi bir sebeple Büyük Locanın jurisdiction'un kanunlarına uygun olarak kararlaştırılan her hangi bir ihraç veya bütün masonik hakların ref edilmesi hali, yeniden bu hukukun iadesine kadar, Eski ve Kabul Edilmiş Rit'in bütün teşekküllerinden ihraç veya hukukun ref'ini intaç eder.

Josiah H. Drummond sözlerine şöyle devam etmişti : «Masonik hayatı sağlayan veya onu alan her hangi bir jurisdiction'un teşkilâtı, bu jurisdiction'un yüksek heyetini teşkil eder. Onun Büyük Üstadı bu jurisdiction dahilinde en yüksek masonik görevlidir. Bu itibarla kendi Büyük Locasının kontrol hudutları dahilindeki her hangi bir masonik mesaide resmen hazır bulunan Büyük Üstad, derece bakımından en yüksek masonik görevli mevkiindedir ve dolayısıyla bu mevkiin icabına uygun olarak kabul edilir ve teşrifata tâbi tutulur.

Büyük Üstadın görevi ile şahsî durumu arasında sarih bir fark mevcuttur. Şöyleki; bir Büyük Üstad kendi jurisdiction'un dahilindeki remzî locaların mesaisine Büyük Üstat sıfatından tecerrüt ederek iştirak ede-

mez; fakat Şapitr veya Konsistuar gibi atölyelerin çalışmalarına da bu sıfatla katılma yetkisine sahip değildir. Sembolik localardan gayri, masonik diğer teşekküllere bağlı bir atölyenin üyesi olarak bu atölyelere girme hakkına sahipse, bu teşekküllerin kanun ve nizamlarına göre hareket ederek sözü geçen atölyelere girebilir. Bununla beraber, bu gibi atölyelere Büyük Üstat olarak davet edilmiş ise, bu taktirde kendi jurisdiction'unun tahkim ettiği nizamata uyararak, kendi yüksek masonik teşkilâtının başkanı olarak hareket eder. Bunun sonucu olarak, başka hiç bir mason, kendisine takaddüm edemez. Buna mukabil, Büyük Üstat, bilfarz, «Master of the Grand Encampment of Knights Templar» mertebesine terfi ettirilmiş olsa da, bu derecenin resmî kıyafetiyle her hangi bir sembolik locaya girmesi uygun düşmez.

Franmasonlukta her şey mavi locada öğrenilir. İskoç Riti, sembolizm, drama, alegori ve çeşitli şekillerde telkinat ile göz ve kulağa hitap eden sembolik franmasonluğu tesbit eder. Bu itibarla İskoç Riti franmasonluğun bir yüksek okulunu teşkil eder. İskoç Riti, bu ritin derecelerinde ilerlemeyi uygun bulan her mason için, franmasonluğa kabulünde mavi locada zarurî olarak muhtasar şekilde almış olduğu cemiyetimizin prensiplerine müteallik bilgileri daha teferruatlı olarak temin ve takdir etme imkânını bulur. Böyle olmakla beraber, mavi loca bütün franmasonluğun ana teşkilâtı, esası ve kendisinden vaz geçilmez kuruluşudur.

İlk üç dereceye ilâveten her masonik dereceye intisap eden biraderler, sembolik localarda kabul edilen prensiplerin tam manâsile yerleşmesi hususunda samimî bağlılıklarını, sarsılmaz desteklerini ve en yüksek gayretlerini göstermelidirler. Aynı derecede doğrudurki, diğer hiç bir masonik teşekkül veya bunun bir görevlisi veya üyesi Büyük Locanın işlerine asla müdahale edemez. Yalnız bu gibi şahıslar mensup oldukları Büyük Locanın münferiden bir üyesi veya görevlisi olarak hareket etme yetkisine sahip olabilirler. Her hangi bir mevki, şeref, derece vaadi, veya bunların teminine mani olma, veya Büyük Loca'ya veya her hangi bir locadaki vazifenin icra veya ifasında tesir yapacak şekilde kandırıcı hareketlerde bulunma, masonluğa külliyyen aykırı düşen hareketlerdendir. Bu gibi hallerde bilerek hareketlerde bulunmak cezaî müeyyideleri tevliid eder, veya tanıma halini tamamile ortadan kaldırmak için kâfi bir sebep teşkil eder.

★

"I AM ONLY A BLUE LODGE MASON"

MELVIN M. JOHNSON, 33° , SOVEREIGN GRAND COMMANDER

HOW often we have heard "I am only a Blue Lodge Mason" said in a deprecating tone by someone who has not taken any degrees except those of the Symbolic Lodge! Even more often, perhaps, we hear similar words said with reference to the precedence of various presiding officers of grand and supreme bodies. This occurs especially in connection with visitations by such officers, whether official or merely fraternal.

Symbolic (Blue Lodge) Freemasonry existed long before there were other recognized bodies of the Craft. Consequently, there were Masters and Grand Masters many years before anyone had fabricated the ornamental, instructive and honorary degrees conferred by bodies presided over in later years by such officers as, among others, Most Excellent Grand High Priests, Puissant and Eminent Commanders.

No one can take any other Masonic degrees unless he has first received those of the Symbolic (or so-called "Blue") Lodge. The Degrees of Entered Apprentice, Fellow Craft, and Master Mason are fundamental. Moreover, a Grand Lodge can deal Masoni-

cally with all Masons within its territorial jurisdiction whatever other degrees they have and whether affiliated or not.

WHILE the Grand Lodge cannot govern the other bodies, it is nevertheless the supreme Masonic authority of the jurisdiction. It is the Grand Lodges that have determined and may decree what other bodies are or are not Masonic. Grand Lodge recognition, formally or by practice, has been in the past, as it must be in the future, the final test. No other Masonic body can live without Master Masons from whom to receive applications. On the other hand, the Grand Lodge alone may expel from Masonry. The phrase, "expelled from Masonry" means just what it says. It is not expulsion from the First, or Second, or Third Degree. Expulsion from Masonry is Masonic death.

M . . . P . . . Josiah H. Drummond, when he was Sovereign Grand Commander of our Supreme Council, pointed out that "an expulsion or suspension from all Masonic rights, for any cause whatever . . . in accordance with the laws of the Grand Lodge of the jurisdiction, deprives the one ex-

pelled or suspended of all rights in all Bodies of the Ancient and Accepted Rite, until he shall be legally restored."

He added: "That body in any jurisdiction which can give or take away Masonic life is the supreme body of that jurisdiction. Its Grand Master is the highest Masonic officer in that Jurisdiction WHEN, therefore, the Grand Master is officially present at any masonic function whatever, within the limits controlled by his Grand Lodge, he is the ranking Masonic officer present and must be received and accommodated accordingly.

There is a clear distinction between his official and personal attendance. A Grand Master cannot attend Symbolic Lodge within his jurisdiction without being Grand Master; but it is possible, for instance, that he could not attend a Chapter or Consistory at all. If he is entitled to enter Masonic bodies other than Symbolic Lodges, it is by virtue of the laws and practices of those bodies. When, however, the Grand Master, as such, is invited to attend such other bodies, then it is the head of the supreme Masonic body of that jurisdiction who enters in his official capacity and regalia. Then no other Mason outranks him. To make the contrast, exalted as is the station of the Grand Master of the Grand Encampment of Knights Templar, it would be improper for him to enter any Symbolic Lodge while in session covered with his official chapeau.

ALL there is in Freemasonry is based upon the teachings of the Blue Lodge. The Scottish Rite elaborates the lessons of Symbolic Freemasonry, appealing to the eye and ear by symbolism, drama, allegory and lessons in various forms. It is the graduate school of Freemasonry. It brings to the heart and mind of every Freemason who sees fit to go through its degrees a fuller appreciation of the principles of our fraternity than he can have when he takes his Freemasonry so condensed as necessarily he gets it in the Blue Lodge. The Blue Lodge, however is the mother of all Freemasonry, the fundamental and essential body in all Freemasonry.

In all Masonic degrees in addition to the first three, all brethren should give their sincere loyalty, unflinching support and highest endeavor to carry the principles enunciated in the Symbolic Lodge into full development. It is equally true that no other Masonic body or officer or member thereof has any business to intermeddle with the affairs of Grand Lodges except so far—and only so far—as such officers and members act individually as integral parts of their own respective Grand Lodges. The acme of un-Masonic impropriety is covertly to use any power to grant or withhold office, honor or rank as bait or threat to influence action or the performance of duty in Grand Lodge or in a particular lodge. To do this deliberately is ample ground for discipline or withdrawal of recognition.

M. M. JOHNSON

DÜŞÜNME HÜRRİYETİ

Fikret ÇELİKÇİ

«Ben, Galile, ömrümün yetmişinci yılında, rütbelü efendilerimin huzurunda diz çökmüş, ellerimle dokunduğum mukaddes kitaplar gözümün önünde olarak, dünyanın döndüğü hakkındaki kanaatimi değiştirir bu hata ve dalâletimi tel'in eder ve nefretimi alenen beyan ederim.»

22 Haziran, 1633 de Papalık Mahkemesi huzuruna çıkarılmış olan Galile böyle bir yemine mecbur ediliyordu. Rivayete nazaran, bu suretle hayatını kurtarmış olan Galile, yeminini müteakip: «Buna rağmen Dünya yine dönüyor» diye mırıldanmaktan kendini alamamıştı. (*)

Biçare Galilenin bu hali bize bu gün çok acı gözüküyor, ve O'nun bu hale düşmüş olmasını bir türlü hazmedemiyoruz. Eski Yunan devrinin ilim ve irfan ışığının parladığı günlerden sonra geçen uzun asırların, tekâmülümüz üzerinde ne kadar az tesir etmiş olduğunu anlayınca hayret ediyoruz.

Asırlarca süren Orta Çağın fikir hürriyetini hiçe saymış olması bir an için göz önünde bulundurulursa, 17 ci asrıda, Galile'nin, Papalık mahkemesinden bu kadar kolaylıkla kurtulmuş olmasına hayret etmek daha yerinde olur. Eğer buna bir izah aramak gerekirse, denilebilirki, Galileye gösterilmiş olan bu tesamuh hareketi, biraz da hakimlerin, içinden, Galile gibi düşünmelerinden ileri geliyordu. Çünkü hakimlerin bir çoğu Kopernik ve Keplerin fikirlerini Galile kadar biliyordu ve onların eserlerini okumuşlardı. Bununla beraber toplum, hakikatlerin açıkça beyan edilmesine müsaade etmiyordu. Kadim Yunanda parlamış ve bir Meş'ale halinde etrafı nur'a gark etmeğe başlamış olan fikir ve san'at hürriyeti sonraları ancak doğmatik bir terbiyenin müsaadesi nisbetinde ve onun tayin ettiği hudutlar dahilinde idameyi hayat hakkına malik idi. Sanki ve tıpkı

(*) Bu rivayet sonradan yakıştırılmış olmalıdır. Mahkeme önüne çıkarılan Galileye hayatının bağışlanması için tekrarlanması istenilen böyle bir cümleden sonra başka bir sözü mırıldanmaya ihtiyaç duymamıştır.

bir mahpusun yüksek duvarlarla çevrelenmiş bir hapisane avlusunda güneş ve havadan istifade etme hakkı gibi.

İnsanların, bir çok hususlarda, hürriyet için ne çetin mücadelelere mecbur kaldığı malumdur. Bazı hallerde az çok insanın hürriyete kavuşmuş olduğu kabûl olunabilir. Mutlak mânâsıyla olmasa bile, insanlar bir yerden diğer bir yere gitme hürriyetine maliktir. İstedığı dine mensup olabilir. İstedığı mesleği seçer ve istediği sahada hayatını kazanmayı sağhyabalır. İsterse hatta hiç çalışmayabilir.

Fakat insan düşünme hürriyetine sahipmidir? Bukadar esaslı hürriyetlerin kabûl edilmiş olmasına rağmen insanın düşünmekte serbest olup olmadığını sormak yersiz olmaz mı? Bu bir paradoks teşkil etmez mi?

İnsanı tarif ederken O'nun düşünen bir cevher olduğu söylenir. Bu halde insanın ilk esas vasfı düşünme hassası olmalıdır. Eğer düşünme denilen fiili veya daha iyisi melekeyi ortadan kaldıracak olursak insandan ne kalır?

Descartes zamanının bütün bilgilerini öğrendikten sonra bir şüphe devresi geçirdi. Acaba etrafını çeviren mevcudat hakikaten mevcut mu idi? Yoksa, kendisi de dahil olmak üzere her şey bir rüya, bir «illusion» dan ibaret miydi? Bundan pek âlâ şüphelenebilirdi. Fakat Descartes bir şeyden şüphe edemezdi, edemiyordu: O da, **Şüphe ettiğinden şüphe edemiyeşi idi.** Yani o her şeyden şüphe ettiğini düşünüyordu ve bundan şüphesi yoktu. O halde insanın en mükemmel ve mutlak olan tarafı «düşünme» si idi. Bu suretle Descartes şu bedihî hakikate varıyordu: «Düşünüyorum, demek ki varım.» (Je pense, donc je suis.)

Bütün devirlerin en büyük filozofunun felsefesinin hemen, hemen hiç bir itiraz veya tenkit görmeyen bu tek ve küçük cümlesi bu gün de bizim için mutlak bir hakikat olarak ortada duruyor. (*)

İnsanın mevcudiyeti kadar hakikî ve hatta insanın mevcudiyetinin bir hakikat olduğunun isbatı mahiyetinde olan düşünme melekemiz diğer haklarımızda olduğu kadar hakikî bir hürriyete kavuşmuş mudur?

Fikir, bizim tekâmülümüzün tek âmilidir. O olmasa idi, insanlar da diğer hayvanlar gibi tabiat kanunlarının seyrini takip ederek kâinat içerisinde sadece doğacak, yiyecek ve bir gün gelip yok olacaktı. Halbuki insan tefekkür melekesi sayesinde tekâmülünü hızlandırmış, bu sayede bir çok şeyler bulmuş, hayatını nisbeten kolaylaştırmış ve hakikatlerin

(*) Bu, haddi zatında bir «postulat» dır. Bedihî gözükür. Fakat isbatı yoktur. «Düşünüyorum» bir «Constatation» dur. Bunun neticesi «Demek ki varım» olabilir. Ama katıyetle böyle olduğu isbat edilemez. Bu, belki dogmatik bir iddia değildir, ama, yine de isbatı olmayan bir iddidadır.

taharrisi ile meşgul olarak, her an tekâmül yolunda biraz daha ilerlemeye gayret etmiştir.

Buna rağmen insan tam olarak düşünme hürriyetine sahipmidir?

Beşer tarihini şöyle bir kuşbakışı ile anlamaya çalışarak, bu suale cevap vermek ne kadar güç oluyor?

Bazen tarihin mükemmel addettiğimiz devirlerinde herkesin hür düşünmekte olduğu hissini veren ânlar ve yerler olduğu görülüyor. Meselâ Milâttan 483 yıl evvel bir köylü adaletine herkesin hayran olduğu Aristidisin Atina'dan kovulmasını istiyerek rey tabletini bizzat Aristidise yazdırıyor ve bunun sebebini de mahkûm ettirmek istediği adamın bizzat kendisine söyleyebiliyor. İşte hür düşünmenin tam ve gerçek bir nümunesi. Evet, fakat aynı zamanda bu düşünüş şekli Fikir Hürriyetinin aleyhinde tecelli etmiş oluyor.

Düşünmemize hiç kimse mâni olamaz. Bir şartla ki bu bizim içimizde kalmalı. Eğer ne düşündüğümüzü başkasına nakledersek, bunun neticelerine hazır olmalıyız. Hele cemiyetin, o anda müsterek bir ruhla hakikat olarak benimsediği esaslar, kaideler, akideler ve metafizik telâkkiler üzerinde farklar arzeden bir düşüncemiz olursa, O'nu, ya tamamıyla kendimize saklamamız lâzımdır, veyahut da cemiyetin tepkisine tahammül etme kudretine mâlik olmalıyız. Engizisyon devrinde isek, düşüncemiz Engizisyon hâkimininkine uymuyorsa, ateşte yanmayı göze almadıkçane düşündüğümüzü herkese söyleyemeyiz. İstibdat idaresinde insan haklarından bahsetme, hür düşünmenin bir neticesi olabilir, fakat bu, aynı zamanda sürüğün, hapis ve hatta ölüm sebebi olabilir.

İnsanların hür düşünme imkânları son asırlarda, hiç şüphesiz artmış görünüyor. Fakat bu hususta hakikaten varılması gereken mertebeye varmış bulunuyor muyuz?

Düşünme hürriyetinin, düşüncelerin, hiç bir tazyike tâbi olmadan, izhar edilmesi olduğuna hiç şüphe yoktur. Halbuki Cemiyet Ruhu dediklerimiz, bazan semih ve adil, fakat çok defa haşin ve hatta müstebit olan görünmez nâzım, fertlerin düşünceleri üzerindeki baskısını hiçbir zaman gevşetmez. Belki fikir, ilim sahasında, araştırmalar yapabilmek için, bu nâzımın kontrolundan kurtulabilmektedir. Fakat bu serbesiyet, biraz evvel bahsettiğimiz hapis duvarları dahilinde güneş almaktan pek de farklı sayılmaz.

Bu bedbin görüş ebedi olarak insanların fikir hürriyetinin mahdut kalacağı zehabını doğurmaktadır. Acaba hiç bir ümit yok mudur?

Tarihe bakılırsa, ümit kesilmeyeceği kanaati belirmektedir. İnsanlar ilim ve fen yolunda ilerledikçe, düşünce hürriyetinin hudutları da ge-

nişlemektedir. Düşünme hürriyetinin en büyük ve belki de tek düşmanı cehalet olduğundan şüphe edilemez. Demek ki, bu hasmın yenilmesi, ve bütün beşeriyete şâmil bir irfan yükselişinin sağlanmasıyla, beşeriyetin en büyük hürriyeti olan «Düşünme Hürriyetinin» mutlak ve gerçek yolu açılmış olabilecektir. İlim ve İrfan bütün fertlere tam bir müsavatla temin edilmedikçe, Fikir Hürriyetinin hasretini çekmekten kurtulmuş olmayacağız.

F. ÇELTİKÇİ

Kimsenin lutfuna olma tâlip, bedeli cevher-i hürriyettir.

Namık Kemal

Tarih boyunca iyi, doğru ve güzel

Cevad Memduh ALTAR

«Kişi ve Toplum Mutluluğu :
İyi, doğru ve güzel'in üçlü
gerilim dengesindedir!»

Max DIEZ

İnsancıl ilkelerde olduğu gibi, kişi ve toplum ilişkilerinde de sık sık kullanılan: iyi doğru ve güzel sıfatlarının, tarih boyunca değişik kavram ve anlamları kapsamış oldukları bir gerçektir. Bütün bunların, eski Grek uygarlığından başlamak üzere, Orta çağa, Rönesansa ve Zamanlara kadar, ferd ve toplum hayatında oynadığı rol, çeşitli açılardan yorumlanmış, çeşitli uygulanış şekillerine yol açmıştır. Hattâ ilk izlerine, Herodot'un yazılarında karşılaştığımız Doğu-Batı anlaşmazlığının asırlar boyunca sürüp giden gelişim grafiğinde bile, bu üç psikolojik anlamın (iyi, doğru, güzel), etnik, politik ve jeografik açılardan ayrılık gözetmeden, hep aynı tezadın ve aynı uygulanış şeklinin hizmetinde olduğu açıkça görülür. Hâlbuki Doğuda olsun, batıda olsun, atbaşı beraber gitmeyen, ergeç aynı amaca yönelme zorunluğuna ister istemez boyun eğen : «Tefekkürde Gelişim»

grafiğinin tek amacı, «Tolerans» ilkesine yaklaşmak olmuştur. Nitekim tarih boyunca akıp giden bu tabii gelişimi, birinden diğerine atlıyan bölümleriyle, önce şu üçlü grafiğin periyodik akışında izlemek mümkündür: « Orthodoxye », « Tolerance » , «Laicsisme». İşte İyi, Doğru ve Güzel sıfatları, insanlığın akıl ve ruh gelişiminin üçlü sentezini veren bu grafiğin her bölümünde, zaman zaman çeşitli anlamlarda yorumlanarak, çeşitli uygulamalara yol açmıştır. Ne varki, tarihin akışı içinde, daha yüce, daha insancıl hareket ve ilkelerin de yorumuna yargı olmanın önemini kazanmış olan bu üç sıfat, 18. yüzyılda Lezing (1729-1781) ile başlayan çağdaş estetiğin temel kavramları olmanın önemini kazanmıştır. Görülüyor ki, iyi, doğru ve güzel yargıları, statik bünyeli birer kavram olmayıp, zamanın ilerleyişi içinde, düşünsel çabalarda meydana gelen gelişim faktörleriyle orantılı

olarak, yeni anlam ve yeni kavramlara ulaşmış ve sonu olmayan bir oluşun tabii zorunluklarına uymuştur. Bu nasıl böyle olmasın ki, Orta Çağdan beri akıp giden yüzyıllar boyunca, insanı değerlendirme yolunda üç merhale olarak beliren: Ortodoksi, Tolerans ve Lâiklik devreleri, statik ahlâktan dinamik ahlâka, yani fazilete geçişin tedricî basamakları olmanın önemini taşımaktadır. O hâlde tarih boyunca modern estetiğin üç temel yargısı olma vasfını kazanan : İyi, Doğru ve Güzel kavramlarının, sözü geçen üç bölüm içinde birbirinden farklı anlamları açıklayan birer yargı olmaları lâzım geleceği tabiidir. Meselâ insanlığın, teolojide taassup krizine sahne olmuş bulunan en eski Ordhodoxie devrinde (Orta-çağda) ,insan vicdanına hükmeden skolastik baskı, hayatın amacını, iyiyi, doğruyu ve güzeli yalnız dinin hizmetine hasretmiş ve bu kavramların din dışındaki değişik ilkelere de yönelebilmek çabasına, daima set çekmiş, bu uğurda korkunç baskı metodlarına başvurmaktan çekinmemiştir. Gene bu devirde, insan ve tabiat güzelliği ile lâik sevgiden bahsedilmemiş ve ancak dinsel ızdırıp : güzel, doğru ve iyi olarak vasıflandırılmıştır. Nitekim bu anlayışın plâstik sanatlar alanında, en güzel örneklerini, Roman ve Gotik eserlerinin meydana getirdiği mimarî anıtlar ile, divar resimleri vermiştir. İşte, gene bu devirde, doğuda olsun, batıda olsun, düşüncede ve sevgide en iyi, en doğ-

ru ve en güzel ilke, Tanrı anlamına, saygı ve sevgi ile yönelmek değil, sadece korku ile yönelmektir. Böylesine bir ortodoksi içinde yaratılmış olan satan eserlerinin hemen hepsinde bu korkuyu, bu çekimsizliği, teolojik baskının çeşitli kavram ve görüşlerini izlemek mümkündür. Bu durum, İtalya Yarımadası üstünde Rönesans arifesi demek olan Trecento devrinin sonuna kadar (13. Y.Y.) böylece sürüp gitmiştir.

Batı tefekkürünün, dolayısıyla toleransın temel kaynağı demek olan Orta Rönesansa (Quattrocento, 14. Y.Y.) ve Yüksek Rönesansa (Cinquecento, 15. Y.Y.) gelince: Rönesansın bu heriki dönemi, batı medeniyeti ile bu medeniyetin: ilim, teknik ve estetik kurallarının ortaklaşa değerinden, millî varlığa çağdaş kişilik katma yolunda yararlanma çabasına katılmış olan bütün komşu ülkelere, lâik ahlâk ilkelerini kazandırıp benimsetmiş ve iyi, doğru ve güzel kavramları, gene bu devreler içinde insancıl yorumlara karşılık olmanın önemini kazanmıştır. Çünkü bu devrelerin gerektirdiği sanat çalışmalarında gene de dinsel konulara el uzatılmış olmakla beraber, tabiat gerçeklerinden gereği gibi yararlanma yoluna gidilmiş, yüzyıllar boyunca baskıyla unutturulan insan ve tabiat güzelliği, Rönesans yaratmalarına yeniden ilham kaynağı olmuştur. Önce, Dante, Petracca ve Boccaccio gibi şair ve yazarların kalem gücü ile kazanılan bu savaşın az zamanda plâstik sanatları da etkile-

nesi, estetiğin üç temel yargısı olan : iyi, doğru ve güzel anlamlarının da gelişmesine ve resim, heykel ve mimarlık sanatlarında yepyeni bir türün doğmasına yol açmıştır; böylelikle insanoglunun düşünme ve yaratma kapasitesi, hür yargı kıstasına dayalı lâik yorum dengesine ulaşabilme mutluluğuna da ermiştir. Onun için baskısız yaratma, hür yargı ve lâik yorumun plâstik sanatlarda en yüce örneğini vermiş olan rönesans sanatçılarından: Leonardo da Vinci, Michelangelo ve Raffael gibi sanatçılar, eserlerine insanı öz yapmıştır, iyi, doğru ve güzelin, üçlü sentezini gereği gibi meydana getirme yolunda en ileri düzeye ulaşmışlardır. Bu sanatçıların yaratmalarında: İsa, Musa, Meryem ve bütün lejander tipler, önceki devirlerin insanüstü varlık yaratma espirisinden gelen : acaip, korkunç, muzdarip hâttâ çirkin insan yaratma zorunluğundan kurtulmuşlar ve anatomik kuruluşun gerçek ifade güzelliğine ulaşmışlardır. Onun içindir ki Michelangelo, Musa adlı eserinde, erkek vücudunun en güzel örneğini vermiş ve Davud adlı eserinde ifade güzelliğinin zirvesine ulaşmıştır. Raffael, Sistina ve Robia adlı madonlariyle, Meryem'e olduğu kadar, İsa çocuğa da ilk olarak lâik güzelliği bilerek vermede tereddüt etmemiştir. Monalisa Gioconda adlı eser ise, Lionardo'nun, Plâstik sanatları dinsel yaratış ve tefekkürden koparan ilk lâik portretist olarak tanınmasına vesile olmuştur. İşte bu hareketler, sanatın

bütün kollarında olduğu kadar, insancıl ilişkilerde de, iyi, doğru ve güzel kavramlarının, yeni yorumlara yargı olmada sonsuz bir gelişime ayak uydurmuş olduğunu göstermektedir. Ne gariptir ki, iyi, doğru ve güzeli, estetiğin daha çok 17. ci yüzyıldan bu yana gittikçe kökleşen tolerans anlayışının ilk ideal yargıları olarak tanımanın doğru olamayacağı da bir gerçektir. Çünkü estetiğin bu temel yargıları , orta-çağ boyunca sürüp gitmiş olan dinsel baskı döneminden çok önce, eski Grek felsefesinde gerçek değerini bulmuş ve daha o devirlerde güzel sanatlara ölçü olarak kullanılmıştır. Rönesansın, bir bakıma antik kültüre dönüş diye vasıflandırılmış olmasının sebebi de budur. Hâlbuki Rönesans, antik medeniyete dönüş veya bu medeniyeti tekrarlayış değil, aksine, insanlığın, klâsik antiki tede gereği gibi idrâk etmiş olduğu hür ve lâik espriye yeniden yönelişi ve onun için, modern estetiğin ifadede ana kavramları demek olan iyi, doğru ve güzel yargıları, rönesansla birlikte gerçek hedeflerine ulaşmış oldu. Orta-çağ Skolastizminin dinsel konular dışında ağıza al-dırtmadığı : güzel, doğru ve iyi yargılarının, yalnız Eflâtun felsefesinde değerlendirilmiş şekillerini gözden geçirmek bile, ortodoksi anlayışının, bu anlamları, ne korkunç setler ve barajlarla çevirmiş olduğunu açıkça göstermektedir. Nitekim Eflâtun, bundan 2500 yıl kadar önce, Dion'un dost ve arkadaşlarına hitabede-

rek yazdığı ünlü mektubunda (*) : İyi, doğru ve güzel yargılarını, aklın aracılığı ile, yani orta-çağın hiçte yaklaşmadığı lâik ahlâk yoluyla araştırıp yorumlama şikkını öngörmüştür. Böylesine bir değerlendiriş ile, orta-çağın, gene aynı yargıları, tolerans ve lâisizmden alabildiğine uzak bir anlayış içinde değerlendirme çabası arasındaki büyük tezadı, Eflâtun'un bahiskonusu mektubundan özet olarak derlediğim aşağıdaki cümlelerde izlemek mümkündür. Bakınız Eflâtun bu mektubunda ne diyor: «Bir varlığı tanımak isteyenlerin bilmesi gereken üç şey vardır. Bunlardan birincisi ad, ikincisi kavram, üçüncüsü hayâletme gücüdür. Dördüncü bir unsur daha vardır ki, o da bilimdir. Bu son faktör, eşyayı tanıma imkânını verip, akıl yoluyla anlamayı sağlar ve eşya hakkında doğru kanı edinmeye yarar. Böylesine bir Kavrayış, sözde veya maddede değil, sadece ruhda cereyan etmektedir. Onun için böyle bir sonucun ,demin sözünü ettiği o üç şeyden gayri bir özde toplanması gerekeceği açıkça görülür. Bunların arasında yakınlık ve benzerlik bakımından beşinci bir

unsur olarak kabul edilmesi gereken bir faktör daha vardır ki, o da sadece akıl yolu ile kavrayabilme gücüdür. Bütün bu yollar, iyi, doğru ve güzel için de varittir. Fakat ne şekilde olursa olsun bu dört unsur kavranamadığı takdirde, herhangi bir şeyi, beşinci faktör olan akıl açısından kavramıya da imkân yoktur...». Büyük düşünür Eflâtun'un gene aynı mektubundan : İyi, ve güzel kavramıyla ilgili olarak derlediğim daha başka cümleler de, insanlığın orta-çağdan çok önce ulaştığı hür, lâik ve demokratik anlayışı ne güzel açıklamaktadır. Şimdi de bu cümleleri gözden geçirelim : «... devlet, kanunlara boyun eğmelidir... böyle olmazsa, isteklerine herkesin boyun eğmesini isteyenler, boyun eğenler ve çocukları ve çocuklarının çocukları için iyi olmaz... Bu yoldan kazanç elde etmek isteyenler, ... Tanrıdan ve insandan gelen işler arasında, ... iyiyi, doğruyu ayırd edemiyenlerdir.» ; «... kendine ve memleketine en güzel şeyi araştıran kimse, bu yüzden acılara bile uğrasa, doğru ve güzel bir sonuca ulaşır...» ; «... devletler ve kişiler hayatlarını, doğruluk kanunlarından gelen hikmet uyarınca geçirmezlerse, ... hiçbir zaman mutluluğa eremezler.....» ; «... doğruya ve güzele tabii bağlantısı olmayan kimseler, fazilet veya ahlâk çöküntüsü üzerinde öğrenilmesi mümkün olan gerçekleri elde edemezler ...».

Bundan 2500 yıl öncesine hükmeden antik hikmetin antik tefek-

(*) Eflâtun'un VII. Mektubu; Platon, Oeuvres Complètes Cilt: XIII. Bölüm : 1, S: 323; Grekçe'den çeviren: Joseph Souilhé; Société d'Édition «Les Belles Lettres» 1926, Paris. VII. Mektubun Türkçe'ye çevirisi: Millî Eğitim Bakanlığı Tercüme Dergisi, Mektup Özel Sayısı, S. 77, 78, 1964, çeviren: Prof. İrfan Şahinbaş.

küre kazandırdığı toleransın ilk izleriyle, Eflâtun felsefesinde karşılaşılacakla beraber, bu izlerin, asırlarca sonra yeni felsefeye ve dolayısıyla modern estetiğe de temel olduğu açıkça görülür. Hattâ antik kültür, yüzlerce yıl sonra yalnız Rönesans etkilemle kalmamış, 17. yüzyılı ve 18. yüzyılın Tenevvür Erebiyatı ile, morâl ve tefekkür kavramlarını bile etkisi altında almaya devam etmiştir. 17. yüzyıldan bu yana büyük filozoflar, ilk olarak Eflâtun felsefesinin değindiği: iyi, doğru ve güzel anlamlarını derinden derine incelemişler, estetiği, bağımsız bir felsefe dalı olarak geliştirmişler ve estetiğin tabii kurallarını bulup açıklamaya çalışmışlardır. Bütün bu çabalar, çağdaş devrin laik devletçiliğini karakterize eden toleransın, insan hak, hürriyet ve monâli açısından yeniden değerlendirilmesini gerektirmiş ve humanizma yolunda, yeni reformlara yolaçmıştır. Şurası da muhakkaktır ki, bütün bu hareketlerin herşeyden önce Eflâtun'un doğu, iyi ve güzel dengesinde aranması gerekmektedir. Eflâtun'a göre güzellik bir ideâldir. Nitekim bugünkü modern estetik kanısına göre de: «güzellik, kesin anlamda bir gerçek değil, tükenmez bir isteğin amacı ve zamanın akışı içinde bitmiyen bir gayretin sonucudur, onun içindir ki, güzellik, sırf tarih boyunca devam edegelmiş bulunan bu türlü çabaların doğurduğu sonsuz bir yaklaşıma ile elde edilebilir.» (M. Diez).

Yukarda açıklanan Eflâtun ile

ilgili cümlelerdeki laik kavram ve yarguların kullanılış yerleri ve sebepleri de gösteriyor ki, Eflâtun'a göre güzel olan şey, insanlık ideâlinin en yüce görünüşüdür ve insandaki mânevi duyguların en derini ile ilgilidir. Fakat filozof Spinoza'nın (1632 - 1677) dediği gibi, bütün bunların Eflâtun'un kastedtiği anlamda idrâki, aklın ve ruhun sürekli yüceliş seviyesine, yani kısacası, insanın devamlı oluş dinamizmine bağlı bulunmaktadır ve böylesine bir gelişim olmadıkça da iyinin, doğrunun ve güzelin, insanlık için en üstün bir ülkü olarak tanınıp kabûl edilmesine imkân yoktur. Onun içindir ki, böylesine bir yükselişin insan ruhundaki ilk basamağı olarak kabûl edilen «istem», varlıklardan yalnız insana mahsus özel bir duyu olmanın önemini taşımaktadır. Nitekim Spinoza, isteği: «Normâl bir insanın da da az olgunlukta daha çok olgunluğa geçebilme çabası» olarak vasıflandırmıştır. Önce filozof Lessing'e, (1729 - 1781) sonra da filozof Kant'a (1724 - 1804) ve modern estetiğin kurucularından ünlü şair Schiller'e (1759 - 1796) göre aynı istek, önüne bir saf sıfatı da konmak üzere, Saf İstek olarak vasıflandırılmıştır ki, mistik, lâik, teolojik sevgiler, sanat sevgisi ve iligsi, insan sevgisi, kısacası ahlâk ve fazilet ilkelerine bağlılıktan gelen sevgiler ile, makrokozmoza ve mikrokozmoza yönelen yakın ilgi ve hayranlıklarımızdan gelen bağlılıklarımız ve nihayet bu türlü eylemlerin üs-

tün anlamda yargı araçları olan: iyi; doğru ve güzel kavramları, modern estetiğe göre yüce bir yorumun sonucu demek olan: Saf İstek veya Saf İlğiden beslenmektedir. «Estetik istek» olarak da adlandırılan bu istek, yalnız insana mahsus olan özel bir davranış şeklidir.

Estetlere göre, Saf İstek süreklidir; yaşama ödev ve düzenine bağlı olan insan akli ve düşünüşü için, adetâ hür ve korkusuz bir oyun ve bir dinleniş olmanın önemini taşır. İnsanı, güzel sanatlara olduğu kadar, bütün yüce ideâllere Saf İstek yöneltir. Saf isteğin sonuçları, insanda pişmanlığa ve verimsiz davranışlara yolaçmaz. Onun için, 19. yüzyılın olumsuz filozofu A. Schopenhauer (1788 - 1860) bile Saf İsteği: «Tükenmez ve dikensiz istek! «olarak vasıflandırmıştır. Görülüyor ki, tarih boyunca ve Eflâtun'dan bu yana her şeyi ile gelişen insanın oluş grafiğinde ve dolayısıyla: İyi, doğru ve güzel kavramlarında, statik değil, ancak dinamik tanıtlara ulaşma çabası vardır ve böylesine yücelikteki sonuçların gerçekten sezilip idrâk edilebilmesi ise, sadece insana ve insanın erginlik gücüne bağlıdır ki, böyle bir güce ulaşabilme çabasına sahne olamamış ortamlarda, görmenin, anlamının ve yargılamının karşılıkları demek olan: iyi, doğru ve güzel'in yüceleşmiş şekilleriyle karşılaşmaya imkân yoktur.

İyi, doğru ve güzel yargılarının, tarihin akışı içinde gelişe gelişe ulaştıkları merhalelerde elde ettik-

leri sonuçların —Modern estetik yönünden— yorumuna gelince (*) :

«Üstün bir düşünüşün iyi ve doğru kabûl ettiği bir olay, toplum yararları bakımından olduğu kadar, genel anlamda da iyi ve doğru bir olay olarak kabûl edilir. Çünkü estetik, soyut anlamda kişisel bir iyiliğin veya doğruluğun varlığını kabûl etmez. Yani iyi olarak benimlenen bir olay, yalnız bir kişinin değil, bütün insanların yararını ve mutluluğunu karşılayan bir olaydır. Öteyandan modern estetik, doğruyu da, iyi gibi, toplum yararına yönelen anlamda bir kavram olarak tanımakla beraber, doğrunun en azından geçici bir süre zararlı ve hoşagitmeyen bir yargı olduğunu belirtmektedir; ve Lâtinlerin: «Yalan dost, doğru düşman kazandırır!» sözünü de bu görüşe örnek olarak göstermektedir. Kaldı ki, yukarda açıkladığımız gibi, herhangi bir olayın iyi, yahut doğru olduğunun kabûl edilebilmesi için, bu yorumlara muhatap olan ferd veya toplumun da, ileri sürülen yargıları olduğu gibi benimsiyecek seviyyede olmaları gerekmektedir. Bütün bunlardan anlaşılıyor ki, güzel yargısının dayandığı şartlar da aynıdır ve yüce bir güzelliği, gereği gibi duyurabilme yolunda açıklanacak görüş ve yargının aynen kabûl edilebilmesi için, mutlaka eşit düzeyde bir idrâke ih-

(*) M. Diez -Cevad Memduh Altar- «Genel Estetik» İstanbul Matbaacılık Okulu, 1965.

tiyağ vardır; yani ortada böyle bir idrâk yoksa kastedilen güzellik te gerçekten yok demektir (!).

İyi, doğru ve güzel arasında, uygulama bakımından önemli bir ayrılık da vardır; çünkü güzel, daima bir şeyin görünüşünden, anlatılışından veya tasarlanışından doğan yargıdır. Ondandır dolayısıyla bu yargının karşılığını, daha çok sanatta izlemek mümkündür. Doğru ile iyi kavramlarının karşılıkları ise, yalnız manevidir ve tefekkür açısından fizik bir görünüşle izlenememektedir. Bu itibarla iyi ve doğru, fazilet ilkeleri olarak, en çok manevi eylemlere yöneltilen kavramlar olmanın önemini taşırlar; hattâ, doğru ve iyinin sanat ile hemen hemen hiç ilgisi yok gibidir. Çünkü sanat eserlerinin hepsi de doğru yani gerçek değil, aslında gerçeğe dayanmayan bir realizasyondur; yani bir tablonun yansıttığı manzara, aslında tabiatın kendisi yani gerçeği değil, onun ancak taklittir.

Modern estetik, insan morâlinin doğuş ve oluşuna ölçü olan faktörlerden: iyi, doğru ve güzelin, insanda eşit gerilimde üçlü bir dengenin düzenini kuramamasının, manevi hayatta tehlikeli olaylara yolaçtığını kabul etmekte ve bu durum en azından idrâkte zaaf olarak kabul etmektedir; ve insanda böylesine bir dengenin zayıflamasını, veya; iyi, doğru ve güzel faktörlerinden birinin insanda tek başına ağır basmasını, morâl aksaklıkların meydana gelmesine sebep olarak göstermek-

tedir. Bu duruma göre insan, güzele, iyiye ve doğruya olan inancını, bu üç Kavram arasındaki farktan doğan gerilim dengesinin yarattığı eşit düzeyde tutmak zorunluğundadır. Nitekim insanın iyi, doğru ve güzelden yalnız birine bağlanıp ötekilerini umursamaması, her zaman eşit dengede kalması gereken: iyi, doğru ve güzel sentezini gevşetmekte ve insanı tek taraflı kalmaya mahkûm etmektedir. O hâlde yalnız iyi ve doğru kavramlarına bağlanan insan, morâl yönden bağışlamazlığa, ahlâk yönünden soyut bir yasacılığa kolayca kayıvermektedir. Bundandır dolayısıyla ve kutsal bir gücün idrâki demek olan Tanrı anlamının da yalnız doğru ve iyi kavramlarıyla değil, güzel kavramıyla da karşılanmasından, ancak lâik ilgi ve lâik sevgi doğmaktadır. Böylelikle insanlık için en büyük tehlike olan dogmatik inancın önlenmesi mümkün olacak, gerçek tolerans ile, gerçek lâiksizme dayanan insan sevgisine böylesine bir düzeyde ulaşılacaktır. Çünkü insanı, üstün anlamda gelişme mutluluğuna eristirecek olan güzele ulaşma çabası, doğruyu olduğu kadar, iyi kavramını da içine almaktadır. Böylece dünya problemleri bakımından en yüce noktaya ulaşmış olan iyi ile doğrunun, bir bakıma güzel olarak ta vasıflandırılması gerekir ki, bu şekilde, gerçek mutluluk, iyi, doğru ve güzelden gelen üçlü dengenin eşit bir karışımı olma vasfını da kazanmış olacaktır. İşte Eflâtun'dan bu güne kadar: iyi, doğru

ve güzel kavramlarının, insan varlığında beliren sürekli gelişimi!...

Yukardanberi açıklanan inceleme ve yorumlara rağmen, yaşadığımız yüzyılda, hâttâ yaşadığımız günler içinde, antik çağdan bu yana sürüp giden 2500 yıllık mücadele, hemen her şeyi ile geçmişin maketi halinde tekerrür etmektedir. Şu farkla ki, bu makette Orthodoxie (taassup), bütün canlılığı ile yaşamakta, tolerans zayıflamakta, laiklik ilkeleri, ancak bazı ortamlarda göze çarpmaktadır; iyi, doğru ve güzel kav-

ramları ise, tabiatıyla böylesine bir görünüşe ayak uydurmaktadır. Kısacası tarih, geçmişteki zaaflarıyla çağımızı yeniden etkileme çabasındadır. Bu durum karşısında dayandığımız tek inanç ise, ancak gelişim kanununun zamanı kestirilemiyen sonucuna bağlıdır (!). Onun içindir ki, çağdaş toplulukların bazıları, fikir karışıklıklarının tehlikeli tezatlar arzettiği devirlerde: «Daima iyiye, doğruya, güzele!» parolasını her zamandan fazla uyanık tutmakla görevlidirler.

C. M. ALTAR

Türk Masonluğunun hangi konuları araştırması gerektiğine dair bir deneme

Cevad Memduh ALTAR

Bu konuda, Türk masonluğunun öteki masonluklardan farklı durumda olması gerekir. Bu fark, özel olduğu kadar, yurt ölçüsündeki gayelere de yöneltmesi gereken, Eğitim-Öğretim ve Bilimsel - Araştırma zorunluğunda kendini göstermektedir. Dünya masonluğunun hemen her kolunda eğitim ve araştırma çabasıyla karşılaşılmaktadır; fakat çoğunda amaç, yüzyıllar boyunca elde edilen üstün bir düzeyin daha ilerisine aşmak, daha olumlu sonuçlara ulaşmaktır. Bu da gösteriyor ki, masonun ve masonluğun ne olduğu, hangi gayeye yöneltmesi gerektiği üzerinde azçok görüş birliğine varılmış olması, bugün artık herkesce bilinen

bir gerçektir. Türk masonluğunda ise durum bambaşkadır. Milli Türk Obediyansının temeli olması gereken Türkiye Büyük Locası masonluğunun, 60. doğum yıldönümüne ulaşmak üzere olduğu şu günlerde, fikirde ve aksiyonda varılması gereken amacın artık belirli bir perspektife bağlanmış olmasını görmek kadar tabii bir özlem olamaz. Bu türlü çabaların, hemen her ülke masonluğunda olduğu gibi, bizde de çeşitli eğitim, öğretim ve bilimsel gelişim zorunluklarını karşılamak üzere, aşığıda açıklanan kollarda değerlendirilmesi gerektiği kanısındayız. O halde 1. - 3. dereceler çalışmalarından başlamak üzere, Türkiye Büyük Lo-

casına bağılı bir araştırma kurulu olan Mimar Sinan Locasının çalışmalarında, değişik metod ve amaçlar açısından, uygulamada hareket noktası olma önemini taşıyan dūşünsel çabaya, bundan böyle daha başka bir yön verilmesi, artık kaçınılmaz bir zorunluk olmanın önemini taşımaktadır. Bu itibarla bütün bu çalışmaların, aşağıdaki tasnifde açıklanan kapsam gereğince değerlendirilmesinde fayda görmekteyiz :

1) Dünya Masonluğu Açısından :

(Başlangıç ve tarihi gelişim; İngiltere ve Almanya'da Operatif ve Spekülatif masonluğa geçiş; Landmarklar; Eski Mükellefiyetler; Kıtalara Yayılış; Lokal özellikler ile karışım ve yeni sentezler; Etnik, jeopolitik, sosyal, teolojik, mistik ve filozofik açılardan bölünüşler ve yeni kuruluşlar; Büyük Ritler ve amaçları; İngiltere, İskoçya ve İrlanda Büyük Locaları; Fransa'da Büyük Localar; İdeoloji mücadeleleri; Fransa Büyük Meşriki; Fransa Büyük Locası; Fransa Millî Büyük Locası; Süprem Konseyler ve tarihçeleri; Birleşik Amerika'da çeşitli ritler, Büyük Localar ve amaçları; Almanya'da, Avusturya'da, Belçika'da, İsviçre'de ve İskandinav memleketlerinde ve dünyanın öteki bölgelerinde çeşitli masonluklar ve ayrılıkları).

2) Türk Masonluğu Açısından :

Yukarı bölümde gelişim şekli kademelendirilmiş olan batının liberal dūşünüş ve tolerans mücadelesi ile ilgili lâik ahlak, 19. yüzyılda Türk aydınını da etkilemiş ve

memleketimizde ilk olarak 20. yüzyıl ortalarında, batı anlamındaki insancıl tefekkürün benimsenmesi sonunda kurulmuş bulunan Millî Türk Obediyansı, ağağıdaki oluş sırasına göre özel tarihini işlemiştir :

(Batı Masonluęu ile ilk temaslar; Yabancı Obediyansların Türkiye'deki ilk faaliyetleri; 1908 meşrutiyeti ve Türkiye'de ilk Büyük Locanın kuruluşu; Türkiye'nin bağımsız ilk Büyük Locasının ilk Büyük Üstadı Sadrazam Talât Paşanın hayatı, hizmeti ve icraatı; Türkiye Büyük Locasının öteki kurucuları, hayatları ve hizmetleri, hatıraları, siyasi, idari ve insancıl yönlerden dūşünüş, görüş ve uygulayış ilkeleri; Türkiye'de ilk bağımsız Büyük Locanın Türkiye Büyük Meřriki ile olan ilişkisi; Türkiye Büyük Locasının Türkiye Büyük Meřrikine bağlanması, tarihçesi, sebepleri, vesikaları; Türkiye'de ilk Süprem Konsey ve ona bağılı Türkiye Büyük Locası, kuruluşu, faaliyetleri, vesikaları; Türkiye Büyük Locasının, milletlerarası alandaki tarihsel ve moral gelenek icabı bağımsız bir kuruluş olma yolundaki çabası ve 1957 konkordatosu; Önemli vesikalar; Büyük Localar bağımsızlığının sebep, sorun ve zorunluklarının tarihsel ve reel açılardan yorumu ve Türkiye'deki yankılar; Büyük Locanın, dünya Büyük Localarıyla tanışma ve ilişki kurma gayreti; Türkiye Büyük Locasının geniş ölçüde tanınması, ilişki kurduğu Büyük Localar ve bu kurumlarla olan münasebeti; 1965 yılında İskoçya Büyük Locası tarafından İstanbul'da yapılan Consecration ve tanınma töreni; Consecrationun geleneksel açıdan önemi; Türkiye Büyük Locasının

reformcu hamleleri; Türkiye'de ilk olarak mahdut üyeli bir bilimsel araştırma Locası olan Mimar Sinan Locası'nın, Büyük Loca Genel Kurul toplantısı kararı ile 1965 yılında kurulması, yönetmeliği ve çalışmaları).

3) Türkiye'deki Masonluk Öncesi Liberâl Tefekkür Açısından :

(Anadolu'da Türk İslâm tefekkürünün doğuş ve oluşu; Teokratik ve mistik kuruluşlar ve aralarındaki farklar, amaçlar; Büyük tarihatlerde liberâl ve insancıl ilkeler; Anadolu'da insancıl müesseseler, kuruluş ve gayeleri; Anadolu'da sosyal, ekonomik ve moral gelişim; İş ve meslek Locaları, moral ve müesseseleşme yönlerinden önemleri; Selçuklular ve Osman Oğulları devrinde Türk mimarlığı, Büyük mimarlar, eserleri ve sosyal anıtlar; Geleneksel Türk mimarlığında Usta - Kalfa - Çırak ilişkileri açısından yetiştirme, yetiştirme usulleri ve Loncalar, moral, idare, ve ekonomi yönlerinden sistem, töre ve düzenleri; Türkiye'de vakıf müesseseleri ve insancıl amaçları).

4) Türkiye'de Modern Masonluğun Eğitim-Öğretim amaçları açısından :

(Büyük Locanın 1965 Genel Kurul toplantısında kabul edilen Eğitim - Öğretim Locaları statüsü üzerinde çalışmalar; Masonik Eğitim - Öğrenimin sebep, sorun ve yararı; Eğitim - Öğretimin dünya masonluğundaki uygulanış şekilleri; Vadilerde çalışacak birer Eğitim - Öğretim Locasının kuruluşu ile ilgili hazırlıklar ve faaliyete geçiş).

5) Türk Masonluğunun Düşünsel ve Bilimsel Alanlarda Yapması gereken Çalışmalar Açısından :

Yukardaki bölümlerde, konuları bir sisteme bağlayabilme amacı ile belirtilmiye çalışılmış olan tarihsel, bilimsel ve düşünsel malzemenin, sırf Türk masonluğunun çağdaş kişiliğini yaratma yolunda kullanılacak geleneksel kültür kaynağı olduğu kanısındayız. Bu itibarla 1.-3. dereceler çalışmalarında olduğu gibi, Mimar Sinan Araştırma Locası çalışmalarında da bu kaynakların icabı gibi değerlendirilebilmesini sağlayacak etüdler yapılmalı ve elde edilen metinler, belirli bir sisteme göre yayınlanmalıdır.

6) Mimar Sinan Locası (Quatuor Coronati) Çalışmaları Açısından :

Masonik anlamda bilimsel araştırmalar yapmak, masonik sorunları çeşitli yönlerden çözümlenmek ve retüeller üzerinde çalışıp bu alanda gerekli üslup bütünlüğünü sağlamak amacıyla yükümlü bulunan Mimar Sinan Araştırma Locası, yönetmeliği gereğince aşağıdaki hususları gerçekleştirmekle görevlidir :

(Tarihsel, düşünsel, bilimsel v.s. araştırmalar ile ilgili: etüd, broşür, kitap, dergi ve monografi yayınlamak; Tartışmalı, tartışmasız konferanslar, açık oturumlar, seminerler düzenlemek; Türkiye Büyük Locasından havale edilecek çeşitli konularla ilgili araştırmaları yapıp, sorunları çözümlenmek, fikir ve kanaat açıklamak; Aslı veya muhabir üyeler veya tanınmış bilim adamlarıyla işbirliği sağlamak; Bilimsel çalışma ve

araştırmalar sonunda elde edilecek metinleri, yayımdan önceki envar Loca toplantılarında inceleyip karara varmak; Ritüel revizyonlarını yapmak v.s.).

Dünyanın her yerinde olduğu gibi, Araştırma Localarının esas amacı, bilimsel sorumluluğa yönelen inceleme ve çözümleme prensibine dayandığı içindir ki, Mimar Sinan Locasının da Büyük Locaya bağlı bir bilim kurulu olarak aynı hizmetleri görmesi gerekeceği tabiidir. Bu Locanın masonlukla çok yakından ilgili olan daha başka konularda da bilimsel araştırmalar yapması ve Türk masonluğu için düşünsel değer taşıyan bir kitaplık meydana getirmesi lâzımdır. İngiltere Büyük Locasına bağlı Araştırma Locasının (Quatuor Coronati), bir asra yaklaşan hayatı içinde meydana getirmiş olduğu kitaplık burada önemli bir örnek olarak gösterilebilir.

Şurasını bir kere daha belirtmek gerekir ki, Araştırma Locası tarafından incelenecek konuların gerektikke Locaların düşünsel çalışmalarında da ele alınmaları, Türk masonluğunun fikrî alanda güçlenmesi bakımından çok faydalı bir gayret olmanın önemini taşımaktadır; bu arada, Araştırma Locası çalışmalarının bilimsel sorumluluk açısından olan durumunun özellikle gözönüne alınması gerekmektedir.

Türk masonluğunun bundan böyle bilimsel açıdan elkoymakla yükümlü olduğu konuların daha çok hangi manevî zorunluklara bağlı olduğunun

da Mimar Sinan Locası tarafından esaslı surette incelenip tesbit edilmesinde zorunluk görmekteyiz. Şurası muhakkaktır ki, gittikçe değişip yoğunlaşan dünya gerçekleri karşısında, Türk masonluğunun herşeyden çok ve özellikle değinmesi gereken tek konunun, sadece insan ve gelişimi olduğu inkâr edilmez bir gerçektir. O halde bugünün masonik çalışmaları, öncelikle insanın sonra da tolerans ve laisizmin yeniden yorumunu yapmaya yönelme zorunluğundadır.

Türk masonluğu da, batıda ilk olarak 18. yüzyılın başlarında müesseseseleşmiye başlamış olan batı masonluğunun insanlık ilkelerini benimsemiş, millî ve lokâl özelliklerini, batı anlamındaki insanlık ideâli üzerinde geliştirme görevini yükümlenmiştir. Ondan dolayı Türk masonluğunun özü de yalnız ve yalnız insana ve insanın gelişimine yönelmekte ve ancak bu türlü bir gelişime temel olan düşünce hürriyeti, laisizm ve toleransdan beslenmektedir. Türk masonluğunu özellikle düşünce hürriyetinde etkiliyen batı masonluğu, insanlar arasında din, milliyet, ırk ve mezhep ayrılığı gözetmeksizin Localarını her insana açık tutmuştur ki (Anglosakson masonluğu), Türk masonluğu da kendine mahsus olan millî karakteri içinde ve 1. - 3. dereceler çalışmalarında, sırf ortak ritüellerin gerektiği insancıl ilkeleri talim etmiş ve ancak bu türlü ilkelerin ışığında insancıl fikirleri geliştirme fırsatını elde edebilmiştir. Nitekim böyle bir anlayış içinde, birbirinden farklı bü-

tün dogmalar, doktrinler, mezhepler ve ritler susmakta ve masonluğun tek ortak konusu olan insan ve gelişimi ilkeleri ele alınmaktadır. Kaldı ki, insana insanı baskısız sevdirmenin sanatı demek olan masonik, daha doğrusu insancıl düşünüş ve uygulayışta, büyük filozof Eflâtun'un bundan 2500 yıl önce değindiği şu değişmez gerçeğe karşılaşılmaktadır: «Akl-ı Hikmet, İrade, Nefse Hakimiyet, Adelet!».

Türk masonluğunun da batıdaki örnekleri gibi, müsamahalı, lâik ve düşünce hürriyetine dayalı bir reforma yönelmesinin zorunlu olduğu kanısındayız. Türk masonluğu ancak böylesine bir kişilik içinde, insancıl olduğu kadar da millî - çağdaş benliğini elde edecek, yani Ziya Gökalpçi ve Atatürk'cü bir masonluk olabilecektir. Nitekim Türk masonluğunun bu temel ilkelerine önce mason Ziya Gökalp değinmiş, sonra da Atatürk, bu tabii ve jeopolitik zorunu, pratik yönden de değerlendirmiştir. Büyük Türk düşünürü mason Z. Gökalp'in şu sözleri, gerçeği olduğu gibi gözönüne sermektedir : «... (değişmezlik vasfını kazanmış olan) kaide-ler, gelecek yaratamazlar. Gelenek ise, yaratma ve gelişme demektir... çünkü gelenek,... kendisine aşılana yeniliklerde, damarlarındaki besisuyundan feyiz alarak canlanır ve bayağı taklitte olduğu gibi çürüyüp düşmez...».

Onun içindir ki, Gökalp tefekkürü, geleneğe, uluslararası ortak değerlerden aşmayı zorunlu kıl-

maktadır; ve bu da özellikle Türk masonluğunun batı anlamında bir reforma yönelip, hayatî önemi olan gelişim kanunlarının zorunluklarına ayak uydurmasıyla mümkündür. Bu itibarla Türk masonluğunun, bu arada 1. - 3. derecelerden başlamak üzere, Mimar Sinan Araştırma Locasının ön plânda değinip incelemesi gereken hayatî gerçeğin şu 3 ana - tema olduğu kendiliğinden anlaşılmaktadır :

1) Atatürk devrimlerinden buyana, sosyâl, politik bünye değişimine uğramış bulunan Türk toplumuna, uluslararası plândaki yeni yaşama şartlarının getirdiği manevî değerlerin tanıtılmasında, Türk masonluğunun önderliği olmalıdır.

2) Türk Masonluğu, çağdaş medeniyetin problemleri ile yakından ilgilenmeli ve bu problemlere birer çözüm yolu bulmayı mümkün kılacak düşünsel çalışmaları ön plâna almalıdır.

3) Türk Masonluğu ve masonları, özellikle müsbet ilimde ve kültürde üstün düzeye ulaşma çabasına bütün gücü ile yardımcı olmalı, yeniden kurulmakta olan dünyayı, yeni açılardan tanıma ve tanıtma çabasına katılmalı, yeni bilgi ve buluşları, tam ve belirli bir ahlâk anlayışına faydalı kılma gayretine yardımcı olmalıdır.

Yukardaki 3 bölümde topluca belirtmiye çalıştığımız ana prensiplerin, Türk Masonluğu, dolayısıyla Türk toplumu lehine değerlendirile-

bilmesi bakımından yaptığımız araştırmalar sonunda, düşünsel çalışmalarımızın, gerek localarımızda, gerek özellikle Mimar Sinan Araştırma Locasında, aşağıdaki 8 ana konuya yöneltilmesinde hayatî zorunluk görmekteyiz. Nitekim bu 8 Ana - Konunun herbirinde çeşitli başlıklarla tesbit ettiğimiz inceleme malzemesinin, öncelikle Mimar Sinan Araştırma Locasında işlenmesinin, Türk Masonluğunu önemli gerçeklere ulaştıracağına inanıyoruz. Millî Türk masonluğunun dikkatle üzerine eğilmesinde fayda gördüğümüz temel konular ile bu konulardan doğan çeşitli araştırma temalarını aşağıda sırası ile açıklıyoruz :

1) GENEL AHLÂK YÖNÜN-
DEN :

(Beşerî Hayatın amacı; Ahlâkî temel kavramları; İnsanlık haysiyeti; Teknik ilerleyişle ilgili olarak ahlâkî hayır ve ahlâkî gelişim; Sosyal ahlâk ve sosyal hukuk ilkeleri).

2) ÖZEL AHLÂK YÖNÜN-
DEN :

(Kişisel ahlâk; Manevî hayata karşı vazifeler; Kişilerarası vazifeler).

3) AİLE AHLÂKİ YÖNÜN-
DEN :

(Ailenin tarihî gelişimi; Çeşitli medeniyet tipleri içinde ailenin durumu ve önemi ve

aile fertlerinin sosyal statüleri; Çağdaş toplumun aile problemleri).

4) VATANDAŞLIK AHLÂKİ
YÖNÜNDE :

(Tarihî gelişim içinde fert ve toplum kavramları; Çağdaş milliyetçilik ve vatanseverlik; Devlet ve yurttaşlık ahlâkı; Sosyal hukukun hürriyet ve demokrasi ile sağlanması).

5) SOSYAL ÇEVRE YÖNÜN-
DEN :

(Meslek ve ahlâk; İş müna-sebetlerinde ahlâk; Çalışma ahlâkı).

6) İNSANCIL AHLÂK YÖ-
NÜNDE :

(İnsana ve insanlığa karşı vazifeler; Milletlerarası ahlâk; İnsanlar arasında dayanışma; Milletlerarası işbirliği ve insancıl kuruluşlar).

7) TABİAT ve EVREN BİLİM-
LERİ YÖNÜNDE :

(Tarih boyunca bilim anlayışları; İnsan ve Tabiat bilimleri; Toplum ve Tabiat bilimleri; Müsbet bilimler açısından insan, toplum ve evren; Makrokozmoz ve mikrokozmoz karşısında insan).

8) ESTETİK YÖNDE :

(Sanat yaratışları ve sanatçı; Sanat ve İnsan; Sanat ve tabiat; Tabiatte ve sanatta güzellik; Sanat duygusunun

hasbîliği; Sanat ve toplum; Sanat emeğinin önemi; Sanat eseri niçin ve kimin için yapılır?).

9) GENEL EĞİTİM-ÖĞRETİM VE YETİŞKİNLER EĞİTİMİ YÖNÜNDEN :

(Ümmilikle savaş (alfabesizlik) çalışmalarını ile ilgili konu ve sorunları araştırıp çözümlenmek; Resmî organların bu yoldaki çalışmalarına yararlı olmak; Okuma çağı dışında kalmış vatandaşların eğitimi ve öğretimi ile ilgili Yetişkinlerin eğitimi konusunun gerektirdiği araştırmalara yardım etmek ve bu alanla ilişkili vatandaşlara hayatî bilgileri verme bakımından gerekli nazari ve amelî faaliyette aktif rol oynamak; Vatandaş kültürünün belirli bir düzeye ulaşmasını zorunlu kılan Temel Eğitim konusunda da incelemeler yapmak ve resmî organların bu alandaki çalışmalarına katılmak).

Yukarıda 9. bölümde belirtilen çalışmalara, daha çok meslekten öğretmen kardeşlerimizin katılmasında, masonik ilkeler açısından büyük yarar ve zorunluk görmektediriz.

Türk masonluğunun çeşitli ünitelerinde ve özellikle Mimar Sinan Araştırma Locasında, yukarıda açıklanan 9 temel - konu ile temaslarından gayri malzemenin de bulunup iş-

lenmelerinde büyük fayda görmekteyiz. Şimdilik biz yukarıdaki mevzuları tesbit edip sunmakla yetiniyoruz.

Son zamanlarda öncelikle Alman masonluğunun elealıp, bugünün gerçekleri açısından incelenmesine önem verdiği çok büyük bir konu ile daha karşılaşmaktadır ki, bu konu da Fikir Hürriyetidir. Bu temasın yukarıda 1. ve 6. bölümlerde belirtilen malzeme arasında izlenmesi mümkün görülmekle beraber, incelenecek mevzuun günün durumu açısından olan önemi bakımından, ayrı bir bölümün kolları halinde araştırılmasının daha da faydalı sonuçlar vereceğine inanıyoruz. Kaldı ki, Alman Büyük Locası tarafından çıkarılan aylık Derginin (*) Ocak 1966 tarihli nushasında, sadece bu konunun elealınp işlenmiş olduğu görülmüştür. Tanınmış Alman yazarlarından 7 kardeşimizin bu dergide yayınladıkları makaleler şunlardır; 1) Alman Büyük Locası Büyük Üstadının Fikir Hürriyeti hakkındaki Önsözü; 2) Fikir Hürriyeti Açısından Masonik Haklar (Theodor Vogel); 3) Masonik Tenkide Dair; 4) AFAM Anayasasına ve Kanununa göre Masonik Fikir Hürriyetinde Sınır; 5) Fikir Hürriyeti, Toleransın Temel Taşdır; 6) Gazetecilerin Durumu Güç - Mason Gazete-

(*) Mitteilungsblatt, herausgegeben von der Grossen Landesloge der alten freien und angenommenen Maurer von Deutschland - Handschrift für Brüder Freimaurer, Januar 1966, No. 5.

tecilerin Durumu Bütünü Güç; 7) Anayasa Açısından Fikir Hürriyeti.

Yazımızın başından beri açıklanan düşünce ve yorumlar karşısında, Türk Masonluğunun, geçmişe ve geleceğe göre en çok değişmesi gereken yönü, artık sadece kardeşlerin belirli gün ve saatlerde biraraya gelmelerine imkân veren bir dernek olmaktan çok daha ziyade, çeşitli ünitelerinde hayati ve bilimsel konuların incelenip değerlendirilmelerine her devirden fazla yervermesi gereken bir topluluk olma yolunda gelişmesi zorunludur. Onun içindir ki, günümüzün düne benzemiyen gerçekleri karşısında, yukarda bir sisteme sokmaya çalıştığımız insanî konuların, bundan böyle düşünsel çalışmalarımızda şekillendirilip toplum kalkınmasına yöneltilmesinin, camiamızın temel prensipleri arasında gereği gibi benimsenmiyeceğini tasavvur bile edemiyoruz. Yeni Türk masonluğunun, kardeş ve makbul obediyanlardan daha da farklı olması icabeden özelliğini, ancak gerçekçi, reformcu bir çaba içinde elde edebileceği kanısındayız. Bu itibarla Türk masonluğunun ve masonlarının müsbet ilim anlayışına her zamandan çok önem verme zorunluğunda olması, beşerî bir eğilim olan mistik - metafizik düşünüşte, iç dünyamıza yönelişte bile, gene müsbet ilim yoluyla büyük gerçeklere, sınırsız sezilere varabilmenin her zaman için mümkün olabileceğini benimsiyen bir topluluk olmasını gerektirmektedir. Çünkü bugünün Türk masonuna, batı ile do-

ğunun düşünce ve uygulamadaki yön ve amaç ayrılıklarını gereği gibi belirtmede, ancak müsbet ilim anlayışı önder olma durumundadır. Esasen biz batı Türklerini, jeopolitik bünyeden gelen gelişim, isteristemeyen böylesine bir araştırma ve öngörüye zorlamaktadır; ve temel amacımız batılı anlamında bilgi ve irade eğilimine yönelmektir. Türk masonu, bu topraklar üstünde birbirinin yerini almış medeniyetlerin hepsinin de, doğudan batıya akıp gitmiş olduklarını iyi bilmekle yükümlü olduğu kadar, batılı anlayış gerçeğinden gelen müsbet ilim zihniyetine süratle ayakuydurtmak ve yukarda açıklanmış bulunan hayati konuları gene bu açıdan değerlendirmek zorundadır. Nitekim yalnız Türk masonluğu için değil, bütün Türk toplumu için büyük önem taşıyan bu hayati zorunun gerçek yüzünü bütün inceliğiyle belirtecek malzemenin burada en tipik örneğini vermekte büyük yarar görmekteyiz. Şöyle ki, yaşadığımız çağın ünlü psikiyatru müteveffa Freud'un çok yakın arkadaşı olduğu kadar, bilimsel görüş ve inanış bakımından Freud ve felsefesinden o nisbette de uzaklaşmak zorunda kalmış bulunan ünlü psikiyatru müteveffa Carl Gustav Jung kardeşimiz, vasiyeti gereğince ölümünden sonra yayınlanan (1962) «Hatıralar, Rüyalar, Düşünceler» adlı eserinde (**), önemli bir

(**) Carl Gustav Jung: «Erinnerungen, Träume, Gedanken», Rascher Verlag, Zürich und Stuttgart 1962, S. 319.

görüşü açıklamakta ve şöyle demektedir: «... Manevî kültüründe çok çeşitlilik olan ülkelerde, meselâ Hindistan'da, ölümden sonra tekrar dirilip yeniden dünyaya dönme fikri, bütün düşüncelerin önünde gelen bir inançtır. Tıpkı batı anlayışında, dünyayı tek bir Tanrının yaratmış olduğu kanısının çoğunlukla ağırbasan bir inanç olması gibi. Onun içindir ki, doğu tefekkürünün esas, devamlı doğum ve ölüm eyleminden gelen sürekli bir gidiş ve dönüşün, herhangi bir amaca bağlanamayan tekrarında görülmektedir. Bu inanca göre, insan oğlu doğar, yaşar, inanır, ölür ve aynı hareketi böylece hep tekrarlar durur. Yalnız Buda tasavvufunda ilk olarak bir amaç ile de karşılaşılır ki, bu amaç da dünya nimetlerinden vazgeçişin, yani feragatin ideâlidir. Batı insanının kendine mahsus hayat efsanesine gelince, bu insan, sürekli gelişime ayakuydurmuş bir dünyaya bağlanmak ister. Bütün bu yorumlardan da iki zıt fikir ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, dünyanın bir başlangıcını, bir de sonucunu içine almaktadır. İkinci fikir ise, statik ve içine dönük olan sonsuz bir gidiş ve gelişini benimsemiş bulunmaktadır. Doğunun bu monoton, değişmez gidiş gelişten memnun ve tatmin edilmiş olmasına karşılık, dünya ve evrenin sonu ve kaderi üzerinde, batı insanların birleştikleri kesin bir fikir henüz yoktur; hattâ bu konuda astronomlar bile, bugüne kadar ortak bir düşünüş üstünde birleşmiş değildirler. Onun içindir ki, batı in-

sanının, tamamen statik ve aynı şeyi tekrarlayıp duran bir dünya ve ahiret anlayışına tahammül etmesine imkân olmadığı gibi, dünya anlamına ulaşabilme yolunda bazı bilimsel zan, faraziyye ve kıyaslara başvurmakta olduğu da bir gerçektir. Doğu insanı, böylesine zan, faraziyye ve kıyaslara yanaşmamakla beraber, bu türlü düşünceleri (yalnız) kendi içinde yaşamakta ve bütün bunlara adeta kendi nefsinde vücut vermiye çalışmaktadır. Batılı, dünya anlamını geliştirme çabasıdadır; doğulu ise, dünyayı bizzat kendinde yaşayarak tamamlamanın ve Buda'nın yaptığı gibi nefsinin dünyadan ve varoluştan yoksun kılmanın gayretindedir. «C.G. Jung'un bu çok enteresan açıklamasından anlaşıldığı üzere, bizim için batılı anlamdaki müsbet ilim anlayışına yönelme, yaşadığımız çağın milletlerarası değerdeki ortaklaşa araştırma esprisine dayanarak, hata ve yanlıştan kurtulma ve asıl öze biran önce ulaşabilme çabasıdır gelmektedir ki, bu çok önemli durumu da Prof. Jung gene aynı kitabında şöyle yorumlamaktadır (S. 382): «...İnsanoğlu yanlışta ısrar ettikçe, asıl özü daha az duyar ve böylelikle hayat, kendisi için tatmin etmiyen bir hâl alır. Hattâ böyle bir insan, sınırlarla çevrili olduğunu da sezer, çünkü onun düşünceleri de sınırlanmıştır; ve bu durum, onda haset ve kıskançlık yaratır. Fakat insanın..., hayatta sınırsızlıkla yanyana olduğunu duyup anlamasıyla ki, istek ve ilgisinde bir değişmedir başlar. Neticede in-

san, asıl öz için yaşama zorunluğuna uyar; bu böyle olmadıkça da bütün bir hayat kaybolmuş sayılır...».

Sayın okuyucularımıza bu yazıda sunduğumuz görüş, anlayış ve inanışlar da gösteriyor ki, Türk masonluğunun ve masonunun, inançta müsamahalı bir kaderciliği öngörmesi şöyle dursun, insanoğlu için en yüce mukadderin, Tanrı vergisi olan akılda ve ruhda, hattâ bu iki yüce fak-

törün mutlu karışımında yaralmış olduğu kanısındayız. Türk masonluğunun sırf bu anlayışa dayalı bir inaçla, müsbet ilim zihniyetini benimsemesi ve böylesine bir yaşayışı sağlayacak araştırmaları Türk toplumu için değerlendirmeye çabasına can ve yürekten katılmasıyla, Türkiye'de yeni millî obediyanın doğuş, oluş ve gelişimini sağlama yolunda esaslı bir adım atılmış olacaktır.

C. M. ALTAR

MİMAR SİNAN

Doç. Orhan ALSAÇ

Bugünkü hür ve kabul edilmiş Masonluk örgütünün yani spekülâtif Masonluğun, operatif Masonluktan, yani hür Masonlar örgütünden geldiğini biliyoruz. Çok eski tarihî zamanlardan beri Masonluğun, yani yapıcılık sanatının, diğer bir çok sanatlar gibi, ustadan çırağa intikal eden bir sanat olduğu ve bu sanatın sırlarının bu sanata girip onun çıkarılığını yapmamış kimselere verilmemesi için büyük dikkat sarfedildiği, semboller kullanıldığı, işaretler kararlaştırıldığı, kendilerinden olmayanların katılmadıkları toplantılar tertip edildiği ve tecrübe ve bilgisi artanların yevmiye ve nafakalarının da arttığı ve böylece yayılacak önemli yapıların her türlü işçiliğini bu örgüte mensup kişilerin tekellerinde tuttukları da biliniyor.

Operatif Masonların yalnız bir memlekette olmayıp dünyanın o zaman bilinen her tarafında bulduklarını ve her tarafa davet edilip rahatça gittiklerini, gittikleri her yerde hüsni kabul gördüklerini ve o yerdeki Masonlarla kolaylıkla anlaştıklarını, müşterek çalıştıklarını, o zamanın sosyal sınıflanmasındaki hür sınıflardan sayıldıklarını ve onun

için de bunlara Hür Masonlar denildiğini biliyoruz.

Masonluğumuzun menkıbeleri arasında Hazreti Süleyman'ın, Üstad mimar Hiramı davet ederek bir mâbedi inşa ettirdiğini, böylece operatif Masonların onun nezdinde de hüsni kabul gördüklerini, başta Süleyman Mâbedi olmak üzere bir çok şaheserler inşa ettiklerini ve bu fonksiyonlarını 17. asır sonlarına kadar sürdürdüklerini, bu uzun müddet içinde hem devlet adamları, hem de din adamları ile yani kilise ile iyi münasebetler kurduklarını, bunlara bir çok yapılar yaptıklarını da biliyoruz.

17. asır sonlarına doğru ve bilgilerin artık kulaktan kulağa değil de, belirli metodlarla okullarda öğrenilmeğe başlaması ile operatif Masonluğun önemi azalmış ve onun yerini insanlığın sulh ve saadet içinde yaşaması için bir mefkûre mâbedi inşasında çalışan Masonların örgütü olan bugünkü spekülâtif Masonluk almıştır.

Bu kısa ve sade özetlemeyi yapmaktan maksat bütün bu devirlerde dünyanın her tarafında olduğu gibi Osmanlı, Selçuk ve daha eski Türk Devletleri zamanında da pek çok ve

önemli yapının yapıldığı ve bunları yapanların da bir yapıcılar topluluğu yani Masonlar olması lâzım geldiği halde, bu Türk operatif Masonları hakkında sarîh bilgilerimizin olmadığını belirtmek ve bugünün Türk Masonlarına ve bilhassa bunların Mimar ve Mühendis olanlarına, bu sahada araştırmalar yaparak tarihimizi operatif Türk Masonluğu devrine ait bilgi ve belgelerle tamamlamak vazifesini hatırlatmaktadır.

Böyle bir konuda çalışmanın uzun ve zahmetli olacağını takdir etmek gerekir. Mimar Sinan Araştırma Kolunun kurulması ile genel olarak Masonluk ve özel olarak Türk Masonluğu hakkında her türlü bilimsel araştırmalara başlanması, Mimar Sinan Kolu tarafından idare edilen ve Türkiye Büyük Locası tarafından çıkarılan bu Derginin adının da «Mimar Sinan» olması, bugünün ve yarının Türk Mimar ve Mühendis kardeşlerini bu alanda da çalışmaya devamlı olarak itecektir.

Biz böyle bir araştırmaya katılmak, kardeşlerimize önyak olmak ve gelmiş geçmiş Türk Mimarlarının en büyüğü bilinen Mimar Sinan hakkında bu istikamette bazı bilgiler vermek için bu ufak etüd yazısını hazırladık ve Dergimizin ilk sayısına yetiştirmeğe çalıştık. Bu yazının pek çok noksanları ve belki de yanlışları vardır. Kardeşlerimizin bundan sonra yapacakları araştırmalar bunları tamamlar ve düzeltirse müsterek çalışmanın güzel bir neticesi meydana çıkar; ki bugün muhtaç ol-

duğumuz önemli şeylerden biri de budur.

Mimar Sinan'ın mimar olarak kişiliği hakkında oldukça yazı yazılmış, her yıl yaptığımız Sinan ihtifallerinde de birçok nutuklar söylenmiştir ve bunlar devam edecektir. Ancak bütün bunlar hemen sadece Sinan'ın yaptıklarını belirtmektedir. Sinan'ın kişiliği hakkındaki bu nevi yazılara kaynak olan vesikalârın başında (Tezkeretül Bünyan, Sinan bin Abdülmennan) gelmektedir. Biz de bu belgeden faydalandık. Bu belgede Sinan kendisini ve yaptığı eserleri anlatır. Sinan'ın «yaptım» dediği yapıların sayısı, bir insan ne kadar uzun ömürlü olursa olsun (Sinan 90 yaşından fazla yaşamıştır) bir kimsenin tek başına yapmasına ve hele o zamanın ulaşım şartları gözönüne getirilirse, bizzat mürakabesine imkân olmayacak kadar çoktur. Bunların, Baş Mimar olarak kendi sanat ve idarî mürakebesi altında bütün yurda yayılmış geniş bir ekibin çalışmaları ile meydana getirildiğinden şüphe yoktur. Bazı belgeler yurdun herhangi bir şehrinde yapılacak önemli bir yapıya Hasse Başmimarı (Sermiaanı Hasse) tarafından bir Baş Mimar ve bir çok mimarlar ile yapı sanatçısı tayin edildiğini ve onların, ellerinde bulunan bir cami tekemmül eder etmez, oraya gidip işe başlayacaklarını ve böylece fevkalâde geniş bir arazi işgal eden Osmanlı İmparatorluğunda bu sanat koluna tâbî herkesin büyük bir disiplinle işlerin başarılı bir şekilde

yapılmasında merkezden idare edildiğini göstermektedir. Meselâ Tezkeretül Bünyan'da Mimar Sinan, kendisine Şehzade Camiinin yapılması emredildiğinde derhal, zamanın benelerini - mimarlarını ve senktaşlarını - taş yontucularını toplayıp işe koyulduğunu söyler. Bundan başka her önemli yapının, misal olarak Süleymaniye Camiinin yapı defterleri ve çeşitli vakfiyeler gibi, elimizde bulunan belgelerinde bütün inşaat esnasında çalışan, en büyüğünden en basit işçisine kadar herkesin isminin, aldığı yevmiyenin ve yaptığı işin yazılı oluşu, bu teşkilâtın ne kadar muntazam ve büyük bir sorumluluk duygusu altında çalıştığını da belli etmektedir. Henüz sayıları pek az olan belgeler bile bu alanda çalışma yapıldığı takdirde bizi müspet sonuçlara götürecek pek çok benzerlerine rastlanacağını müjdelemektedir.

Yapıcılıktan başka diğer pek çok sanatkârların «lonca» diye tanınan bir teşkilâta tâbî olduğunu, bir ustanın yanında çıraklık ve kalfalık devrelerinin tamamlamadan sanatini tek başına icra edemediğini ve zamanı gelince hem kendisi de diğer aynı sanattan ustaların ve misafir seyircilerin önünde sanatını icra ederek bir imtihan geçirdikten sonra, kendilerine mahsus merasimler ve dualarla, peştemal kuşanıp usta olduğunu biliyoruz. İsmi ve merasim şekilleri ile dahi bizimki ile büyük bir benzerliği olan bu teşkilâtın birçok sanat kollarında mevcudiyetini biliyoruz. Yapıcılık sanatında böyle bir

teşkilât hakkında bugüne kadar sarıh bir bilgimiz yoktur. Şimdiye kadar yapıcıların daha ziyade bir Başmîmara bağlı geniş bir devlet teşkilâtı olduğu, mimarların ordu kademelelerinde yetiştiği veya bir nevi memuriyet olduğu zannedilmektedir. Fakat bütün bu bilgilerin, belge noksanlığından, yanlış olması ihtimali çoktur. Belki de sırlarını pek iyi saklamasını bilen Türk operatif Masonları teşkilâtı hakkında bize bilgi verecek yeterli doküman bırakmış olabilirler. Fakat bütün bunlar ancak esaslı bir araştırmadan sonra verilecek hükümler olmalıdır.

Sinan hakkında elimizde mevcut ve yukarıda sözünü ettiğimiz belgeden ve kendi ifadesinden öğrendiğimize göre, büyük mimar 1500 tarihi civarında Kayseri'de doğmuş, devşirme olarak orduya yani zamanın en büyük okuluna alınmış, orada kendi istidadı istikametinde ve kendi isteği ile neccar sınıfına ayrılmış üstadlar yanında uzun zaman pergerdarlık ederek sırası ile acemi oğlanı, yeniçeri piyadesi, atlı sekban, acemi oğlanlar yayabaşısı, kapı yayabaşısı, zemberekçibaşı ve haseki payelerine ulaşmıştır. Tezkeretül Bünyan'ın bir yerinde (yetişin Hacı Bektaş ocağından) da der. Ve nihayet sermîmaranı hassalık vazifesini de yüklenerek en azından 50 - 60 yıllık bir süre içinde ismini vermeğe değer bulduğu 698 den fazla yapı (80 cami, 400 mescit, 60 medrese, 32 saray, 19 türbe, 7 darülkurra, 17 imaret, 3 dariüşşifa, 7 köprü, 15 su yol kemeri,

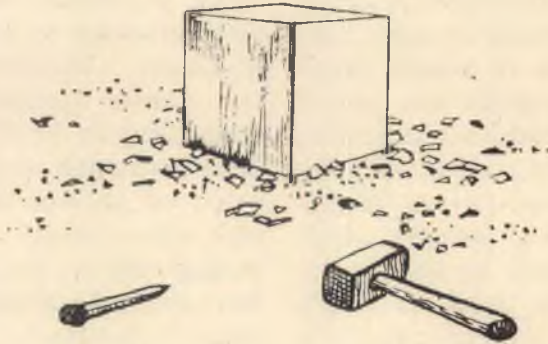
6 mahzen, 19 han, 33 hamam) yapmış veya yaptırmış, Türk Osmanlı mimarisini en yüksek mevkiine ulaştırarak gelmiş geçmiş mimarların en büyüğü ünvanını kazanmıştır.

Bu arada birçok seferlere katılarak birçok yerler görmüş, oraların sadece mimarî eserlerini değil aynı zamanda birçok yapıcılarını da tanımış bir sanatkâr olarak Mimar Sinanı böyle bir teşkilâtın başında sadece bir mimar olarak kabul etmek biraz güçtür. Çağdaş ve komşu ülkelerde çok eskiden gelme an'anelerle çalışan bir operatif teşkilâtı ve onların yaptıkları büyük mimarî eserler varken Sinan'ın ve teşkilâtının bunlarla hiçbir ilgi ve ilinti kurmaması akla yakın gelmemektedir. Bununla beraber yukarda belirtmek istediğimiz gibi bu alanda araştırmalar yok gibidir ve arşivlerimiz henüz el sürülmemiş durumdadır. İlerde bu yönde yapılacak esaslı derin bilimsel araştırmaların Türk operatif Mason-

luğunu meydana çıkaracağını ümid ediyoruz. Meselâ Tezekeretül Bünyan'da Sinan Süleymaniye Camiini yaparken birçok mermerlerin Hazreti Süleyman'ın sarayından gelmiş olduklarını söyler. Acaba bu sözlerde sembolik bir mâna veya bir işaret mi saklıdır?

Biz bu küçük ve değersiz yazı ile kardeşlerimize arşivlerde araştırmalar yapabileceklerini, değerli dokümanlar bulabileceklerini, yapılar üzerinde yapacakları araştırmalarda Türk yapı sanatı mensuplarının (Türk operatif Masonlarının) kullandıkları motiflerde sembollere rastlayabileceklerini ve bunların da değerli birer iş teşkil edebileceğini hatırlatmak istedik. Ancak böylece Masonluk tarihimizi tamamlamada yararlı olabilir ve birçok büyük üstadlar yetiştirmiş Türk Operatif Masonlarının kurmuş oldukları bir temele dayanmanın sevinç ve gururu- nu duyabiliriz.

O. ALSAÇ

Mimar Sinan Muh. . L. . nın faaliyeti hakkında bilgi

2 Mayıs 1965 tarihinde Türkiye Büyük Locasının Umumî Hey'eti, Quatuor Coronati nev'inden bir Türk Araştırma Locasının kurulmasını kabul etmiştir. Gerekli hazırlıkları ve işlemleri yapmak üzere görevlendirilen Daimî Hey'et, kendisine kabul edilen yetki dairesinde, sözü geçen Locanın kuruluşu ile ilgili çalışmalara hemen koyulmuş ve ilk iş olarak Araştırma Locasının İç Yönetmeliğinin hazırlanmasını ele almıştır. İttifak ile kabul edilen İç Yönetmelik esasları dahilinde çalışan ilk 10 Asli üye'den iki birader üyelikten istifa etmişler, yerlerine yenilerini seçilmiştir.

Asli üye sayısı 40 olarak sınırlı bulunan Mimar Sinan Muh. . L. . nın şimdiki asli üye sayısı yalnız 14'dür. (Muhittin Celâl Duru B . . ebedî meşrika intikal etmiş, diğer iki kardeşimiz de asli üyelikten istifa etmiş olduğuna göre, kuruluşundan sonra 17 kardeşimiz Mimar Sinan Locasının asli üyeliğine seçilmiş bulunmaktadır.)

Asli üyeliğe seçilebilmek için diğer malûm şartlardan başka bir de seçim anında matrikülde kayıtlı bulunan asli üyelerin ittifakının müsbet oyunu almış olmak gerekmektedir. Mimar Sinan Muh. . L. . nın asli üyeleri İstanbul Ankara ve İzmirdeki bütün Locaları-

mıza gerekli bilgileri vermek üzere görevlendirilmiş, ve bu görev büyük nisbette yerine getirilmiştir. Bu hususta devamlı çalışmalar yapılacaktır.

Mimar Sinan Locasının mühim görevlerinden birisi ve belki de en önemlisi Mimar Sinan Dergisinin yayınlanmasıdır. Yılda dört defa yayınlanması istenen bu derginin bu ilk nüshası, ilk seçme yazıları ve komünikasyonları okurlarının tetkikine arz etmektedir. Dergide yayınlanan yazılar genellikle seçme yazılardır. Bunların Mimar Sinan Muh . . L . . nın amaçlarına uygun olması aranılmaktadır.

Mimar Sinan Muh . . L . . geniş bir kitaplık tesis etme çalışmalarına girişmiştir. Bütün Türk Masonlarının istifadesine arz olunacağı tabii olan bu kitaplık, büyük bir boşluğu dolduracaktır. Bu kitaplığın yalnız İstanbul'a münhasır kalmaması için, Ankara ve İzmir Bölgelerinde de birer Mimar Sinan Kitaplığı kurulacaktır.

Bu cümleden olmak üzere, kitaplığın yanında bir de Arşivin kurulması

esas görülmüştür. Türk Masonluğunun, uyuma devrinden sonra oldukça dağılmış bulunan resmî vesikalarının yeniden derlenmesi, toplanması gerekmektedir. Mimar Sinan Muh . . L . . bütün Türk Masonlarını kendisine yardıma davet eder.

Mimar Sinan Muh . . L . . kurulduğu günden itibaren, İç Yönetmeliğindeki hükümler dairesinde, üç ayda bir Resmî olmak üzere her ay bir defa toplanmıştır. Bu toplantılarda çeşitli kararlar almış ve hazırlanmış olan bir çok makale ve komünikasyonu incelemiştir.

Yabancı Obediyanslar tarafından da tanınmaya başlanan Mimar Sinan Muh . . L . . nın, aynı amaçlarla yayınlanan California Free Masons Dergisinde, bedelsiz abone kaydolunmuş öğrenilmiştir. Bu nazik jestten dolayı Mimar Sinan Muh . . L . . pek mütehasıs olmuştur.

Dergimiz, her yayınında, Mimar Sinan Muh . . L . . faaliyetlerini belirtmektedir.

C. M. ALTAR

Masonik Araştırma Locaları ve adresleri

AVUSTURALYA :

1. Hobart Lodge of Research 62, 119 Maquarie Street, Tasmania.
2. Lodge of Research 69, The Masonic Hall, Brisbane Street, Launceston Tasmania.
3. Research Lodge 277, Freemasons Hall, Perth.

FEDERÂL ALMANYA CUMHURİYETLERİ :

1. Quatuor Coronati 808, MS: Dr. Reinhold Müller, 3414 Hardegsen, Drei-Eichen-Weg 6.
2. Quatuor Coronati, Dr. Reinhold Müller, 3414 Hardegsen, Drei-Eichen-Weg 6.
3. Quatuor Coroanti Hamburgenses, Alfred Buss, 2 Hamburg 52, Stutsmoor 24.
4. Karlsruher Arbeitskreis der Frmr. Forschungsgesellschaft Quatuor Coronati, Bayreuth, Dieter Möller, 75 Karlsruhe-West, Pfalzstrasse 21.
5. Pythagoras-Euklides Meister, Sekretariat, 2 Hamburg 43, Postfach 4639.
6. Ordo Rosae Aureae (ORA) München - Bruxelles - Athens, ORA-Verlag, 8 München, Herrnstrasse 14/V.
7. Wissenschaftliche Forschungsgemeinschaft der Grossen Landesloge der Ferimaurer von Deutschland, Dr. Gerhard Kück, 28 Bremen, Metzger Strasse 46.

İNGİLTERE :

1. Quatuor Coronati Lodge 2076, 27 Great Queen Street, London W. C. 2.
(Federal Almanya Temsilciliği: Vertreter für die Bundesrepublik: Alfred Rabes, 8 München 5, Corneliusstrasse 2).
2. Lodge for Masonic Research 2429, Masonic Temple, Bridge Street, Manchester 3.
3. Lodge of Research 2429, Freemasons' Hall, 80 London Road, Leicester.

FİNLANDİYA :

1. Minerva, P. Esplanaadikatu 35 E., Helsinki.

FRANSA :

1. Clio 800, Charles-Henry Chevalier, 8 rue Puteau, Paris 170.
2. Commission d'Histoire du Grand Orient de France, Centre de Documentation, 16 rus Cadet, Paris 90.
3. Commission d'Histoire de la Grand Loge de Franco, Charles Gosselin, 8 rue Putea, Paris 17°.
4. Villard de Honnecourt 81, Secrétariat, 65 Bd. Bineau, F - 75 Neuilly.

İRLANDA :

1. Lodge of Research 200, Freemasons Hall, Molesworth Street, Dublin.

YENİZEELAND :

1. Hawkes Bay Research Lodge 305, Masonic Temple, Market Street, Hastings.
2. Research Lodge of Ttago 161, Haeremal Masonic Hall, Freat King Street, Dunnedin.
3. Research Lodge of Southland 415, c/o P. O. Box 6439, Wellington C. 2.
4. Research Lodge of the Taranaki Province, The Masonic Hall, Liardet Street, New Plymouth.

AVUSTURYA :

1. Quatuor Coronati, Vors. : Hans Wagner, Wien I., Dorotheergasse 12.

BİRLEŞİK AMERİKA :

1. Arizona Research Lodge, Masonic Temple, 4 th Ave. and Monroe, Phoenix 3, Arizona.

2. Arkansas Research Lodge 739, Albert Pike Memorial Temple, Little Rock, Arkansas.
3. Central California Reseach Dodge (Or . . Fresno), Weschester Masonic Temple 7726 W. Manchester Blvd., Playa del Rey, Calif..
4. Colorado Research Lodge, Suite 300, Masonic Temple, Denver, Colorado.
5. El Camino Research Lodge (Or . . Mountain Wiew), Westchester Masonic Temple 7726 W. Manchester Blvd., Playa de Rey Calif.
6. Northern California Research Lodge (Or . . San Fransisco), Westchester Masonic Temple, 7726 W. Manchester Blvd., Playa del Rey, Calif.
7. Ohio Chapter of Research, Paul G. Lutz, Masonic Temple, 3615 Euclid Ave., Cleveland, Ohio.
8. Oklahoma Research Lodge, J. Fred Latham, 102 S. Broad, Guthrie, Oklahoma.
9. Philosophic Lodge of Research, 201 Ann Street, Hartford 3. Conn..
10. Research Lodge of Oregon 198 AFAM, Masonic Temple, 1119 S. W. Park Ave., Portland 5, Oregon.
11. Southern California of Research Lodge (Or . . Hollywood), Ralph A. Herbold, 10972 Sampson Ave., Lywood, Calif.
12. Texas Lodge of Research, P. O. Box 446, Waco. Texas.
13. Virginia Research Lodge 1777, Masonic Temple, Ricmond 20, Virginia.
14. Wisconsin Chapter of Research, c/o R. A. M., P. O. Box 529, Trenton, Mo. 64683.
15. The Grand College of Rites of the U. S. A., Archibald R. McNeil, 549 East 23 th Street, Bronx, N. Y..
16. ThePhilalethes Society, John Black VROOMAN, P. O. Box 402.
(Federál Almanya Temsilciliği : Vertreter für die Bundesrepublik : Dr. -ing. Theodor Vogel, 872 Schweinfurt, Deutschfeldstrasse 12).
17. The Society of Blue Friars, H.V.B. VOORHIS, 90, Pierrepont Street, Brooklyn 2, N. Y. .

TÜRKİYE :

1. Mimar Sinan Locası No: 43 ÜS. . Hayrullah Örs, Nuruziye Sokağı 25, İstanbul.

YANKILAR

■ Doğumunun yüzüncü yılına tesadüf eden 8 Aralık 1965 tarihinde, New York Büyük Locasına mensup Altıncı Manhattan Bölge Mahfilinin çalıştığı vadi dahilinde, ebedi şarka intikal etmiş olan Jan Sibelius Biradere izafetle ve özellikle New York'a yerleşmiş Finlandiya asıllı Biraderler tarafından «JAN SIBELLIUS» Muhterem Locası kurulmuştur.

■ Hindistan Büyük Locasının Aralık 1965 ayı zarfında yaptığı toplantıda, Büyük Üstad Bhogilal C. Shah Birader, Allahabad vadisinde «Unity» Locasının uzun seneler Üstadı Muhteremliğini yapmış, ve Masonluğa olduğu kadar Vatanına ve bütün insanlığa aşkla hizmet etmiş olan Motilal Nehru Biraderin Manevî hâtırası önünde eğilmiştir. (Motilal Nehru Birader ilk Hindistan başbakanı Jawaharlal Nehru'nun babası idi).

■ Aralık 1965 ayı zarfında Vaşington Mahfillerinin bulunduğu binada açılan sergide, 21 ilâ 29 Ağustos 1965 tarihinde fezada dolaşmış olan Geminin V den çıkarak feza yürüyüşünü yapmış olan Leroy Gordon Cooper Biraderin feza yürüyüşü sırasında taşıdığı masonik bayrak teşhir edilmiştir.

■ 6 Mayıs 1840 tarihinde tedavüle çıkan ve dünyanın ilk pulu olarak tanınan Kraliçe Viktorya'nın kafa resmi-

ni havi 1 penni'lik posta pulunun gerek resmi ve gerekse klişesi Massachusetts Büyük Locasına mensup St. Peters Lodge'de nura kavuşmuş Jacob Perkins tarafından yapılmıştır.

■ İngiltere Büyük Locasına mensup muhterem locaların sayısı her yıl artmaktadır. Nitekim, bu locaların sayısı 1956 yılında 6762, 1957 yılında 6831, 1958 yılında 6884, 1959 yılında 6943, 1960 yılında 7008, 1961 yılında (Irak, Mısır v.s., deki locaların kapanması sebebiyle) 6996, 1962 yılında 7041. 1963 yılında 7110, 1964 yılında 7163 ve 1965 yılında 7221 dir.

■ Teksas Büyük Locası Büyük Üstadı John R. Collard Jr. Birader, 1965 yılında 11 Mason binası, yedi okul, iki hastane ve bir geri kalmış çocuklar yurdu olmak üzere yirmi binanın temelini atmıştır. Teksas Büyük Locasına mensup olarak 968 Locada 244.508 Birader çalışmaktadır.

■ İsviçre Büyük Locası Bern'de Brunngasshalde 45 Numarada Kâin 10 katlı yeni ve mükemmel binasına taşınmış, yıllardan beri çektiği yer darlığından kurtularak rahat bir çalışma sahasına kavuşmuştur.

■ Kanada'da çalışan 9 Büyük Locaya 1587 Loca ve 257.074 Birader Avusturalyada 6 Büyük Locaya 2797 Loca ve 334.722 Birader, Hindistan Bü-

yük Locasına 160 Locaya 7.830 Birader mensuptur. 3.5 milyon nüfusu olan Norveçte 14.720 Birader ve 2.5 milyon nüfuslu Yeni Zelanda'da 419 Loca ve 47.137 Birader vardır.

■ Ekim 1965 tarihinden beri Lüksemburg'daki Avrupa Yüksek Mahkemesinin başkanlık vazifesi, Lüksemburg Büyük Locasının eski Büyük Üstadı Charles Leon Hammes birader ta-

rafından deruhte edilmiş bulunmaktadır.

■ Japonya, Nova Scotia ve Alberta Büyük Localarının kuruluşlarının 100 ncü yıldönümleri 1966 yaz aylarında kutlanmıştır.

■ Almanya Büyük Locasının yıllık konvanı 14/16 Ekim 1966 tarihinde Wiesbaden'de toplanacaktır.

1. George Washington

George Washington, 22 Şubat 1732 yılında Virjinya'da doğmuştur. Zengin bir çiftçinin oğlu olan Washington, henüz çocuk denecek bir yaşta iken, 1751 yılında, Virjinya'da bir askerî bölge kumandanlığı görevine atandı. 1753 de Ohio da Fransızlara karşı savaştı ve onların geri çekilmelerini sağladı. İki yıl sonra da Virjinya milis kuvvetlerinin başına geçti. Fransızlara karşı bazı başarılı çarpışmalardan sonra, 1758 de askerlikten ayrıldı. 1759 yılında Virjinya Meclisine seçilen Washington, İngilizlerle, Amerikalılar arasında baş gösteren anlaşmazlık üzerine, şiddetli bir mukavemet taraftarı olduğunu gösterdi. Filadelfiya Kongresi Washington'u 1775 de bütün Amerikan Silahlı Kuvvetlerinin Baş Kumandanlığına tayin etti. Bir çok güçlülere rağmen askerlerini zafere ulaştıran Washington, Fransızlardan da yardım görerek, sonunda İngilizleri yenilgiye uğrattı. İngilizler, Versailles Sulhu diye adlandırılan anlaşma ile, Amerika Birleşik Devletlerinin İstiklâlini kabul etti.

Sulhun ilânından sonra Filadelfiya'ya giden Washington, harp sırasındaki malî idarenin hesabını verdikten sonra, kumandanlıktan ayrılarak çiftliğine döndü. Ancak, sulhun tessüsü ile ortaya çıkan yeni bir iş vardı: Memleketin yeniden tanzim edilmesi.. 1787 de toplanan Kurucu Meclis George Washington'un Başkan seçti. Bu sırada kiralık tacını dahi teklif ettilerse de, Washington bunu şiddetle red'etti. Buna mukabil, bu gün de mer'î olan Amerikan Birleşik Devletleri Anayasasının oylanmasını sağladı. Bundan sonra, 1789 da, George Washington, Birleşik Devletlerin ilk Cumhur Başkanı seçildi. Bu mevkide iki dönem kalan Washington, 1797 de üçüncü defa konulması istenilen Cumhur Başkanlığı namzetliğini red'etti.

GEORGE WASHINGTON B .:

Foto : Ergun BARUTÇU

ISTANBULDA
SULTANAHMET
MEYDANINDA
DİKİLİTAŞ

1798 yılında Fransızlarla Amerikalılar arasında vuku bulan gerginlik sırasında, yeniden Silâhlı Kuvvetlerin Baş Kummandanlık Vekilliği görevine atandı. Fransızlarla anlaşma yapılanca, sulhun tekrar teessüsü sırasında, 14 Aralık 1799 da vefat etti.

Amerikan İstiklâlinin 1 numaralı adamı, diğer bir çok Birleşik Devletler Cumhur Başkanları gibi, Masondur. 4 Kasım 1752 de, 20 yaşında iken, Frederiksborg Locasında tekris edilmiş, 3 Mart 1753 de ikinci ve 4 Ağustos 1753 de üçüncü dereceye terfi etmiştir. Virjinya'da 22 numaralı Alexandra Locasının kurucularındandır. Bu Loca, 1805 yılında, aynı matrikül numarasile olmak üzere Washington Locası ismini almıştır.

Faal bir masonluk hayatı olduğu bilinen Washington, kendisi gibi tanınmış masonlardan olan Lafayette'in yakın dostu olmuştur. Bu münasebetle de, Lafayette kendisine meşhur Üstat Önlüğünü göndermiştir.

★

★ ★

A G A P

Sevgi anlamını taşır. Daha doğrusu sevgi sofrası demektir.

Masonlar Agapların büyük faydasına inanırlar. Burada onlar birbirlerine sevgiyle bağlanırlar, birbirlerini biraz daha iyi anlamasını öğrenirler. Güzel sözler ve iyi dilekler Agapları süsler.

Mason, sosyal hayatta büyük bir ciddiyetle ferdin ve cemiyetin yükselmesi için çalışırken, Localarda tam bir disiplin içinde bunun yollarını ararken, Agaplarda edibane ve zarifane edâ ile olsa da çocuklar gibi şen ve şatır olmak ister. Sarf edilen emek ve gayretlerin sonunda buna hak kazanan Masonun, Agaplarda bulduğu neşe ona yeni çalışmalarını için bir teşvik kaynağı olur.

★

BY - LAWS

WORSHIPFUL «MIMAR SİNAN» LODGE
UNDER THE JURISDICTION
OF THE GRAND LODGE
OF FREE AND ACCEPTED MASONS OF TURKEY

INTRODUCTION :

All students of Freemasonry are in agreement about the antiquity of its origin. However, its present fundamentals rest on the revival which starts with the setting up of the Grand Lodge of England in 1717.

The spread of Freemasonry to all parts of the world and its development along various branches starts with its crossing over from England to the continent of Europe. This crossover and expansion was very speedy and quick, and it reached Turkey at its very inception.

The Lodges in Turkey, which are known to have been set up in various towns, and almost all the members of which were composed of foreign or non-Muslim elements, invariably operated for long years under the jurisdiction of Grand Lodges formed in foreign countries. It is probably due to this situation that knowledge about development of Freemasonry in Turkey and about its activities is scarce. Up to the second half of the XIX th century, practically nothing is known about the Lodges in Turkey. It has also been seen that the knowledge, transmitted to our times after the second half of the XIX th century, has not been set down in the form of minutes.

Although it may be conceived that, with the official setting up of the first national Grand Lodge on August 9, 1909, known under the name of the «Grand Orient», information about Turkish Freemasonry, suitable for scientific study, was compiled, it is evident that at the end of the period of dormancy between 1935, when for reasons that are not clearly known, the said Grand Lodge closed itself down, and 1948, the documents, which could have rendered possible the study of Turkish Freemasonry during this national phase, were not properly protected. There is no doubt that, when the said documents come to light, new research will become necessary.

Turkish Freemasonry, re-organized afresh after 1948, attained development possibilities within Masonic regularity by becoming the present regular jurisdiction after a few years of experimentation.

In spite of possessing such inadequate knowledge about our Masonic development, there is no doubt that the unrecorded fundamentals were transmitted in good shape to the present times. This means that the Turkish Masons suffered under no inadequacy in adapting themselves to Masonic principles, and that they accepted the necessity for work in utter unity and joint effort for the perfection of humanity and its attainment of peace and serenity.

However, despite this fact, non-continuity in historical development, lack of archives, and inadequacy of publications paved the way to non-attainment of complete agreement and stability in the unhesitant choice by the various Turkish Lodges of the basic Masonic concepts, traditions, various procedures, and codification of ceremonial rituals, most suitable and acceptable to the Turkish community. Careful study reveals that a position, comparable to the stability attained by the Anglo-Saxons in the XIX th century, or to the liberating developments in Continental Masonry, did not come about.

In Freemasonry there can be no question of being tied down to any doctrine. However, Freemasonry is a structure, built around a viewpoint and a way of thought, developing in a definite direction within a traditional character, and founded on wisdom. It can be accepted as natural that Turkish Freemasonry will pursue such an ideal without getting stuck in a frozen philosophical concept.

It is difficult to point out the reasons for this lack in Turkey. However, it must be pointed out that, if Masonic symbols, traditions, and factual historical information are explained or transmitted to Turkish Masons with complete objectivity, it will be much easier and more definitive for Turkish Freemasonry to attain development and to fulfil its historical mission to a degree and at a rate incomparable to what has happened to date.

Our Brethren, having fully grasped this particular, and recognizing the need for continuous study for the purpose of spelling out, not only the general history of Freemasonry, but also the investigation of the development of Turkish Freemasonry, the determination of the symbols and old myths of Masonry, and its veritable principles, have asked for the formation of a special research institution, similar to the «Quatuor Coronati» under the jurisdiction of the Grand Lodge of England, and forming part of the Grand Lodge of Turkey. At its session of May 2, 1965, the General Assembly of the Grand Lodge of Turkey dwelled on the factual importance of the subject, and after discussion of the proposal put forward, accepted the formation of a Research Lodge, like the Quatuor Coronati Lodge under the jurisdiction and registered under No. 2076 in the general roster of the Grand Lodge of England, and assigned to the Grand Permanent Council the duty of completing the formalities required therefor.

The Grand Permanent Council, having re-examined the subject under the light of the directives given, determined the working principles of the said Research Lodge, and drew up and accepted the By-Laws attached to this Introduction.

The name to be given to the said Research Lodge was also separately and carefully dwelled upon.

Although it might be conceivable to have recourse, for the name of such a Research Lodge, to allegorical expressions similar in form to the meaning of Quatuor Coronati, it was accepted that under the present modern and democratic atmosphere, it would be unsuitable to take a name having reference to «martyrs».

As opposed to this, considering that the origin of operative Freemasonry prior to 1717 goes down deep into the obscurities of history, and because the profession, named the «Royal Craft» by operative Freemasonry, has a

special connection with architecture, it can be considered apt to choose the name of such a research lodge from among the works or builders of the Turkish architectural art. It is very natural that the name, quested under such a range of thought, should be associated with the Great Sinan. It is impossible today for Architect Sinan, who has erected hundreds of works in Turkey and in the old Turkish States, not to occupy a status that can constitute a symbol for us.

Coupled with this idea, there arose the question, in the effort of giving a name to the Research Lodge, of making a choice between the builder and his works. Architect Sinan himself can be as magnificent a symbol as such Masterpieces as His Selimiye and Süleymaniye Mosques. The Permanent Council, in its efforts to reach a decision in this respect, finally preferred by a majority vote the name of the builder, and gave the name of.

« Mimar Sinan »

to the Research Lodge which it had been decided to form.

It may be considered inadequate, while studying the history of Turkish Freemasonry, to limit the said study to consideration of only the corporations or guilds, the existence of which have been determined in England or Western Europe. It is very well known that such professional organizations were active over long centuries within the Turkish community. It would be appropriate for us to follow closely the «Ahis», which is one of the oldest of these in the Turkish provinces, as well as a lot of similar lodge organizations.

It is quite natural to compile especially during study of these organizations old information about the creators of architectural works.

There should be no question that, among the old organizations, the adherents of the profession occupied with architectural works, always possess, as is the case everywhere, more disciplined and more privileged formations. It is also conceivable that those, gathered under the unions of this profession, represent almost all the various arts.

This viewpoint and way of thought reinforces the idea that the name «Mimar Sinan» would best symbolize the aims accepted for the Research Lodge.

The full members of the Research Lodge, working under such a name, will be able to muster zeal and effort for conducting researches on the traditions and beliefs of old operative freemasonry, as well as on similar organizations and on related special features of probable masonic lodges in Turkey. It is therefore self-evident that the performance of serious duties are called for on the part of the brethren belonging to our body, and especially of those specialized in the history of art. Although Turkish masons have up to

now dwelled many a time on the operative organizations of the west and prepared studies on them, it is evidently noteworthy that they have given practically no place at all to studies about parallel operative organizations in the Turkish provinces. There exists a great void in this field. The name «Mimar Sinan» is considered of such nature as to inculcate zeal and effort in Turkish Masons for filling in this void.

Work has always been carried out in the Lodges in Turkey on the fundamentals and history of freemasonry. Among these, there exist some that are the result of very serious research. But unfortunately these studies have not to date been compiled and evaluated under scientific method. Taking this matter up is considered to be among the principal duties of the Worshipful Mimar Sinan Lodge.

It is not possible for work of this kind to result from the labors of one person or of several persons. However, experience has shown that it is not very easy to obtain good teamwork from groups that exceed certain numbers. It is seen that in groups, set up by great civilizations, the committees, assigned to carry out such studies, have always been formed by knowledgable and competent persons of limited number. Academies of art, historical study formations, and professional organization councils have all been constituted by such persons of limited number. Richelieu, who founded the famous French Academy, envisaged the idea of not exceeding 40 persons in continuity, to enable the institution to operate properly. It can be said that similar groups formed thereafter have all been limited to this number. As a matter of fact, the full members of the Quatuor Coronati Lodge are also limited to the number of 40.

Consequently, the number of full members of the Mimar Sinan Lodge also have been accepted as 40.

Although full membership is thus limited to 40 persons, a correspondent member group has been envisaged, just as in the case in the Quatuor Coronati Lodge. In order for the Research Lodge to perform the necessary services to the development of all the masonic world and especially of Turkish Freemasonry, it is expected that all regular masons will be of assistance.

The provisions of the By-Laws, decided upon for the Mimar Sinan Lodge, have been drawn up and coded on the basis of these fundamental ideas.

FORMATION :

1. The Grand Lodge of Free and Accepted Masons of Turkey accepted, at its General Assembly session of May 2, 1955, the formation of a special Lodge in the East of İstanbul for conducting masonic research.

2. This research Lodge, having the aims specified in the following articles, was registered under No. 43 of the roster of the Grand Lodge of Turkey under the name of.

MİMAR SİNAN

3. The founding members of the Worshipful Mimar Sinan Lodge have been selected by the Grand Permanent Council of the Grand Lodge of Turkey.

The names of the founding members are give nbelow :

1. Akkerman, Naki Cevat
2. Alsaç, Orhan
3. Alsan, Necip
4. Altar, Cevat Memduh
5. Çeltikçi, Fikret
6. Erbudak, Macit
7. Kayaman, Şevki
8. Örs, Hayrullah
9. Sena, Cemil
10. Temel, Raşit

AIMS :

4. The Worshipful Mimar Sinan Lodge founded to operate under the basic provisions of the Constitution and the General Lodge Regulations of the Grand Lodge of Free and Accepted Masons of Turkey shall labor especially for the following aims:

- 4.1 Undertakes studies on the history, symbols and legends of Freemasonry;
- 4.2 Compile historical information in connection with factual foundation, propagation and development of Freemasonry in Turkey;
- 4.3 Determination of the true Principles, Aims and recorded or unrecorded Rules of Freemasonry, as accepted everywhere, identification and sorting of the differing bases accepted by various jurisdictions or more suitable to their national characters, and conducting of studies pertaining to such;

- 4.4 Connected with and parallel to the particulars under Para 4.3 above, collection and compilation of information about Freemasonry founded and developed in Turkey and carrying out of objective studies thereon.
- 4.5 Submittal of the results of the research and studies for the benefit of all Masons on as wide a scale as possible.

MEMBERS :

5. The Worshipful Mimar Sinan Lodge has two kinds of members, viz:
 - 5.1. Full members
 - 5.2 Correspondent members

FULL MEMBERS :

6. The founding members, selected by the Grand Permanent Council and those subsequently chosen by these members shall constitute the Full Members.
The number of Full Members can never exceed 40.
7. Full Members shall be selected from among brethren, who have been Master Masons for at least 5 years, and who possess the following qualities:
 - 7.1 Knowledge of at least one language of Western Culture, or possession of linguistic knowledge to translate fully all kinds of texts in one of the following languages: Latin, Greek, Arabic, Persian, Hebrew, Sanskrit or Chinese;
 - 7.2 Possession of general culture on the level and degree of higher education.
 - 7.3 Possession of special ability and strong zeal for such research and study.
8. The Full Members shall be selected by the unanimous secret ballot of the Founding Members and of the other full members subsequently accepted by election.

CORRESPONDENT MEMBERS :

9. A Correspondent Member Group, formed around the Full Members of the Worshipful Mimar Sinan Lodge, and composed of regular Masons, shall be accepted. The Correspondent Member Group shall not be limited as to number.
10. In order to become a Correspondent Member, it shall be deemed

sufficient to undertake to pay the Correspondent Member dues decided upon by the General Assembly of the Grand Lodge of Turkey.

11. The Correspondent Members shall be informed of the results of the research and studies of the Worshipful Mimar Sinan Lodge, and shall receive the Lodge magazine publications free of charge.
12. Correspondent Members may carry out all kinds of work that might be helpful to the labors of the Worshipful Mimar Sinan Lodge. The documents put at the disposal of the Worshipful Mimar Sinan Lodge or the personal studies of the Correspondent Members shall be studied by the Worshipful Mimar Sinan Lodge, and those found suitable to the aims of the Lodge shall be published as is or with necessary alterations and additions.

SESSIONS :

13. The Worshipful Mimar Sinan Lodge shall normally enact 4 sessions a year at three-month intervals. In extraordinary cases, interim sessions may be enacted.

The dates of normal sessions shall be decided on at the last session of each year. The dates of extraordinary sessions shall be determined and made known by the Worshipful Master of the Worshipful Lodge.

14. The Lodge Officers shall meet at least once a month for carrying out duties like preparing the Lodge labors, compiling or classifying studies, making the necessary publications in conformity with decisions adopted by the Lodge, and setting up the Lodge agendas.
15. The Lodge agenda shall be sent to members of the Grand Permanent Council, to all Lodges and Full and Correspondent members at least 15 days prior to the date of the session.
16. All regular masons may take part in the official sessions of the Worshipful Mimar Sinan Lodge.
Only Full Members, and Correspondent Members, who wish to give explanations about studies as decided upon by a majority of the Full Members, and who will be limited to express views connected only with the said studies, shall take part in the deliberations.
Decision shall be adopted by a majority vote of the full Members only.
Deliberations shall be held only on the subjects specified under Article 4.
17. The Worshipful Mimar Sinan Lodge shall not undertake labors like Initiation, Raising, or Transfer. The remaining labors shall be

conducted in conformity with the Ritual accepted by the Grand Lodge of Turkey. In case the agenda calls for it, sessions in the first, second or third degrees shall be enacted.

18. At its last session of the year, the Worshipful Mimar Sinan Lodge shall, after completion of normal labor, elect its officers according to the provisions of the General Lodge Regulations.

A prior election of three nominees shall not be made for the Worshipful Master, as done in the Other Lodges.

19. The reports or studies on the agenda shall be submitted in the form of readings directly by the compiler. The labors of the compiler, who is not present due to an excuse, shall be read out by the Lodge Secretary.

After determination of the results arrived at after deliberations on the compilation, a decision shall be passed on their publication with the necessary alterations or additions.

Reports or studies, that have not been accepted for publication or have been postponed, shall be kept in the Lodge archives.

PUBLICATIONS :

20. The Worshipful Mimar Sinan Lodge shall effect two kinds of publication viz:

20.1 Periodical

20.2 Books

21. In the periodical, to be published every three months by the Worshipful Mimar Sinan Lodge under the name of «Mimar Sinan», shall principally contain the following subjects:

21.1. Masonic information, in the publication of which there is seen no harm.

21.2 Selections capiled from among the masonic work of the Lodges, considered to conform to the aims of the Worshipful Mimar Sinan Lodge.

21.3 Selected news of the masonic world.

21.4 Portions of deliberations and domestic news of the Worshipful Mimar Sinan Lodge, publication of which is decided on.

21.5 Reports and studies, which are decided on for publication in connection with the basic labors of the Worshipful Mimar Sinan Lodge, or original papers, monographs and other critiques sent to the Lodge and decided on for publication.

21.6 Advertisements privately given by Masons.

22. Studies, which it is not possible to publish in the periodical but separate publication of which is deemed useful, shall be published in book form by decision of the Worshipful Mimar Sinan Lodge. Studies published in book form shall be sent to desirous Brethren by the Lodge Archives Officer against payment of the price.

FINANCIAL PROVISIONS :

23. The Full Members of the Worshipful Mimar Sinan Lodge shall not pay any dues whatever to this Lodge over and above the dues paid to the Worshipful Lodges they are members of.
24. The following incomes shall be used for meeting all kinds of expenses of the Worshipful Mimar Sinan Lodge:
- 24.1 Annual subscription dues of Corresponding Members;
 - 24.2 The allocation accepted in the annual general budget of the Grand Lodge of Turkey;
 - 24.3 Income from the sale of periodicals and books;
 - 24.4 Payments made for the advertisements published in the periodical;
 - 24.5 Donations made for facilitating the labors of the Worshipful Mimar Sinan Lodge.
25. In addition to those sent to Full and Correspondent Members, the «Mimar Sinan» periodical may be distributed to regular masons by way of sales. For this purpose, a proposal on the sales price of the periodical shall be submitted to the approval of the General Assembly of the Grand Lodge of Turkey every year at the time of submittal of the General Budget.
26. An annex budget list proposal for the Worshipful Mimar Sinan Lodge, to be attached to the annual budget proposal submitted to the Grand Lodge of Turkey, shall be drawn up by the said Lodge and submitted in time to the Grand Permanent Council.
27. The payment vouchers for the expenditures, made in conformity with the accepted budget list, shall be jointly signed by the Master and the Treasurer of the Worshipful Mimar Sinan Lodge.
28. The travelling expenses of the Full Members, residing outside İstanbul, shall be paid according to the basis accepted by the Grand Lodge of Turkey.
29. Payment of copyright to the owners thereof in connection with publications of original work shall be basic. This copyright shall be determined by majority vote of the Lodge.

GENERAL PROVISIONS :

30. The Worsipful Mimar Sinan Lodge shall not be represented in any of the organs or bodies set up under the provisions of the Constitution or the General Lodge Regulations of the Grand Lodge of Turkey. Except that, an official observer may be present at the General Assembly of the Grand Lodge of Turkey to give information when asked for in connection with the labors and budget list of this Lodge.
31. Due to the special character of the Worshipful Mimar Sinan Lodge, there shall be no hindrance for those officiating in this Lodge to being elected to any office in another Lodge.
32. The Full Members of the Worshipful Mimar Sinan Lodge are under the obligation of attending all sessions al long as they do not have an acceptable excuse.
Acceptable excuses shall be sonstituted of the following:
 - 32.1 — Having to remain on official duty at the hour and on the day of the session enactment;
 - 32.2 — Being on a journey because of official duty;
 - 32.3 — Being so indospoused as to be unable to join the session;
 - 32.4 — Participitating in a family ceremonial that is impossible to avoid.

It is essential that the excuse be duly communicated in writing.

Any Full Member, who has not participated within the year in any session without an acceptable excuse, shall be considered as having resigned.

33. Because the labors of the Worsipful Mimar Sinan Lodge are of a special nature, no additional talks shall be held on the general benefits of masonry, and no special ceremonies shall be held. Visitors shall be admitted to sessions without being subjected to any ceremony.
34. The proposal and charity bags sgall not be circulated at the end of sessions.

ACCEPTANCE AND ALTERATION OF BY-LAWS :

35. These By-Laws have been drawn up by the Grand Permanent Council according to the decision adopted by the General Assembly meeting of the Grand Lodge on May 2, 1965 ,and were discussed and accepted by the said Permanent Council at its meeting of August 22,1965. The By-Laws shall became valid as of October 1, 1965.
36. These By-Laws may be altered upon the proposal made by one-fifth

of the existing Full Members of the Lodge. After being put on the agenda and discussed, the alteration proposal accepted by a two-thirds majority shall be sent to the Grand Permanent Council for submission to the approval of the Grand Lodge of Turkey.

Mimar Sinan Muh .: L .: iç yönetmeliğinin İngilizce tercümesinin Mimar Sinan Dergisinde neşredilmesi uygun görülmüştür.

Dergimizi takip edecek ecnebi kardeşlerimizin Mimar Sinan araştırma locasının maksat ve gayesini kavramaları için, bu yayın lüzumlu kabul edilmiştir.

İç yönetmeliğin Türkçe metnini, bütün muntazam Türk masonları, Mimar Sinan Muh .: L .: kâtipliğinden tedarik edebilirler.

Y. K.

Mimar Sinan Dergisinin bu ilk sayısında, bütün gayretlerimize rağmen, tam ve mükemmel bir sonuç alamadığımızı biliyoruz ve daha iyi yapmaya çalışacağız. Kardeşlerimizin, dergiyi hazırlayanların meslekten olmayan kimseler bulunduğunu hatırlayarak müsamaha göstermelerini, eksikleri ve tavsiyelerini tereddütsüz Yayın Komitesine bildirmelerini bilhassa rica ederiz.

Yayın Komitesi

İ L Â N

MİMAR SİNAN DERGİSİNİN

hazırlama, basım ve yayım işlerinde

yardımcı olmak isteğinde bulunan

genç kardeşlerimizin

Mimar Sinan Muh .: L .: kâtipliğine

müracaat etmeleri rica olunur.

MİMAR SİNAN DERGİSİ

Türk Yükseltme Cemiyeti üyelerinin

her çeşit ilânlarını

kabul edecektir.

Tam sayfa	600	T.L.
Yarım sayfa	350	T.L.
Çeyrek sayfa	200	T.L.
Küçük parça	125	T.L.
Her satıra	15	T.L.

Basıldığı Tarih : 10 Ekim 1966

Fiyatı 4 Liradır.